

Sunda lokaler 2028: Kulturbyggnader- nas nuvarande tillstånd

UTREDNING

Undervisnings- och kulturministeriet

FCG Finnish Consulting Group Oy

18.6.2024

Innehåll

Förkortningar och begrepp

Sammanfattning

Förkortningar och begrepp 6

Sammanfattning..... 8

1 Inledning 1

1.1 Utredningens struktur 1

1.2 Kulturbyggnaderna i byggnadsklassificeringen 2

2 Statistisk utredning av kulturbyggnader 3

2.1 Kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader i Finland 3

2.2 Kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnadernas ålder 6

2.3 Kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnadernas omfattning 9

2.4 Kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnadernas ägande 11

3 Kulturbyggnader (byggnadsklass 071) 14

3.1 Byggande av kulturbyggnader (071) 15

3.2 Kulturbyggnadernas (071) omfattning 20

4 Förenings- och klubblokalsbyggnader (072) 23

5 Lagstiftning, föreskrifter och anvisningar som styr planeringen av kulturbyggnader 27

5.1 Lag om kommunernas kulturverksamhet 27

5.2 Undervisnings- och kulturministeriets investeringsunderstöd 28

5.3 Markanvändnings- och bygglagen, MBL 28

5.4 Annan lagstiftning om byggande 29

5.5 Övriga anvisningar och bestämmelser som stöder planeringen 31

5.6 Bygginformationsstiftelsens RT-anvisningskort som stöd för planeringen 32

5.7 Kulturbyggnader som föremål för grundlig renovering 33

5.8 De styrande effekterna av författningar och anvisningar samt eventuella behov av
författningsändringar och styrning 33

6 Sammanfattning av forskning och lärdomsprov 35

6.1 Kulturbyggnaderna i lärdomsproven 35

6.2	Övriga publikationer.....	36
6.2.1	Byggnadshistoriska utredningar	36
6.2.2	UKM:s publikationer om kulturbyggnader	37
6.3	Till sist.....	37
7	Expertintervjuer och enkät.....	38
7.1	Enkäter	38
7.2	Intervjuer.....	38
7.3	Kulturbyggnadernas nuvarande tillstånd.....	39
7.4	Kulturbyggnadernas behov av grundlig reparation	42
7.5	Behov av att bygga kulturbyggnader och bedömningar av framtiden	46
7.6	Behov av att utveckla anvisningarna för planering och byggande av kulturbyggnader	51
7.7	Användarnas delaktighet i byggprojekt för kulturbyggnader	52
7.8	Beaktande av hållbar utveckling i byggprojekt	53
8	Sammanfattning och slutsatser.....	56
8.1	Granskning av utgångsmaterialet	56
8.2	Kvantitativ och kvalitativ granskning av kulturbyggnaderna	59
8.3	Granskning av föreskrifter och anvisningar	60
8.4	Undersökningar och lärdomsprov.....	61
8.5	Centrala observationer från enkäter och intervjuer	62
8.6	Till sist.....	63
8.7	Fortsatta åtgärder	64

Bilder

Bild 1 Kulturbyggnader samt förenings- och klubblokalsbyggnader enligt landskap (Statistikcentralen 2021)	4
Bild 2 Antalet kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader i Byggd miljö-statistiken i förhållande till landskapets invånarantal och det med befolkningstätheten viktade invånarantalet 2021 (Statistikcentralen 2021).....	5
Bild 3 Den genomsnittliga åldern på kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader i Byggd miljö-statistiken enligt landskap 2021 (Statistikcentralen 2021)	7
Bild 4 Kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader enligt decenniet för färdigställande 2021 (Statistikcentralen 2021)	8

18.6.2024

Bild 5 Kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnadernas genomsnittliga och medianvåningsyta landskapsvis 2021 (Statistikcentralen 2021)	9
Bild 6 Kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnadernas totala våningsyta landskapsvis 2021 (Statistikcentralen 2021)	11
Bild 7 Antalet kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader och deras relativa andelar enligt ägare 2021 (Statistikcentralen 2021)	12
Bild 8 Kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader klassificerade enligt ägartyp och landskap 2021 (Statistikcentralen 2021)	13
Bild 9 Antalet kulturbyggnader i byggnadsklass 071 som ingår i Byggd miljö-statistiken i förhållande till landskapets invånarantal och det med befolkningstätheten viktade invånarantalet 2021 (Statistikcentralen 2021).....	14
Bild 10 Alla kulturbyggnader (071) och teatrar, musik- och kongresshus i byggnadsklass 0710 enligt det decennium då de färdigställdes (Statistikcentralen 2021).....	16
Bild 11 Biografer enligt landskap (Filmikamari 2023).....	17
Bild 12 Alla kulturbyggnader (071) och biblioteks- och arkivbyggnader i byggnadsklass 0712 enligt det decennium då de färdigställdes (Statistikcentralen 2021).....	18
Bild 13 Alla kulturbyggnader (071) och museer och konstgallerier i byggnadsklass 0713 enligt det decennium då de färdigställdes (Statistikcentralen 2021).....	19
Bild 14 Alla kulturbyggnader (071) och utställnings- och mässhallar i byggnadsklass 0714 enligt det decennium då de färdigställdes (Statistikcentralen 2021).....	20
Bild 15 Kulturbyggnadernas (071) genomsnittliga och medianvåningsyta landskapsvis (Statistikcentralen 2021).....	21
Bild 16 Kulturbyggnadernas totala våningsyta granskad landskapsvis 2021 (Statistikcentralen 2021).....	22
Bild 17 Antalet förenings- och klubblokalsbyggnader i byggnadsklass 072 i Byggd miljö-statistiken i förhållande till landskapets invånarantal och det med befolkningstätheten viktade invånarantalet 2021 (Statistikcentralen 2021)	23
Bild 18 Förenings- och klubblokalsbyggnader enligt decenniet för färdigställande (Statistikcentralen 2021).....	24
Bild 19 Förenings- och klubblokalsbyggnadernas genomsnittliga och medianvåningsyta landskapsvis (Statistikcentralen 2021)	25
Bild 20 Förenings- och klubblokalsbyggnadernas totala våningsyta landskapsvis 2021 (Statistikcentralen 2021).....	26
Bild 21 Fördelningen av ägandet av de kulturbyggnader som respondenterna uppgett enligt kulturbyggnad (n=75)	40
Bild 22 Svaren på frågan "Hur stor andel av de kulturbyggnader som kommunen äger eller förvaltar har ursprungligen planerats för kulturverksamhet?" klassificerade enligt kommunstorleken i respondentens kommun.....	41
Bild 23 Svaren på frågan "Är kultur- och samlingslokaler i er kommun belägna i samband med byggnader med annat användningsändamål?" klassificerade enligt kommunstorlek	41
Bild 24 Svaren på frågan "Bedöm hur väl kulturbyggnaderna i er kommun lämpar sig för olika funktioner" klassificerade enligt olika synvinklar	42
Bild 25 Svaren i kommunenkäten på frågan "Bedöm på en allmän nivå behovet av grundlig reparation i de kulturbyggnader ni äger", klassificerade enligt kommunstorlek	43
Bild 26 Svaren på frågan "Bedöm på en allmän nivå behovet av grundlig reparation i de kulturlokaler ni äger", klassificerade enligt kommunstorlek	45
Bild 27 De privata kulturaktörernas bedömningar av behovet av grundlig reparation i de kulturbyggnader de använder (n=58)	46

18.6.2024

Bild 28 Har er kommun planer på att genomföra en betydande utvidgning av en kulturbyggnad eller en nybyggnad under de kommande 10 åren?.....	47
Bild 29 Fördelningen av privata kulturaktörers svar på frågan "Har ni planer på att genomföra en betydande utvidgning av en kulturbyggnad eller en nybyggnad under de kommande 10 åren?"	49
Bild 30 Fördelningen av svaren på kommunenkäten (n=74) och enkäten för privata kulturaktörer (n=57) på frågan "Har er organisation planer på att skaffa lokaler för kulturverksamheten på annat sätt än genom att bygga en utvidgning eller nybyggnad?"	50
Bild 31 Fördelningen enligt kommunstorlek av svaren på frågan "Äger ni kulturbyggnader som står tomma eller har tagits ur bruk?" i kommunenkäten	51
Bild 32 Vilka av följande faktorer har beaktats i ert ombyggnads- eller byggprojekt för kulturbyggnader? (n=60)	55

Bilagor

Bilaga 1 Förändring i antalet kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader i förhållande till befolkningen (byggnader per 1000 invånare) fram till 2040 på basis av Statistikcentralens befolkningsprognos 2021 (Statistikcentralen 2021)	67
Bilaga 2 Utdrag ur lagstiftningen om kulturverksamhet	68
Bilaga 3 Sammanfattning av undersökningar, utredningar och lärdomsprov	70
Bilaga 4 Personer som intervjuats i utredningen	75

Förkortningar och begrepp

UKM= Undervisnings- och kulturministeriet

Svarar för utvecklingen av utbildnings-, vetenskaps-, kultur-, idrotts- och ungdomspolitiken och för det internationella samarbetet. Till ministeriets verksamhetsområde hör således småbarnspedagogik, utbildning, studiestöd, forskning, konst och kultur, upphovsrätt, idrott, ungdomsarbete, bibliotek och kyrkliga ärenden.

Huvudsakligt användningsändamål

I byggnadsklassificeringen klassificeras husbyggnaderna enligt deras huvudsakliga användningsändamål, dvs. enligt de utrymmen som verksamheten i byggnaden kräver. Klassificeringen av en byggnad (lokal) i en viss klass beror huvudsakligen på för vilket användningsändamål största delen av byggnadens totala yta eller byggnadsrättsliga våningsyta används. (Statistikcentralen 2018).

Byggnadsklassificering

Byggnadsklassificeringen är avsedd för klassificering av byggnader enligt deras användningsändamål. Klassificeringen kan också användas som klassificering av verksamhetslokaler. Klassificeringen är endast avsedd för klassificering av husbyggnader.

07 Byggnader för samlingslokaler

Till byggnadsklass 07 Byggnader för samlingslokaler hör byggnader avsedda för föreställningar, fester, utställningar, tävlingar och övriga evenemang eller motionsmöjligheter för allmänheten eller medlemskåren. Byggnader för samlingslokaler är kulturbyggnader (071), förenings- och klubblokalsbyggnader (072), byggnader för religiösa samfund (073), idrotts- och motionsbyggnader (074) samt övriga byggnader för samlingslokaler (079). I denna utredning fokuserar vi på att granska kulturbyggnader (071) och i tillämpliga delar förenings- och klubblokalsbyggnader (072).

Kulturcentrum eller kulturhus

Byggnadsklassificeringen känner inte till begreppet kulturcentrum eller kulturhus. I allmänhet är begreppet kulturcentrum eller kulturhus bunden till orten och byggnaden kan innefatta utrymmen för en eller flera verksamheter. Byggnaden kan i vardagsspråket kallas kulturens allaktivitetshus.

Begrepp i anslutning till ombyggnad

- *grundlig reparation* är ombyggnad där konstruktionen repareras så den blir lika bra som den var när den var ny,
- *grundläggande förbättring* strävar efter att överskrida konstruktionens tidigare kvalitetsnivå och förbättra funktionaliteten,
- *modernisering* moderniserar till exempel rumsindelningen, byggnadsdelarna eller utrustningen,
- *tillbyggnad* utvidgar arealen med nya konstruktioner som byggs innanför eller utanför byggnaden eller konstruktionen,

18.6.2024

- *konservering* strävar efter att bevara befintlig byggnadsteknik,
- *restaurering* strävar efter att återställa tidigare värden eller byggnadssätt, dvs. bevara eller återställa exempelvis byggnadens arkitektur, och
- *rekonstruktion* innebär att man bygger en ny kopia av den förlorade konstruktionen på basis av bevarade rester eller dokument. ([Renovering – Wikipedia 2024](#))

Nyttoyta (nym²)

Begreppet nyttoyta används i byggprojekt där utrymmesbehovet i projektplanen antecknas som ett lokalprogram. Nyttoytan beskriver omfattningen av de lokaler som ingår i lokalprogrammet. Nyttoytan räknas som rumsyta. Till nyttoytan räknas alla utrymmen som hör till lokalprogrammet. Lokaler som i allmänhet betjänar byggnadens interna trafik, såsom korridorer, trappor, trapphus, vindfång, entréhallar samt lokaler som betjänar tekniska system, såsom värmecentral, ventilationsmaskinrum (RT 12-11055), lämnas utanför lokalprogrammet och nyttoytan.

Våningsyta (kvadratmeter våningsyta)

Byggnadens bruttoyta är summan av ytorna för våningsplanet (RT 12-11055).

Bruttoyta (brm²)

Bruttoytan beskriver hela byggnadens omfattning. Bruttoytan beräknas som summan av våningsplanytan för byggnadens alla våningsplan (RT 12-11055).

Reparationsskuld

Med reparationsskuld avses reparationsunderskottet i byggnaden. Reparationsskuldens belopp anger hur mycket man borde ha investerat i reparationen av byggnaden för att byggnaden skulle vara i gott skick.

Sammanfattning

Utredningen av kulturbyggnadernas nuvarande tillstånd som ingår i åtgärden **Flexibla, modifierbara, multifunktionella och trygga lokaler** inom undervisnings- och kulturministeriets program Sunda lokaler 2028 granskade lokaler och byggnader som används för kultur, bestämmelser och anvisningar om planering av byggnader samt ägarnas och experternas synpunkter på kulturbyggnadernas och -lokalernas nuvarande tillstånd och utvecklingsbehov.

Uppgiften genomfördes 1) genom att utarbeta en översikt över kulturbyggnaderna utifrån det statistiska materialet, 2) genom att kartlägga lagstiftningen och anvisningarna om planering av kulturlokaler och -byggnader, 3) genom att sammanställa exempel på lärdomsprov och undersökningar som gjorts efter 2010 samt 4) genom att genomföra enkäter riktade till ägarna och intervjuer med experter om kulturbyggnadernas utvecklingsbehov.

Statistiken över den byggda miljön innehöll 2 133 byggnader som klassificerats som kulturbyggnader. Byggnaderna indelas enligt underklasserna (0710 teatrar, musik- och kongresshus), 149 byggnader (7 %), (0711) biografer, 49 byggnader (2,3 %), (0712) bibliotek och arkiv, 558 byggnader (26,1 %), (0713) museer och konstgallerier, 1 175 byggnader (55 %) och (0714) utställnings- och mässhallar, 202 byggnader (9,5 %). Antalet förenings- och klubblokalsbyggnader (byggnadsklass 072) var sammanlagt 3425.

Flest kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader byggdes på 1920-talet, nästan tusen byggnader under ett decennium. En betydande del av kulturbyggnaderna har byggts efter 1980. Enbart på 1980-talet byggdes cirka 400 kulturbyggnader. I alla landskap i Fastlandsfinland fanns alla typer av kulturbyggnader. Flest kulturbyggnader fanns i landskapet Nyland.

Lagstiftningen om olika kulturområden innehåller inga bestämmelser om kulturbyggnaderna och endast få bestämmelser om lokalernas kvalitet, antal eller egenskaper eller överhuvudtaget om att det ska finnas några lokaler. Ett undantag utgörs av bibliotekslagen, som innehåller bestämmelser om ändamålsenliga lokaler, och museilagstiftningen, där det hänvisas till förvaring och utställning av föremål och annat material. Det finns ingen separat lagstiftning om planering av kulturbyggnader och -lokaler. Vid byggande av kulturbyggnader och -lokaler iakttas allmänna bestämmelser och anvisningar om byggande. Separata bestämmelser om byggnader för samlingslokaler kan konstateras separat.

Under de senaste åren har man knappt alls bedrivit akademisk forskning om kulturbyggnader. Det finns undersökningar på lärdomsprovsnivå, men ofta skapar kulturbyggnaden en referensram och utgör inte det egentliga forskningsobjektet. Undantag är lärdomsprov som fokuserat på bibliotek och arkitektävlingsarbeten för olika kulturbyggnader.

Bland de svarande som bor i kommuner med mer än 20 000 invånare indikerade svaren ett ganska stort eller betydande behov av grundlig reparation av kulturbyggnader under de kommande 10 åren. I byggprojekten betonades social och ekologisk hållbarhet. Det konstaterades att projektfinansieringen är otillräcklig.

Det saknas ett uppdaterat nationellt datalager för kulturbyggnader. Som fortsatta åtgärder föreslås att bristerna i statistikföringen korrigeras och att den information som ska statistikföras kompletteras, fler

18.6.2024

undersökningar som gäller byggnader, utveckling av anvisningarna som styr planeringen, en ökning av multifunktionaliteten, prognostisering av konsekvenserna av befolkningsstrukturen och nya användare samt vad målet om kolneutralitet 2035 innebär för kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnaderna.

18.6.2024

1 Inledning

Utredningen om kulturbyggnadernas nuvarande tillstånd som genomförs av undervisnings- och kulturministeriet är en del av statsrådets åtgärdsprogram Sunda lokaler 2028. Utredningen hör till helheten "Mot ett övergripande främjande av välfärden och beaktande av användarna i offentliga byggnader". I projektet som leds av statsrådets kansli har ministerierna egna ansvarsområden och överenskomna åtgärder i anslutning till programmet.

Syftet med åtgärdsprogrammet Sunda lokaler 2028 är att göra de offentliga byggnaderna sundare samt att effektivisera vården och rehabiliteringen av personer med symtom av inomhusluften. Under den tioåriga programperioden etableras ett verksamhetssätt för fastighetsskötsel där byggnadernas skick, lämplighet för sitt användningsändamål och användarnas erfarenheter granskas och utvärderas regelbundet.

Undervisnings- och kulturministeriet genomför åren 2023–2024 en utredning av kulturbyggnadernas nuvarande tillstånd som ingår i åtgärden Flexibla, modifierbara, multifunktionella och trygga lokaler som en del av programmet Sunda lokaler 2028. Utredningen gäller lokaler och byggnader i kulturbruk och byggnader i kulturbruk, såsom förenings- och klubbbyggnader.

Syftet med utredningen är att skapa en helhetsbild av byggnaderna i kulturbruk, bestämmelserna och anvisningarna om planering och underhåll av kulturbyggnader, samt att kartlägga experternas uppfattningar om utvecklingsbehoven i fråga om byggande av kulturbyggnader och -lokaler.

1.1 Utredningens struktur

Utredningen består av fyra huvudteman. Arbetets första del består av en statistisk granskning av kulturbyggnaderna. Granskningen gällde lokaler och byggnader i kulturbruk. I fråga om kulturbyggnaderna kartlades antalet byggnader, året då de färdigställdes, tidpunkten för den senaste renoveringen, byggnadernas användningsändamål, ägare och omfattning.

Den statistiska granskningen baserade sig på materialet från Statistikcentralens tjänst Byggd miljö 2021. Vid utarbetandet av analyserna utnyttjades FCG:s statistikdatabaser för befolkningen 2022–2024.

Det andra syftet var att kartlägga de centrala bestämmelserna och anvisningarna för planering och underhåll av kulturbyggnader samt att producera en expertbedömning av bestämmelsernas och anvisningarnas styrande inverkan.

Det tredje arbetsskedet gällde forskning och lärdomsprov om kulturbyggnader (071).

Det fjärde temat bestod av enkäter och intervjuer riktade till experter. Syftet med enkäterna och intervjuerna var att producera kvantitativ och kvalitativ information som kompletterar den statistiska granskningen om det nuvarande tillståndet för byggandet av kulturbyggnader och -lokaler, bygg- och renoveringsbehoven, lokalernas lämplighet för jämlik användning, underhållskostnader, behoven av att utveckla lagstiftningen och anvisningarna om samt understödssystemet för kulturbyggande, beaktandet

18.6.2024

av den hållbara utvecklingen och befolkningsutvecklingen och användarnas delaktighet i projekten samt upphandlingssätten.

1.2 Kulturbyggnaderna i byggnadsklassificeringen

I Finland klassificeras byggnaderna i Statistikcentralens byggnadsstatistik enligt byggnadens huvudsakliga användningsändamål. Det huvudsakliga användningsändamålet bestäms enligt den verksamhet för vilken största delen av byggnadens totala yta används. Det huvudsakliga användningsändamålet fastställs och meddelas till kommunens system i anmälan om bygglov.

Det finns 15 huvudbyggnadsklasser. Till huvudbyggnadsklassen 07 Byggnader för samlingslokaler hör byggnader avsedda för föreställningar, fester, utställningar, tävlingar och övriga evenemang eller motionsmöjligheter för allmänheten eller medlemskåren. Byggnader för samlingslokaler är kulturbyggnader (071), förenings- och klubblokalsbyggnader (072), byggnader för religiösa samfund (073), idrotts- och motionsbyggnader (074) samt övriga byggnader för samlingslokaler (079). I denna utredning granskas kulturbyggnader som hör till huvudklass 07 Byggnader för samlingslokaler och dess underklass 071 samt förenings- och klubblokalsbyggnader som hör till underklassen 072. Tyngdpunkten i utredningen ligger på underklass 071, kulturbyggnader.

071 Kulturbyggnader är samlingsbyggnader där man ordnar olika kulturrelaterade föreställningar och evenemang, där man förvarar och lånar inspelningar samt där man förvarar eller förevisar olika samlingar. 071 Kulturbyggnader indelas i fem underklasser:

0710 Teatrar, musik- och kongresshus:

- Kulturbyggnader där det ordnas teater-, opera- och konsertföreställningar samt kongresser.

0711 Biografer:

- Kulturbyggnader där det förevisas filmer och direktsända eller inspelade videoförevisningar av olika evenemang.

0712 Bibliotek och arkiv:

- Kulturbyggnader där i huvudsak olika verk förvaras och lånas ut.

0713 Museer och konstgallerier:

- Kulturbyggnader där kultur- eller naturhistoriska samlingar samt konst- eller övriga samlingar förvaras och ställs ut för allmänheten eller där konst förevisas och säljs.

0714 Utställnings- och mässhallar:

- Kulturbyggnader i en våning med ett nästan enhetligt utrymme av halltyp, där det ordnas utställningar, mässor och övriga liknande evenemang. (Statistikcentralen 2018)

18.6.2024

I Statistikcentralens material med det huvudsakliga användningsändamålet 072 Förenings- och klubblokalsbyggnader, finns föreningshus, klubblokaler, ungdomsgårdar, student- och nationshus, föreningsbyggnader, arbetarföreningshus och byggnader för paus- och socialutrymmen för personal.

2 Statistisk utredning av kulturbyggnader

Arbetets första skede utgjordes av en statistisk granskning av kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader. Granskningen riktades till lokaler och byggnader i kulturbruk, med undantag av byggnader för religiösa samfund.

På många orter fungerar förenings- och klubblokalsbyggnaderna som lokala kulturbyggnader. Därför granskas både kulturbyggnader (071) och förenings- och klubblokalsbyggnader (072) tillsammans och separat i detta kapitel. Kulturbyggnaderna (071) granskas dessutom närmare enligt underklasserna 0710 teatrar, musik- och kongresshus, 0711 biografer, 0712 bibliotek och arkiv, 0713 museer och konstgallerier samt 0714 utställnings- och mässhallar.

För kulturbyggnaderna kartlades antalet byggnader, åren då de färdigställdes, tidpunkten för den senaste grundliga reparationen, byggnadernas användningsändamål, byggnadernas ägare, uppgifter om omfattning och byggsätt samt kulturbyggnadsinvesteringar 2022.

Som utgångsmaterial för den statistiska granskningen användes utgångsuppgifterna i Statistikcentralens tjänst Byggd miljö. Undervisnings- och kulturministeriet lämnade in råmaterialet från Statistikcentralen till en konsult hösten 2023. Efter en begäran om komplettering av materialet hade man också tillgång till en del av uppgifterna om ombyggnad av offentligt ägda byggnader.

Uppgifterna om befolkningsmängden som använts i analyserna grundar sig på Statistikcentralens befolkningsstatistik för 2021. FCG Finnish Consulting Group Oy har ansvarat för den fortsatta bearbetningen av befolkningsstatistiken.

2.1 Kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader i Finland

Den statistiska granskningen av kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader grundar sig på uppgifterna för 2021 i Statistikcentralens tjänst Byggd miljö. Under analysen av materialet upptäcktes brister i statistikens täckning, uppgifternas riktighet och aktualitet, såsom byggnader som helt saknas i statistiken, felaktiga byggnadsår eller uppgifter om omfattning. Analysen har gjorts utifrån det tillgängliga statistikmaterialet och kommunerna eller staten (Senatfastigheter) har inte ombetts kontrollera eller komplettera riktigheten i sina egna uppgifter.

Statistikcentralens Byggd miljö-statistik för år 2021 omfattade 2133 kulturbyggnader i byggnadsklass 071 och 3425 förenings- och klubblokalsbyggnader i byggnadsklass 072. **Utanför statistikmaterialet lämnas således många** bibliotek, museer och teatrar som byggts i anslutning till affärsbyggnader, kontorsbyggnader och undervisningsbyggnader på olika håll i Finland. Den noggrannare granskningen av

18.6.2024

byggnaderna grundar sig på dessa kvantitativa utgångsuppgifter. Man bör också observera att materialet inte innehåller de lokaler i kultur-, förenings- och klubb användning som finns i en byggnad som till sitt **huvudsakliga användningsändamål hör till en annan** byggnadsklass.

Bild 1 visar uppgifter om kulturbyggnader och förenings- och klubblokalsbyggnader enligt landskap i Byggd miljö-statistiken. Det finns sammanlagt 2 133 kulturbyggnader och 3 425 förenings- och klubblokalsbyggnader.

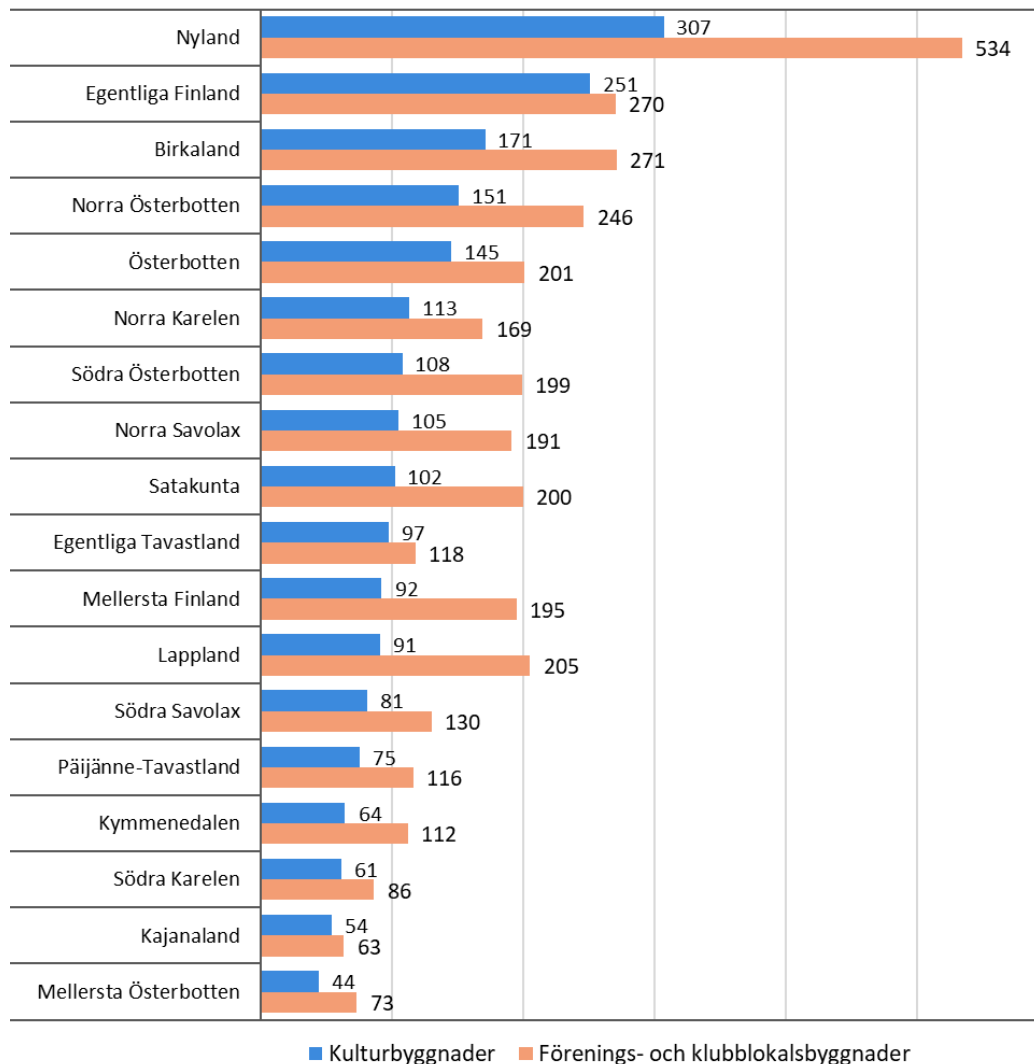

Bild 1 Kulturbyggnader samt förenings- och klubblokalsbyggnader enligt landskap (Statistikcentralen 2021)

Flest kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader har statistikförts i landskapet Nyland, 841 stycken. Minst motsvarande byggnader finns det i landskapen Mellersta Österbotten och Kajanaland, där det i båda finns 117 byggnader som klassificerats som kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader.

18.6.2024

Bild 1 visar att antalet kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader är nära förknippat med antalet städer i landskapet och landskapets areal. I många landskap med liten areal finns det få städer och därmed blir också antalet kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader mindre än genomsnittet. I landskap vars landskapscentrum är medelstora städer, såsom Karleby och Kajana, är antalet kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader också mindre än i landskap med större städer.

Flest kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader finns i de landskap vars centrum är stora städer. Huvudstadsregionen, Tammerfors, Åbo och Uleåborg utgör de största koncentrationerna av kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader. I en jämförelse mellan landskapen finns det största antalet kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader i Nyland, tack vare de tre stora städerna.

	0	100	200	300	400	500	600	700	800	900	Per 1000 inv.	Per 1000 inv.*
Nyland										841	0,5	1,0
Egentliga Finland										521	1,1	1,0
Birkaland										442	0,8	0,7
Norra Österbotten										397	1,0	0,6
Österbotten										346	2,0	1,5
Södra Österbotten										307	1,6	1,1
Satakunta										302	1,4	1,1
Lappland										296	1,7	1,0
Norra Savolax										296	1,2	0,8
Mellersta Finland										287	1,1	0,7
Norra Karelen										282	1,7	1,1
Egentliga Tavastland										215	1,3	1,0
Södra Savolax										211	1,6	1,0
Päijänne-Tavastland										191	0,9	0,8
Kymmenedalen										176	1,1	0,9
Södra Karelen										147	1,2	0,9
Kajanaland										117	1,7	1,0
Mellersta Österbotten										117	1,7	1,1

Bild 2 Antalet kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader i Byggd miljö-statistiken i förhållande till landskapets invånarantal och det med befolkningstätheten viktade invånarantalet 2021 (Statistikcentralen 2021)

$$((0,7 * \frac{\text{rakennusten määrä}}{\text{väestö}}) + (0,3 * \frac{\text{rakennusten määrä}}{\text{väestö}} * z)) * 1000$$

* z=normeerattu väestöntiheys

18.6.2024

Bild 1 visar fördelningen av kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader landskapsvis i förhållande till befolkningen på två olika sätt. Staplarna beskriver det totala antalet kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader i landskapet. I kolumnen till vänster görs granskningen genom att ställa antalet byggnader i relation till tusen (1 000) invånare. I kolumnen till höger har antalet byggnader i förhållande till invånarna viktats med koefficienten 0,7. Med koefficienten 0,3 har man viktat antalet byggnader i förhållande till invånarna i en kalkyl där landskapets normerade värde för befolkningstätheten beaktas.

I den invånarbaserade granskningen finns det i Nyland proportionellt sett först kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader per tusen invånare (0,5 byggnader/1000 invånare), medan det i Österbotten finns flest sådana byggnader (2 byggnader/1000 invånare). I den invånarbaserade kalkylen betonas landskap med liten befolkning, såsom Kajanaland och Lappland.

En granskning av kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnadernas täckning utgående från invånarna ger en delvis bristfällig bild av byggnadernas användbarhet i förhållande till de potentiella användarna, jfr. befolkningens mängden i landskapet. Därför har en tilläggsdel viktad med befolkningstätheten lagts till i kalkylen. Med denna strävar man efter att ge en bättre uppfattning om kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnadernas faktiska tillgänglighet och antalet potentiella användare. Granskat på detta sätt finns det i landskapet Nyland 1,0 kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader per tusen invånare och i landskapet Norra Österbotten 0,6 byggnader per tusen invånare.

Även det senare granskningssättet har sina brister. Viktningen av befolkningstätheten sänker resultatet något för landskapen med stor areal, eftersom befolkningstätheten som mätare inte beaktar befolkningens koncentration till landskapscentrum och andra städer. Därför ser till exempel det relativa antalet kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader i landskapet Norra Österbotten något mindre ut än vad det i verkligheten är.

Utifrån Statistikcentralens befolkningsprognos för 2021 kan man göra en grov uppskattning av hur det nuvarande antalet kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader förhåller sig till de förutspådda befolkningsförändringarna (BILAGA 1). I de landskap där befolkningens mängden förutspås minska, ökar på motsvarande sätt antalet kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader i förhållande till invånarantalet (till exempel landskapet Kajanaland). På grund av den minskande befolkningens mängden i landskapet torde byggnadernas relativa andel förbli nästan oförändrad i dessa landskap, även om de kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader som befinner sig i slutet av sin livscykel i framtiden inte längre skulle repareras grundligt eller ersättas med en ny byggnad.

I landskapen Nyland, Egentliga Finland och Birkaland är befolkningsprognosen positiv. Om man i dessa landskap vill svara på de växande servicebehoven, bör man i dessa landskap öka antalet kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader.

2.2 Kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnadernas ålder

Enligt Statistikcentralens statistik över den byggda miljön är den genomsnittliga åldern på kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader i statistiken cirka 67 år (bild 3). Statistiken kan till denna del inte anses

18.6.2024

vara tillförlitlig, eftersom det enligt den i Finland inte finns byggnader som är äldre än 288 år och som är i kultur-, förenings- och klubb användning.

I statistiken över den byggda miljön har år 1735 angetts som byggnadsår för de tolv äldsta kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnaderna. Statistiken innehåller inga byggnader som är äldre än detta.

Bland de byggnader som byggdes 1735 finns bl.a. en byggnad med 15 000 kvadratmeter våningsyta i Åbo som ägs av staten eller ett statligt affärsverk och som har klassificerats i byggnadsklass 0713 Museer och konsgallerier. Det är antagligen fråga om Åbo slott, som enligt webbplatsen Senatfastigheter.fi färdigställdes 1280. I samma statistik finns ett museum och en konsgalleribyggnad med 9600 kvadratmeter våningsyta i Nyslott, vars byggnadsår har angetts vara 1975. Enligt Nationalmuseets webbplats färdigställdes då den senaste omfattande restaureringen till Olofsborgs 500-årsjubileum.

På grundval av det tillgängliga materialet i en landskapsvis jämförelse finns det äldsta byggnadsbeståndet i Päijänne-Tavastland och Nyland. Det yngsta byggnadsbeståndet i fråga om kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader finns i landskapen Kajanaland och Lappland, där byggnadernas genomsnittliga ålder endast är lite över 50 år.

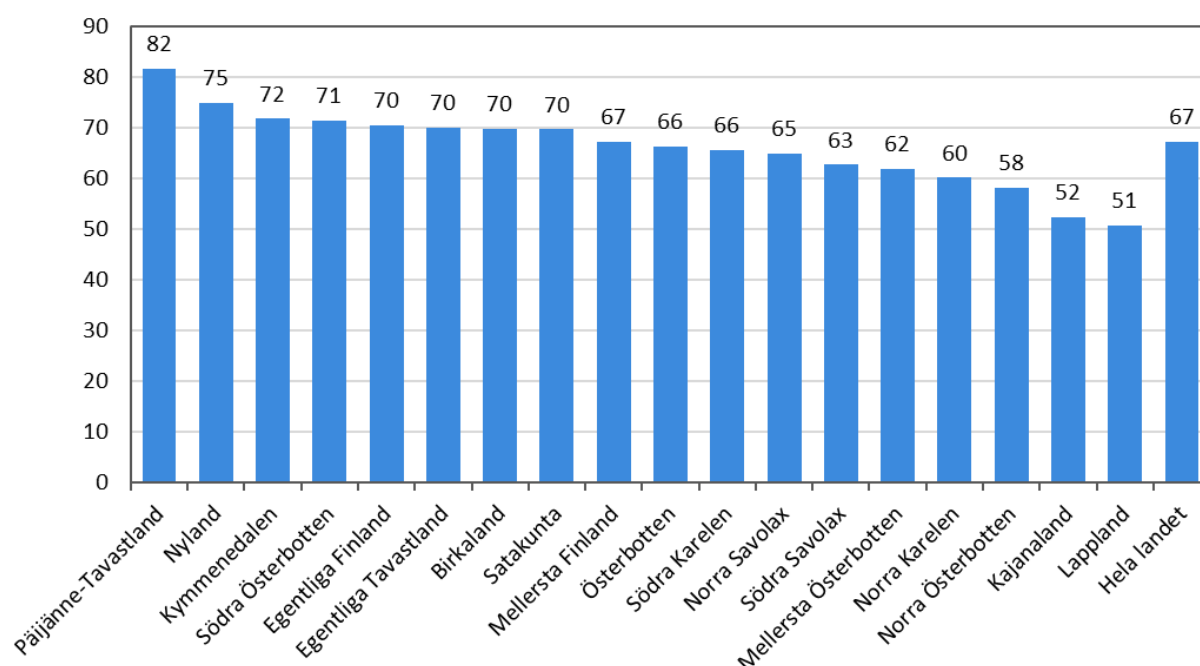

Bild 3 Den genomsnittliga åldern på kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader i Byggd miljö-statistiken enligt landskap 2021 (Statistikcentralen 2021)

Enligt statistiken härstammar många av de statistikförda kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnaderna från decenniet efter självständigheten, 1920-talet (bild 4). 17 procent (960 st) av kultur-, förenings- och

18.6.2024

klubblokalsbyggnaderna byggdes för hundra år sedan. Byggnaderna fördelas så att 300 byggnader är egentliga kulturbyggnader (byggnadsklass 071) och 660 byggnader hör till byggnadsklassen för förenings- och klubblokalsbyggnader (072).

En annan viktig tidpunkt då ett betydande antal kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader byggdes infaller under de starka åren på 1980-talet, då välfärdsstaten byggdes upp och lagstiftningen kring och utvecklingen av kulturtjänster pågick. Ungefär 14 procent av de nuvarande kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnaderna härstammar från den tiden. Under decenniet i fråga byggdes kvantitativt sett flest byggnader som hör till byggnadsklassificeringen kulturbyggnader, över 400 stycken.

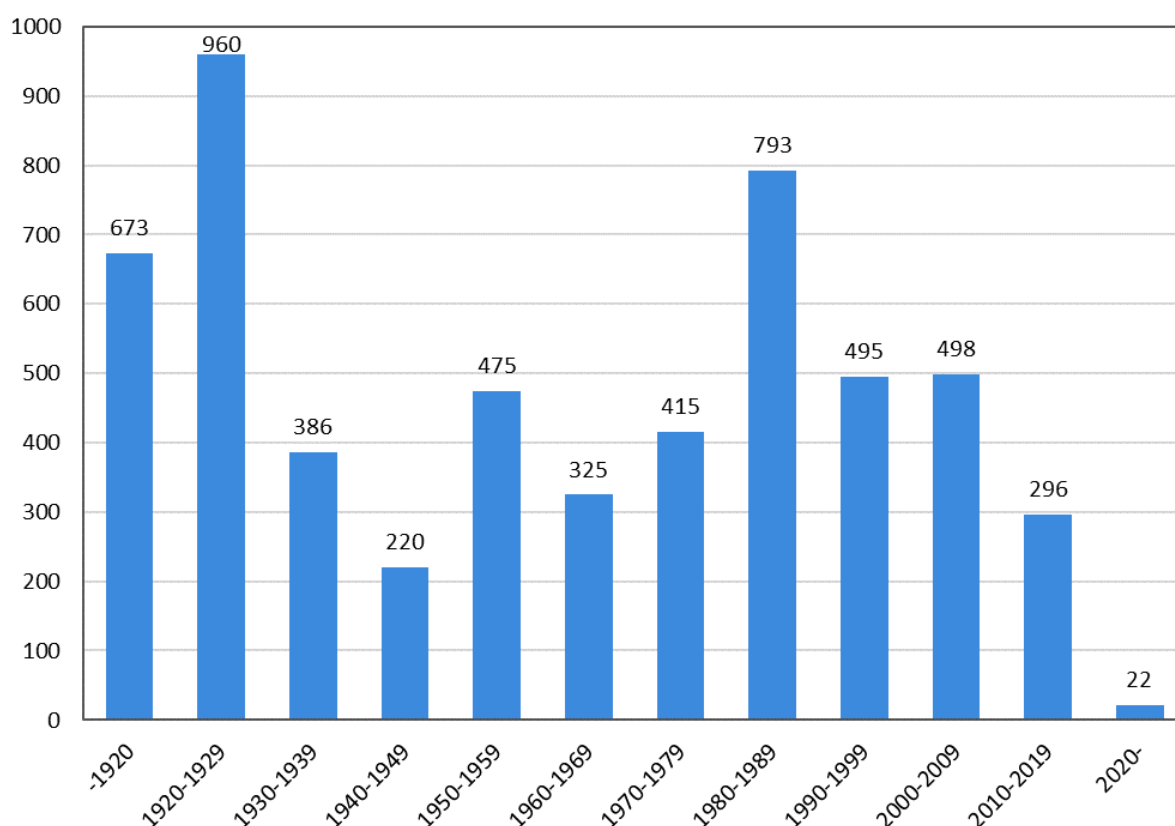

Bild 4 Kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader enligt decenniet för färdigställande 2021 (Statistikcentralen 2021)

På 2000-talet har byggandet av kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader avtagit och på 2010-talet var antalet nybyggnader under trehundra. Som jämförelse kan nämnas att endast på 1940-talet byggdes färre kulturbyggnader än på 2010-talet. I synnerhet andelen förenings- och klubblokalsbyggnader minskade betydligt.

18.6.2024

Enligt statistiken har endast ett fåtal kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader renoverats. Av de 1086 offentligt ägda kulturbyggnaderna har 61, dvs. cirka 6 procent, renoverats i statistikmaterialet. Av förenings- och klubblokalsbyggnaderna omkring 5 procent. De låga reparationsmängderna kan bero på bristfällig statistikföring. De renoverade byggnaderna är närmast byggnader som färdigställts före 1950. Om statistiken över antalet grundligt reparerade byggnader stämmer, finns det för närvarande i Finland hundratals kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader som har färdigställts före 1950 och som inte har genomgått grundlig reparation. På 1980-talet byggdes många kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader, och många av dessa byggnader kommer att kräva grundlig reparation före utgången av 2020-talet.

2.3 Kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnadernas omfattning

Den genomsnittliga storleken på kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnaderna i Byggd miljö-statistiken 2021 var 623 m² våningsyta. Kulturbyggnadernas, t.ex. bibliotekens och museernas, genomsnittliga våningsyta är cirka tusen (1000) m², medan förenings- och klubblokalsbyggnadernas genomsnittliga storlek är cirka 370 m² (bild 5). Medianen för våningsytan i kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnaderna är betydligt mindre än genomsnittet och skillnaderna landskapen emellan är klart mindre. På nationell nivå är medianen för våningsytan i en byggnad 250 m².

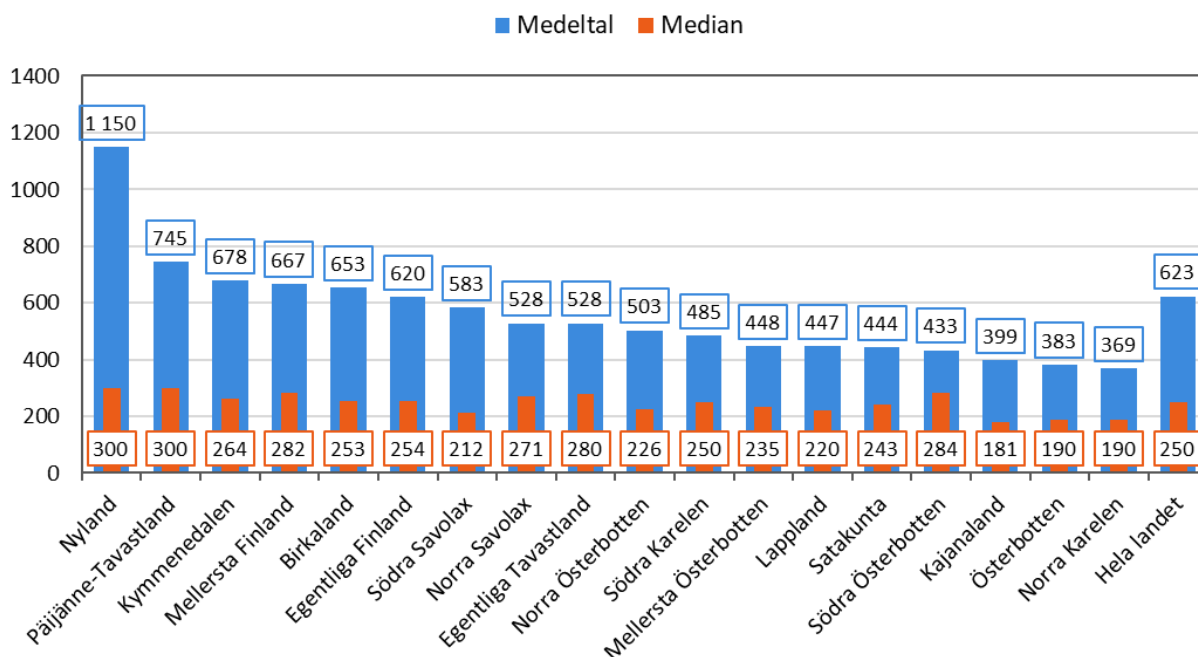

Bild 5 Kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnadernas genomsnittliga och medianvåningsyta landskapsvis 2021 (Statistikcentralen 2021)

18.6.2024

I Nyland är byggnadernas genomsnittliga omfattning (våningsyta) klart större än i de övriga landskapen (1 150 m²). Omfattningen av byggnaderna i landskapet är nästan dubbelt så stor som den genomsnittliga storleken på kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnaderna i hela landet. I landskapet finns många nationella kulturbyggnader (t.ex. Nationalmuseum, Ateneum, Nationaloperan) och nationsbyggnader som hör till klassen förenings- och klubblokalsbyggnader och som höjer medeltalet. Å andra sidan avviker medianen för kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnaderna i landskapet inte nämnvärt från övriga landskap med stora städer, vilket vittnar om att det också finns ett stort antal mindre byggnader i landskapet. Den genomsnittliga våningsytan för kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader i landskapen Kajanaland, Österbotten och Norra Karelen var under 400 kvadratmeter.

På bild 5 kan man notera den genomsnittliga omfattningen av byggnaderna i Kymmenedalen, som är relativt stor. Den förklarande faktorn kan vara landskapets tre städer, de många föreningsbyggnaderna som härrör från näringsstrukturen, arbetarföreningshusen och byggnader för paus- och sociala utrymmen för personal samt bl.a. det exceptionellt stora museet med havstema och landskapsmuseet i samma byggnad, Maritimcentret Vellamo, som ligger i Kotka.²

Skillnaderna i medianerna mellan landskapen är inte särskilt stora. Detta beror på att den stora majoriteten av kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnaderna är relativt små byggnader, oberoende av landskap.

² Maritimcentret Vellamo är en helhet på 14 600 kvadratmeter, där Finlands sjöhistoriska museum (nationellt ansvarsmuseum), Kymmenedalens museum, allaktivitetslokalen Ruuma, museifartyg, museibutiken Plootu och restaurangen Laakonki verkar.

18.6.2024

		Per 1000 inv.
Nyland	922685	532
Egentliga Finland	308342	635
Birkaland	277060	520
Norra Österbotten	191112	459
Mellersta Finland	180219	662
Norra Savolax	154281	623
Päijänne-Tavastland	136398	667
Satakunta	130881	616
Södra Österbotten	129601	679
Lappland	127420	725
Österbotten	120229	682
Södra Savolax	116530	893
Kymmenedalen	114562	718
Egentliga Tavastland	108771	642
Norra Karelen	101787	626
Södra Karelen	65957	526
Mellersta Österbotten	49239	726
Kajanaland	46238	656

Bild 6 Kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnadernas totala våningsyta landskapsvis 2021 (Statistikcentralen 2021)

2.4 Kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnadernas ägande

Syftet med åtgärdsprogrammet Sunda lokaler 2028 är att göra **offentliga byggnader** sundare samt att göra vårdn och rehabiliteringen av dem som lider av problem med inomhusluften effektivare. Enligt Statistikcentralens statistik över den byggda miljön är endast en dryg fjärdedel (28 procent) av kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnaderna i kommunerna i Fastlandsfinland offentligt ägda. I praktiken innebär detta att av de 5 558 kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnaderna har i genomsnitt tre av fyra (3 979 byggnader) någon annan ägare än staten eller kommunen (bild 7). I statistiken finns 1 579 offentligt ägda kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader.

Här är det bra att beakta att granskningen i denna utredning gäller byggnader som klassificerats enligt det huvudsakliga användningsändamålet och att de lokaler som används för kultur, men som finns i en byggnad med något annat huvudsakligt användningsändamål, lämnas utanför granskningen. På bild 7

18.6.2024

har byggnaderna klassificerats enligt de underklasser som hör till 071 kulturbyggnader enligt sitt huvudsakliga användningsändamål. Olika kulturverksamheter och lokaler finns också i byggnader med annat huvudsakligt användningsändamål. Till exempel på bild 7 finns det 49 biografer. Detta innebär att av knappt 200 biografer finns 49 i en egen byggnad vars huvudsakliga användningsändamål är att förevisa filmer.

Man bör observera att det i byggnadsklassificeringen inte finns någon kulturbyggnad med begreppet kulturcentrum. Kulturcentrumen klassificeras i byggnadsklassificeringen enligt den kulturverksamhet som utgör byggnadens huvudsakliga användningsändamål. Därför finns det ingen underklass som heter kulturhus eller -centrum i tabellen. De ingår i de övriga underklasserna enligt vilken kulturverksamhet som i regel bedrivs i byggnaderna.

Byggnad enligt det huvudsakliga användningsändamålet*	Offentlig ägare	Annan ägare	Sammanlagt	Offentlig ägare	Annan ägare
Teatrar, musik- och kongresshus	45 %	55 %	149	67	82
Biografer	16 %	84 %	49	8	41
Bibliotek och arkiv	70 %	30 %	558	392	166
Museer och konstgallerier	47 %	53 %	1175	558	617
Utställnings- och mässhallar	30 %	70 %	202	61	141
Förenings- och klubblokalsbyggnader	14 %	86 %	3425	493	2932
Alla kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader	28 %	72 %	5558	1579	3979

* Av exempelvis biblioteken och biograferna lämnas en stor del utanför statistiken, eftersom de ofta ligger i samband med en byggnad med ett annat huvudsakligt användningsändamål.

Bild 7 Antalet kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader och deras relativa andelar enligt ägare 2021 (Statistikcentralen 2021)

Ägandet av kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader som hör till olika byggnadsklasser avviker avsevärt från varandra. Biblioteken och arkiven är oftast offentligt ägda, hela 70 procent av byggnaderna har en offentlig ägare. Av förenings- och klubblokalsbyggnaderna är endast 14 procent offentligt ägda.

Majoriteten av kulturbyggnaderna ägs av andra än offentliga aktörer. Nästan hälften av museerna och konstgallerierna samt teater-, musik- och kongresshusen är i offentlig ägo, men omvänt sett ägs drygt hälften av dessa byggnader av någon annan än kommunen eller staten. Av cirka 50 biografbyggnader är åtta (16 %) offentligt ägda.

18.6.2024

Man kan inte dra några geografiska slutsatser om ägandet av kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader och deras placering. I landskapet Kajaland är nästan 40 procent av kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnaderna offentligt ägda och samma situation råder också i landskapet Egentliga Finland (bild 8). I Nyland och Norra Österbotten har omkring en tredjedel av byggnaderna en offentlig ägare.

I landskapet Österbotten finns det flest privata ägare, hela 85 procent av byggnaderna ägs av någon annan än en offentlig ägare. Likaså är det privata ägandet exceptionellt högt i landskapet Lappland (81 %).

I bild 8 granskas både kulturbyggnader och förenings- och klubblokalsbyggnader. Av 5585 byggnader utgör förenings- och klubblokalsbyggnadernas andel (3 425 byggnader) nästan 61 procent. Det finns lite över 2 100 byggnader som hör till byggnadsklassen för kulturbyggnader.

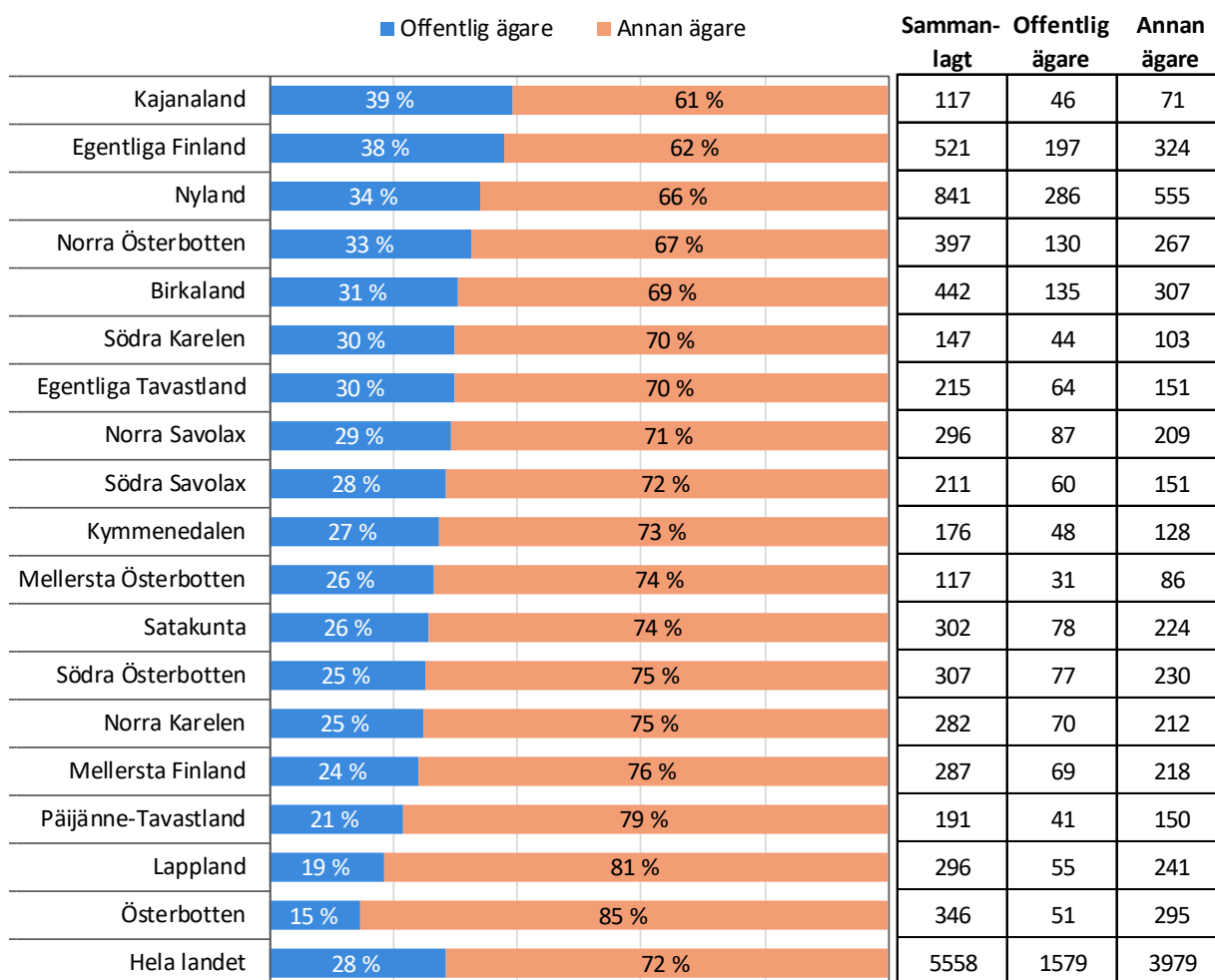

Bild 8 Kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader klassificerade enligt ägartyp och landskap 2021 (Statistikcentralen 2021)

18.6.2024

3 Kulturbyggnader (byggnadsklass 071)

Kulturbyggnader (071) är byggnader för samlingslokaler där olika, i allmänhet kulturella föreställningar och evenemang ordnas, inspelningar förvaras och utlånas samt olika samlingar förvaras eller är utställda. I statistiken över den byggda miljön fanns sammanlagt 2 133 byggnader som klassificerats som kulturbyggnader. Kulturbyggnaderna indelas i fem underklasser enligt följande:

- 0710 Teatrar, musik- och kongresshus, 149 byggnader (7 %)
- 0711 Biografer, 49 byggnader (2,3 %)
- 0712 Bibliotek och arkiv, 558 byggnader (26,1 %)
- 0713 Museer och konstgallerier, 1 175 byggnader (55 %)
- 0714 Utställnings- och mässhallar, 202 byggnader (9,5 %) (Statistikcentralen 2018).

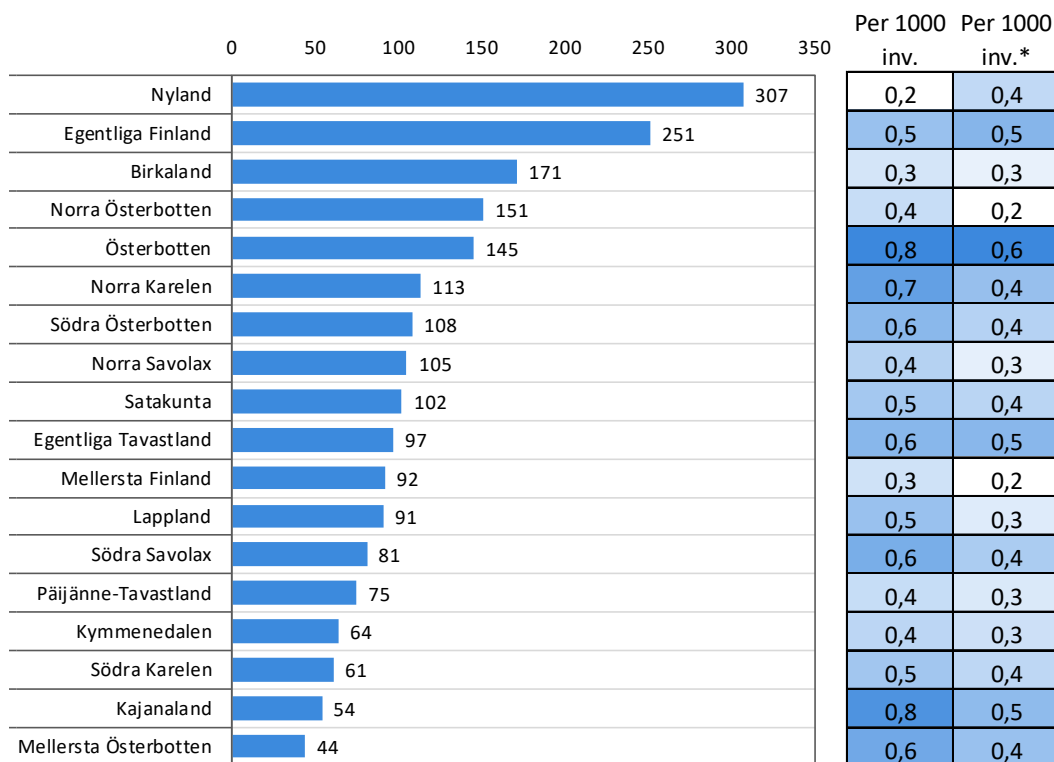

Bild 9 Antalet kulturbyggnader i byggnadsklass 071 som ingår i Byggd miljö-statistiken i förhållande till landskapets invånarantal och det med befolkningstätheten viktade invånarantalet 2021 (Statistikcentralen 2021)

* Beräkningsformel på sidan 5 i utredningen.

18.6.2024

Det finns flest kulturbyggnader i landskapet Nyland, 307 byggnader (bild 9), i landskapet Egentliga Finland (251 byggnader) och tredje flest i landskapet Birkaland (171). En större koncentration av städer och antalet städer korrelerar positivt med antalet kulturbyggnader i landskapet.

I proportion till invånarantalet finns det minst kulturbyggnader i landskapet Nyland (0,2 byggnader per tusen invånare). Flest kulturbyggnader per tusen invånare finns i landskapet Österbotten och i landskapet Kajanaland, i båda 0,8 byggnader per tusen invånare.

En granskning viktad med befolkningstätheten visar att i Norra Österbotten och Mellersta Finland endast finns 0,2 byggnader per tusen invånare. Den stora arealen i landskapen Norra Österbotten och Lappland sänker siffrorna något. I landskapet Mellersta Finland är antalet byggnader också mycket litet som oviktat omvandlingstal. Däremot motsvarar landskapet Nyland i en viktad granskning medelvärdet för hela landet.

3.1 Byggande av kulturbyggnader (071)

1980-talet var den s.k. guldåldern för byggandet av kulturbyggnader. Av kulturbyggnaderna i statistiken över den byggda miljön har nästan en femtedel (cirka 400 byggnader) av alla kulturbyggnader (2 133) statistikförts som färdigställda på 1980-talet. 1940-talet har varit det tystaste decenniet i fråga om alla kulturbyggnader. Härnäst granskas tidpunkten för byggandet av olika kulturbyggnader.

Teater-, musik- och kongresshusen representerar cirka 7 procent av alla kulturbyggnader. Sådana byggnader har byggts i ganska jämn takt sedan 1920-talet, i genomsnitt 14 teater-, musik- och kongresshus under varje årtionde (bild 10). Det finns sammanlagt 149 statistikförda byggnader.

18.6.2024

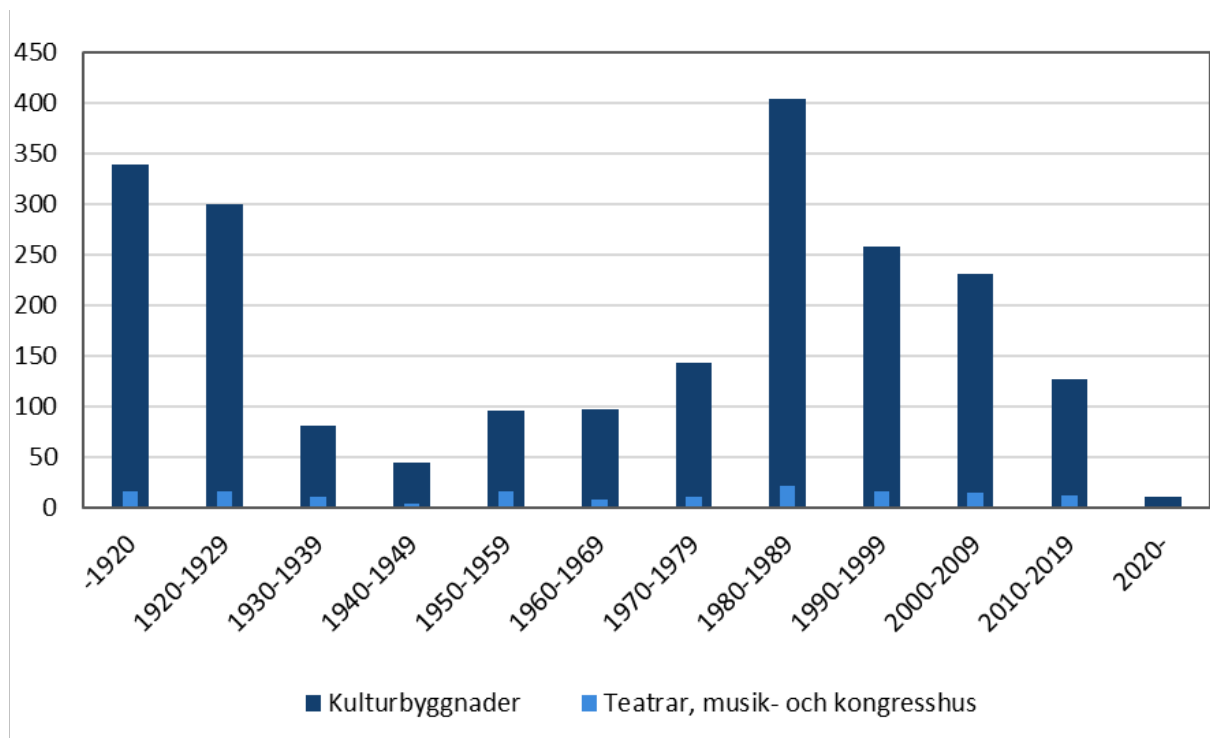

Bild 10 Alla kulturbyggnader (071) och teatrar, musik- och kongresshus i byggnadsklass 0710 enligt det decennium då de färdigställdes (Statistikcentralen 2021)

Det finns 189 biografier i Finland, varav största delen finns i en byggnad som har ett annat huvudsakligt användningsändamål. Största delen (67 %) av biograferna har endast en sal. 46 av biograferna finns i landskapet Nyland (bild 11).

Av biograferna är 15 stycken, dvs. cirka 8 procent, i kommunal ägo, och åtta av dem är belägna i en biografbyggnad enligt sitt huvudsakliga användningsändamål. Enligt utgångsuppgifterna finns det 49 separata biografbyggnader.

18.6.2024

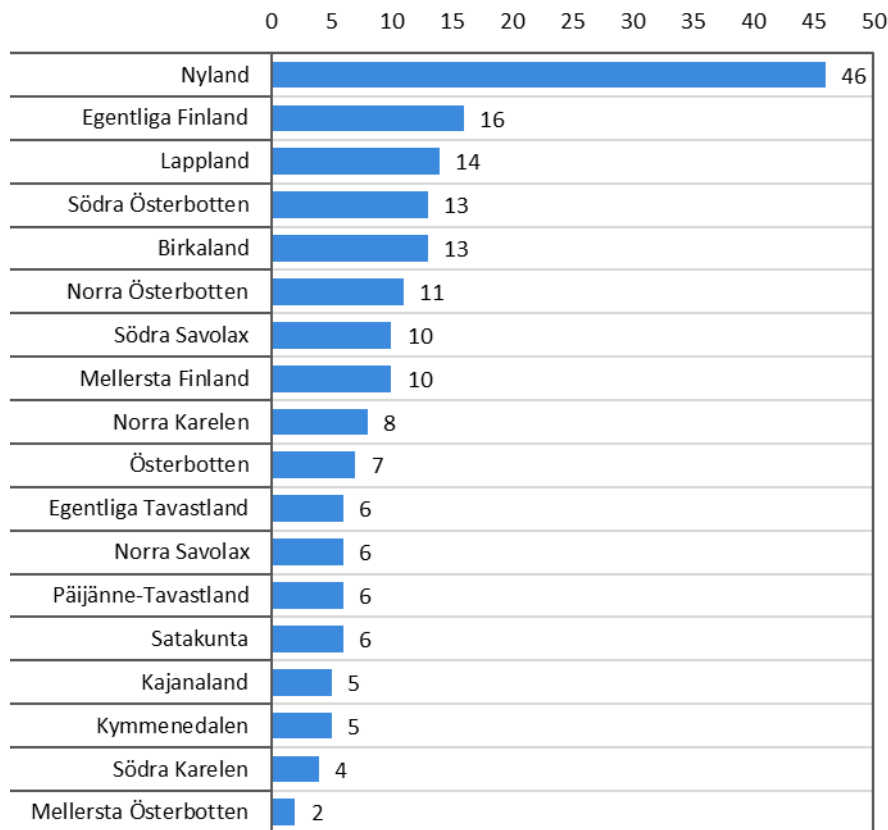

Bild 11 Biografer enligt landskap (Filmikamari 2023)

Det finns sammanlagt 588 biblioteks- och arkivbyggnader. Dessutom finns det flera bibliotek i byggnader med annat huvudsakligt användningsändamål. Ungefär en fjärdedel av kulturbyggnaderna är bibliotek eller arkiv. I statistiken över den byggda miljön har biblioteksbyggnader och arkivbyggnader inte separerats från varandra.

Liksom i fråga om många andra kulturbyggnader har bibliotek och arkiv byggts mest på 1920-talet (91 bibliotek och arkiv) och på 1980-talet 135 bibliotek och arkiv (bild 12). Under de övriga årtiondena byggdes i genomsnitt 40 biblioteks- och arkivbyggnader under ett årtionde.

18.6.2024

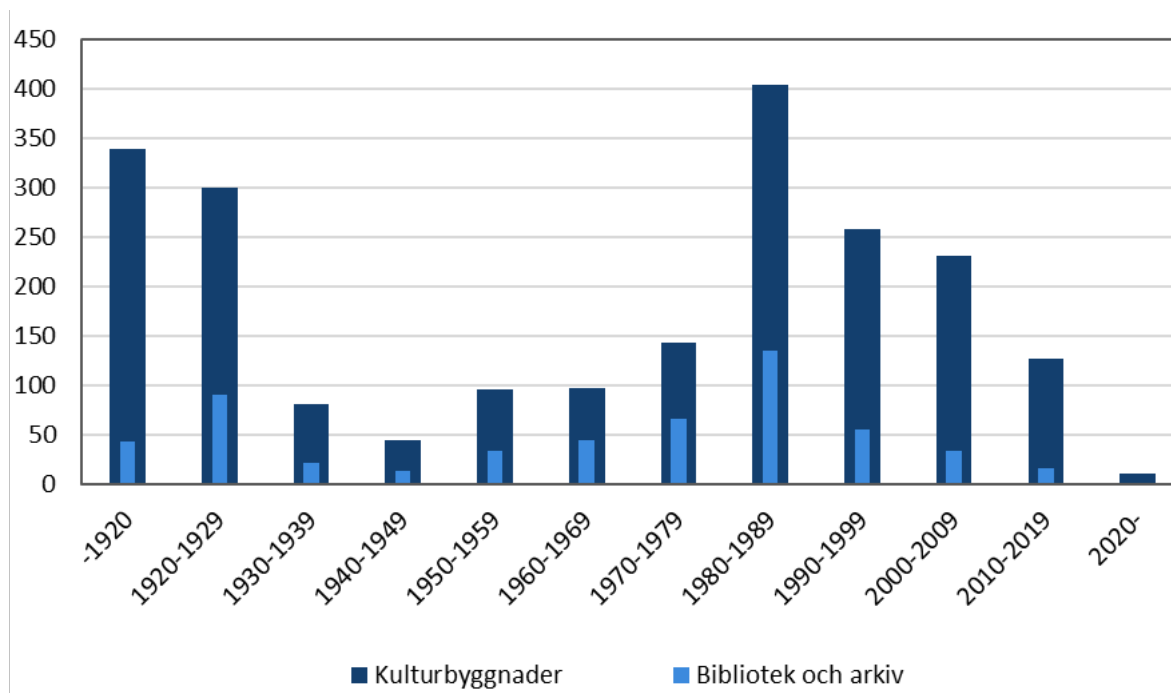

Bild 12 Alla kulturbyggnader (071) och biblioteks- och arkivbyggnader i byggnadsklass 0712 enligt det decennium då de färdigställdes (Statistikcentralen 2021)

I statistiken över den byggda miljön är över hälften (55 %) av kulturbyggnaderna museer eller konstgallerier. Museerna och konstgallerierna omfattar sammanlagt 1 175 byggnader. I statistiken över den byggda miljön har antalet museer och konstgallerier inte separerats från varandra.

Ett betydande antal museer och konstgallerier, över 21 procent, har byggts före 1920 (bild 13). Kvantitativt innebär detta över 250 byggnader.

Särskilt när det gäller museer är det svårt att bedöma hur stor del av byggnaderna som verkligen har byggts under det angivna decenniet eller om det snarare är fråga om en gammal byggnad som vid tidpunkten i fråga har tagits i eller ändrats till museibruk. Om det är fråga om tidpunkten för byggnadernas färdigställande var 1920-talet och 1980–1990-talen den aktivaste tiden också i byggandet av museer och konstgallerier. Museerna och konstgallerierna skiljer sig också från de övriga kulturbyggnaderna så till vida att det enligt statistiken över den byggda miljön har byggts ett betydande antal musei- och konstgalleribyggnader även på 2000-talet, cirka 200 byggnader.

18.6.2024

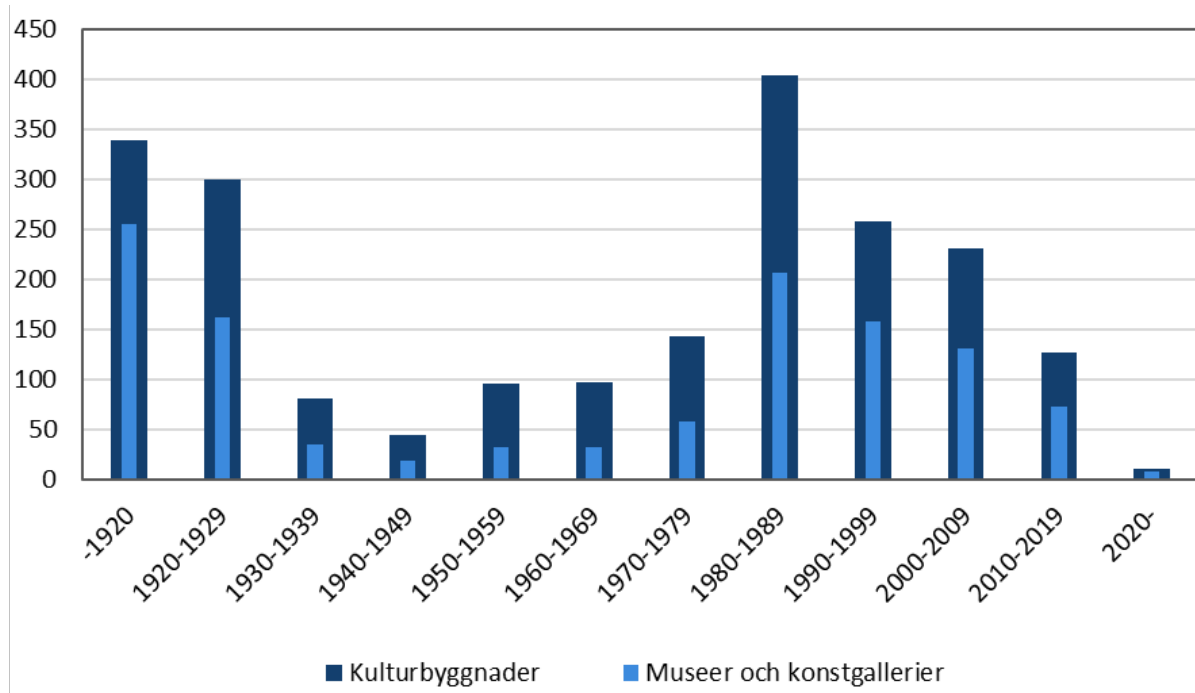

Bild 13 Alla kulturbyggnader (071) och museer och konstgallerier i byggnadsklass 0713 enligt det decennium då de färdigställdes (Statistikcentralen 2021)

Utställnings- och mässhallarna representerar cirka 10 procent av alla kulturbyggnader. Byggnaderna för utställnings- och mässhallarna representerar ett något yngre byggnadsbestånd jämfört med andra kulturbyggnader, eftersom två av tre utställnings- och mässhallar har byggts efter 1980. I fråga om antal har flest utställnings- och mässhallar byggts på 2000-talet (48 stycken).

18.6.2024

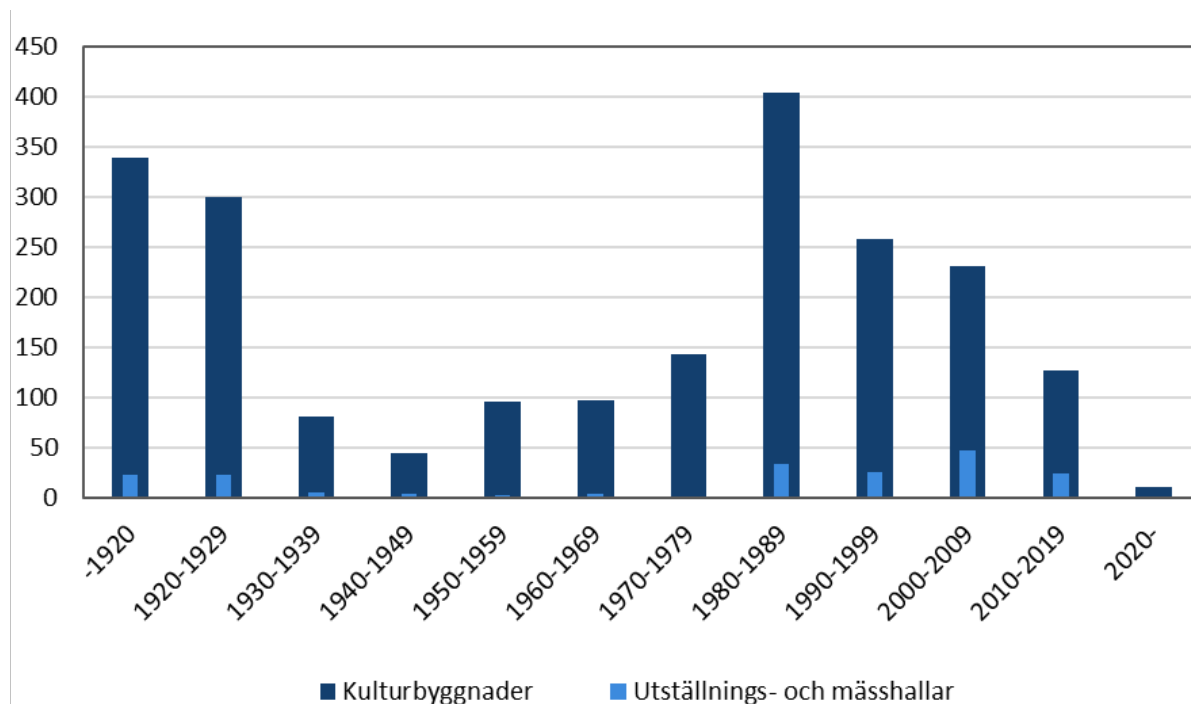

Bild 14 Alla kulturbyggnader (071) och utställnings- och mässhallar i byggnadsklass 0714 enligt det decennium då de färdigställdes (Statistikcentralen 2021)

3.2 Kulturbyggnadernas (071) omfattning

I kapitel 2.3 granskades kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnadernas omfattning. När granskningen endast gäller kulturbyggnader märker man att byggnadernas genomsnittliga storlek är större än byggnadernas gemensamma genomsnittliga storlek enligt byggnadsklassificeringarna 071 och 072. Detta förklaras av att många förenings- och klubblokalsbyggnader är små, och på motsvarande sätt är kulturbyggnaderna stora.

År 2021 var den genomsnittliga våningsytan för kulturbyggnader i hela landet 1 022 m². I Nyland är kulturbyggnaderna betydligt större än i de övriga landskapen och även dubbelt så stora som medelstorleken i hela landet. I landskapen Mellersta Finland, Päijänne-Tavastland, Södra Savolax, Birkaland och Kymmenedalen överskred kulturbyggnadernas medelstorlek tusen (1 000) våningskvadratmeter. I landskapen Mellersta Österbotten och Österbotten var kulturbyggnadernas våningsyta under 500 m².

Som median är kulturbyggnadernas våningsyta fortfarande störst i Nyland, men skillnaden till de övriga landskapen är inte lika stor som i granskningen av medelvärdet. I hela landet är medianen för kulturbyggnadernas våningsyta 240 m²

18.6.2024

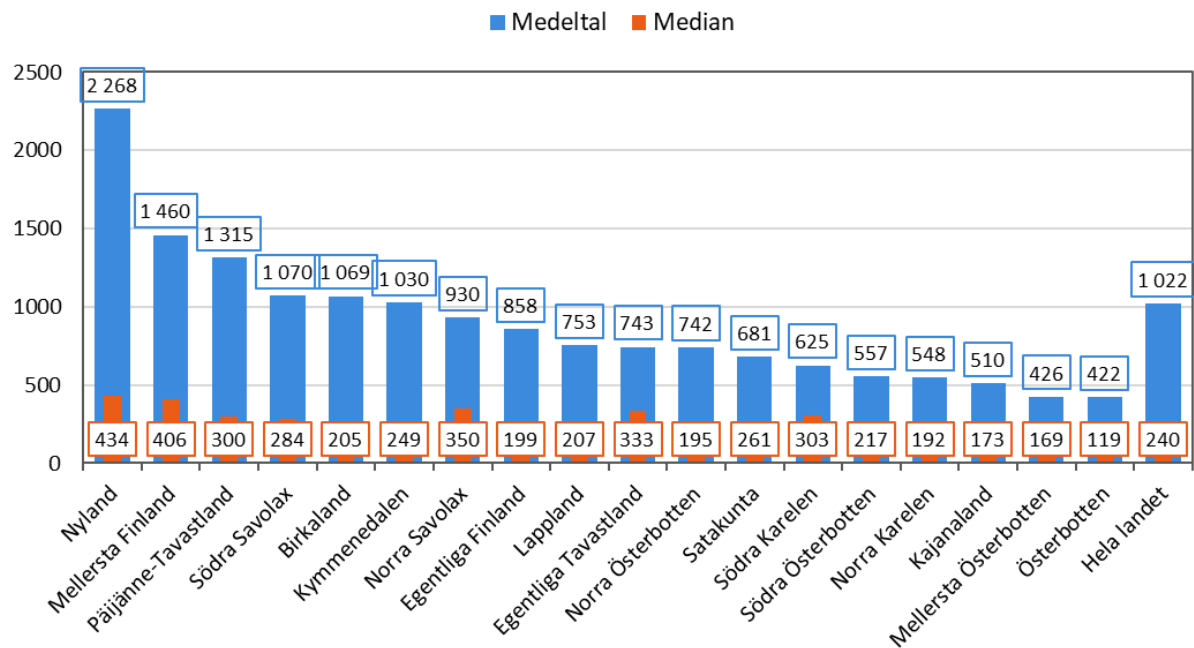

Bild 15 Kulturbbyggnadernas (071) genomsnittliga och medianvåningsyta landskapsvis (Statistikcentralen 2021)

18.6.2024

		Per 1000 inv.
Nyland	660021	381
Egentliga Finland	209335	431
Birkaland	179610	337
Mellersta Finland	121164	445
Norra Österbotten	109873	264
Päijänne-Tavastland	95978	469
Norra Savolax	95769	387
Södra Savolax	82415	632
Egentliga Tavastland	69128	408
Lapland	68557	390
Satakunta	68116	320
Kymmenedalen	62851	394
Norra Karelen	60256	371
Södra Österbotten	59614	312
Österbotten	57327	325
Södra Karelen	36264	289
Kajanaland	27546	391
Mellersta Österbotten	17033	251

Bild 16 Kulturbbyggnadernas totala våningsyta granskad landskapsvis 2021 (Statistikcentralen 2021)

18.6.2024

4 Förenings- och klubblokalsbyggnader (072)

I statistiken över den byggda miljön fanns sammanlagt 3 425 byggnader som klassificerats som förenings- och klubblokalsbyggnader (byggnadsklass 072). Förenings- och klubbbyggnaderna ägs i huvudsak av andra än kommuner och andra aktörer inom den offentliga sektorn. 493 byggnader (14 procent av byggnaderna) ägdes av en offentlig aktör.

Flest förenings- och klubblokalsbyggnader finns i landskapen Nyland, Birkaland och Egentliga Finland (bild 17). De största stadskoncentrationerna framhävs således också i fråga om förenings- och klubblokalsbyggnader. I Nyland finns det omkring dubbelt så många förenings- och klubblokalsbyggnader som i Birkaland.

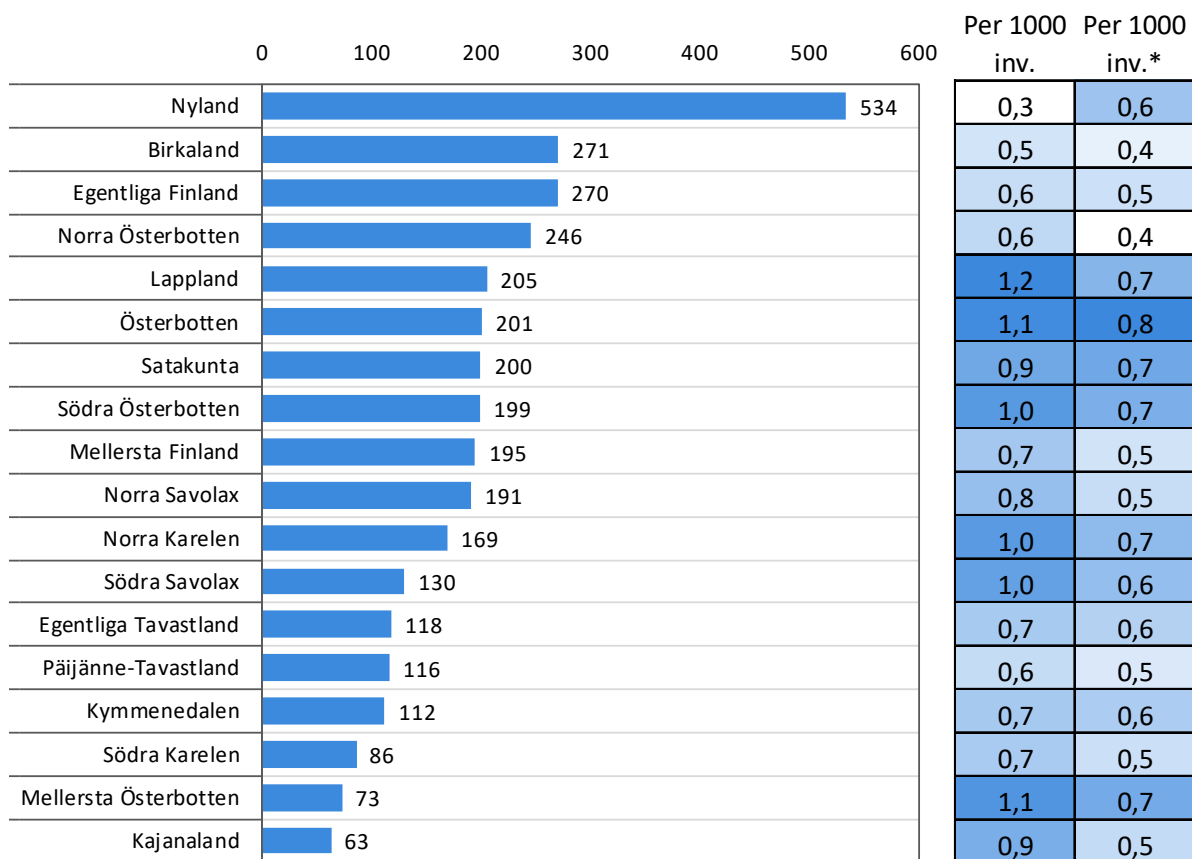

Bild 17 Antalet förenings- och klubblokalsbyggnader i byggnadsklass 072 i Byggd miljö-statistiken i förhållande till landskapets invånarantal och det med befolkningstätheten viktade invånarantalet 2021 (Statistikcentralen 2021)

* Beräkningsformel på sidan 5 i utredningen.

18.6.2024

Flest förenings- och klubblokalsbyggnader per invånare finns i landskapet Lappland (1,2 byggnader per invånare) och minst i landskapet Nyland (0,3 byggnader per invånare). I absoluta tal har Lappland det femte största antalet förenings- och klubblokalsbyggnader.

När den viktade befolkningstätheten tas med i granskningen finns det proportionellt sett flest förenings- och klubblokalsbyggnader (0,8 byggnader per invånare) i landskapet Österbotten. I Nyland motsvarar det relativa antalet församlings- och klubblokalsbyggnader medelvärde för hela landet. I landskapet Norra Österbotten är antalet förenings- och klubblokalsbyggnader viktade med befolkningstätheten det lägsta i landet (0,4 byggnader per invånare).

De gångna årtiondena har varit de bästa årtiondena för byggandet av förenings- och klubblokalsbyggnader (bild 18). Över 10 procent av byggnaderna har byggts före 1920-talet. På 1920-talet byggdes hela 660 förenings- eller klubblokalsbyggnader, på 1930-talet cirka 300 byggnader och på 1950-talet nästan 400 byggnader.

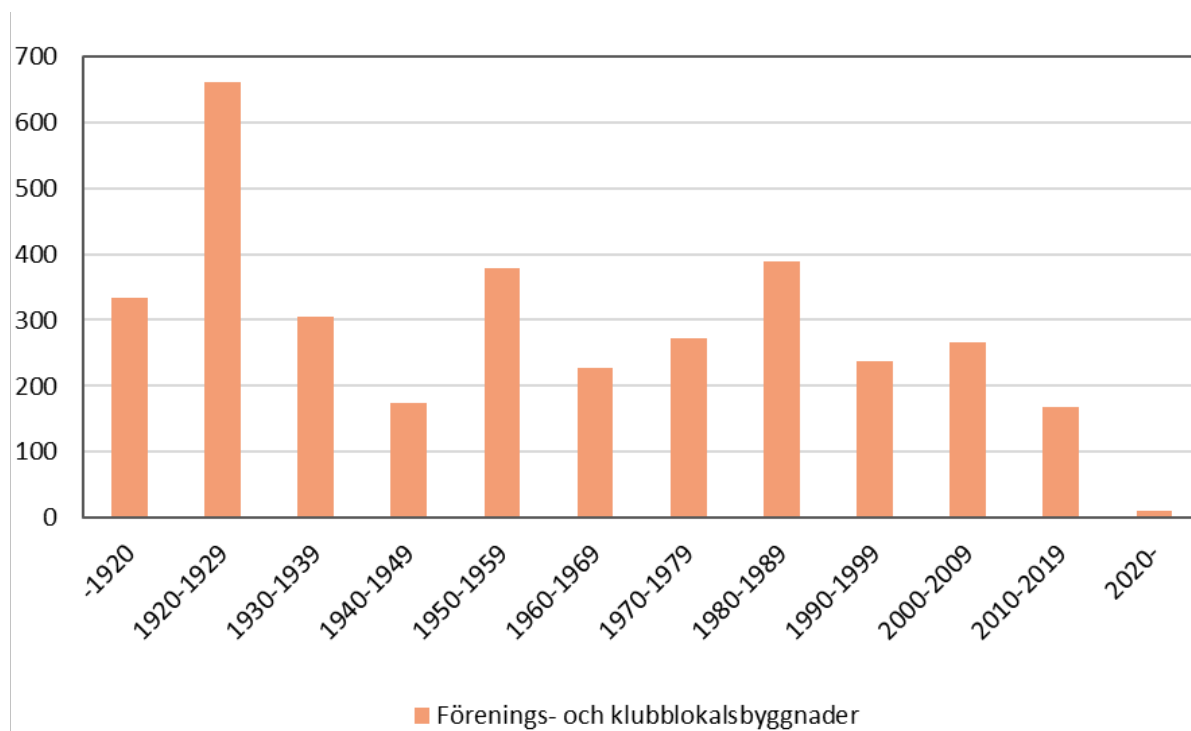

Bild 18 Förenings- och klubblokalsbyggnader enligt decenniet för färdigställande (Statistikcentralen 2021)

Det sista produktiva decenniet var på 1980-talet, då det byggdes lite under 400 förenings- och klubblokalsbyggnader. Därefter har byggnadstakten avtagit och på 1990-talet och därefter har mängderna understigit 300 byggnader i decenniet. På 2010-talet byggdes mindre än på 1940-talet.

Som tidigare konstaterats är förenings- och klubblokalsbyggnaderna relativt små byggnader. Den genomsnittliga storleken är endast 372 kvadratmeter våningsyta (bild 19). I Nyland är byggnaderna större

18.6.2024

än genomsnittet, 514 kvadratmeter våningsyta. Här bör man observera att även student- och nationshus hör till denna byggnadsklass. I Helsingfors finns det exceptionellt många student- och studenthus jämfört med övriga Finland och de är exceptionellt stora som byggnader.

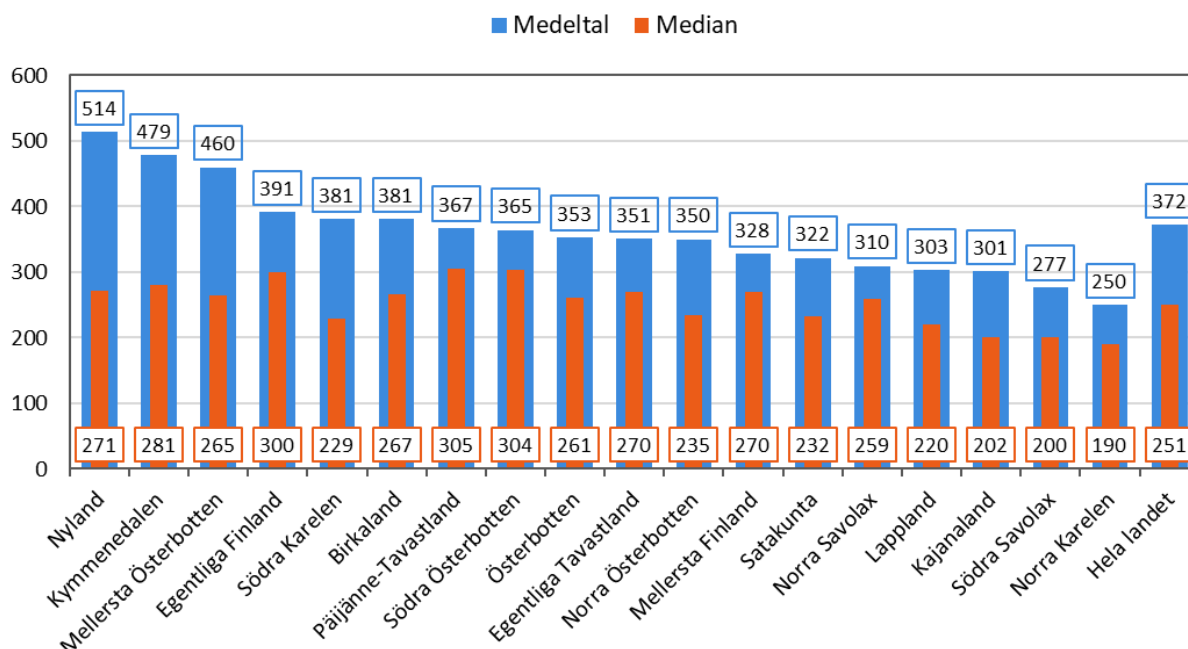

Bild 19 Förenings- och klubblokalsbyggnadernas genomsnittliga och medianvåningsyta landskapsvis (Statistikcentralen 2021)

Skillnaderna mellan landskapen när det gäller den genomsnittliga storleken på förenings- och klubblokalsbyggnader är inte lika betydande som i fråga om kulturbyggnader. Skillnaden mellan våningsytan på 514 kvadratmeter i Nyland och 250 kvadratmeter i Norra Karelen är dock redan relativt stor. Medianen för våningsytan är i alla landskap relativt nära medelvärdet för hela landet.

Granskningen av den totala våningsytan i förenings- och klubblokalsbyggnader per landskap ger i hög grad samma bild som den kvantitativa granskningen av byggnaderna. Landskapens ordning per 1 000 invånare följer ganska exakt den ordning som landskapen placerar sig i när det gäller antalet byggnader per 1 000 invånare. Med andra ord ligger storleken på förenings- och klubblokalsbyggnaderna mycket nära varandra oberoende av landskap, vilket syns i de mindre skillnaderna mellan medianerna i bild 20.

18.6.2024

		Per 1000 inv.
Nyland	262664	152
Egentliga Finland	99007	204
Birkaland	97450	183
Norra Österbotten	81239	195
Södra Österbotten	69987	367
Österbotten	62902	357
Satakunta	62765	295
Mellersta Finland	59055	217
Lapland	58863	335
Norra Savolax	58512	236
Kymmenedalen	51711	324
Norra Karelen	41531	256
Päijänne-Tavastland	40420	198
Egentliga Tavastland	39643	234
Södra Savolax	34115	262
Mellersta Österbotten	32206	475
Södra Karelen	29693	237
Kajanaland	18692	265

Bild 20 Förenings- och klubblokalsbyggnadernas totala våningsyta landskapsvis 2021 (Statistikcentralen 2021)

18.6.2024

5 Lagstiftning, föreskrifter och anvisningar som styr planeringen av kulturbyggnader

Syftet med denna del var att kartlägga de centrala föreskrifterna och anvisningarna för planering och underhåll av kulturbyggnader samt att producera expertbedömningar av föreskrifternas och anvisningarnas styrande inverkan. Granskningen riktades till byggnader och i tillämpliga delar till lokaler vars huvudsakliga användningsändamål är att producera kulturtjänster. Granskningen fokuserade på de viktigaste anvisningarna och föreskrifterna. Dessa är till exempel anvisningar som myndigheterna publicerat samt Bygginformationsstiftelsens RT-kartotek och publikationer.

I synnerhet lagstiftning som reglerar byggandet av kulturbyggnader finns det lite av, om alls. Lagstiftningen om kulturens olika delområden styr i regel ordnandet och verksamheten, men riktar sig endast i liten utsträckning till byggnaderna eller lokalerna. Lagstiftningen för olika kulturområden nämner indirekt byggnader eller lokaler. I bibliotekslagen föreskrivs att biblioteket ska ha ändamålsenliga lokaler, men till exempel i museilagen finns det en punkt som hänvisar till lokalerna genom att definiera förvaringen och utställningen av museets föremål och annat material. I lagstiftningen föreskrivs dock inte, med undantag för biblioteken, att det för verksamheten ska reserveras en lokal eller en byggnad. Aktören ansvarar för ordnandet och organiseringen.

I alla lagar som gäller statsandelen för kulturbranschen beaktas indirekt lokaler och byggnader. De är en del av resursfördelningen och driftskostnaderna för verksamheten, för vilket undervisnings- och kulturministeriet beviljar statsandel. Som exempel på definitionen i lagen om främjande av scenkonst nämns följande:

”Undervisnings- och kulturministeriet beviljar statsandelar för driftskostnaderna för verksamhetsenheter för scenkonst. Med scenkonst avses i denna lag teaterkonst, cirkuskonst, danskonst, musik och andra konstnärliga liveframträdanden vid en viss tidpunkt inför publik.”

5.1 Lag om kommunernas kulturverksamhet

Lagen om kommunernas kulturverksamhet (166/2019) innehåller bestämmelser om ordnandet av kommunernas kulturverksamhet samt om verksamhetens mål, om uppgifter och samverkan inom verksamheten, om invånarnas deltagande i verksamheten, om framställande av information om och utvärdering av verksamheten samt om statlig finansiering för och en utvecklingsuppgift inom verksamheten.

Med kommunens kulturverksamhet avses verksamhet genom vilken kommunen främjar skapande och utövande av, tillgång till och bruk av kultur och konst samt konst- och kulturförsking och kulturarv.

Enligt 9 § finns bestämmelser om statsandel som beviljas för driftskostnaderna för kommunernas kulturverksamhet i lagen om statsandel för kommunal basservice (1704/2009). En kommun samt i kommunen verksamma sammanslutningar och stiftelser som bedriver och främjar kulturverksamhet kan inom ramen för anslag i statsbudgeten beviljas statsunderstöd för kulturverksamhet eller för genomförandet av en i 6 § avsedd utvecklingsuppgift enligt vad som föreskrivs i lagen om finansiering av undervisnings-

18.6.2024

och kulturverksamhet (1705/2009). Kommunen eller en sammanslutning där kommunen har bestämmande inflytande kan dessutom i enlighet med vad som föreskrivs i den lagen beviljas statsunderstöd för anläggningsprojekt för lokaler som behövs i kulturverksamheten.

I lagen definieras inte närmare kulturlokalernas kvalitet, antal eller egenskaper eller överhuvudtaget att det ska finnas några lokaler.

5.2 Undervisnings- och kulturministeriets investeringsunderstöd

Undervisnings- och kulturministeriet beviljar **investeringsunderstöd** för ombyggnads- och anläggningsprojekt som gäller kulturlokaler. Understödet är avsett för lokaler som anläggs för sådan kulturverksamhet som avses i lagen om kommunernas kulturverksamhet och för att anlägga sådana museer som avses i museilagen, sådana teatrar och orkestrar som avses i teater- och orkesterlagen samt sådana lokaler för konstnärlig verksamhet som är av nationellt intresse.

Med anläggningsprojekt avses byggande, anskaffning, grundlig reparation eller motsvarande åtgärd av lokaler som utgör en funktionell helhet och anskaffning av lös egendom i anslutning till nämnda åtgärder, om de uppskattade totalkostnaderna för åtgärden uppgår till minst det belopp som föreskrivs genom förordning av statsrådet.

Understöd kan beviljas kommuner, sammanslutningar där kommunerna har bestämmande inflytande, huvudmän för museer, teatrar och orkestrar som omfattas av statsandel samt sammanslutningar och stiftelser som upprätthåller konstnärslokaler.

Bibliotek och skolor samt museer som verkar utanför statsandelssystemet men som omfattas av Museiverkets understödssystem omfattas inte av understödssystemet.

Med hjälp av understöden stöds förutsättningarna för aktörer inom konst och kultur så att lokalerna som de förfogar över är av hög kvalitet, ändamålsenliga, tillgängliga, säkra och hälsosamma. Det centrala syftet är att stödja grundrenoveringsprojekt som bidrar till ökad sysselsättning och att bygga om för kulturverksamhet sådana byggnader som frigörs från annan användning.

5.3 Markanvändnings- och bygglagen, MBL

Granskningen har gjorts med tanke på markanvändnings- och bygglagen som var i kraft i början av 2024. Lagen i fråga upphävs från och med början av 2025. Den nya lagen kommer att vara tudelad. Allt byggande behandlas i den nya bygglagen. (Mer information om den nya bygglagen och de centrala reformerna <https://ym.fi/sv/bygglagen>).

Den viktigaste lagstiftningen om planering av lokaler i allmänhet – även i fråga om kulturbyggnader – är markanvändnings- och bygglagen (nedan MBL) (132/1999), som är en allmän lag som styr områdesanvändningen och byggandet. Kraven i MBL ska beaktas vid planering och byggande av kulturbyggnader och -lokaler. Lagen eller dess förarbeten innehåller dock inte uttryckligen separata bestämmelser om ovan nämnda lokaler.

18.6.2024

Ett centralt krav i MBL är att byggnaden ska passa in i den byggda miljön och landskapet samt ”uppfylla kraven på skönhet och harmoni”. I MBL definieras dessutom närmare i 117 a–117 l § att ”när byggnader projekteras, uppförs, ändras eller repareras eller deras användningsändamål ändras ska det ske så att byggnaden med beaktande av den allmänt förutsägbara belastningen och användningsändamålet uppfyller de väsentliga tekniska kraven”. Även det gamla goda konstaterandet har införts i lagen: ”Vid byggande skall dessutom god byggnadssed iakttas även i övrigt.”

I MBL har man ännu separat lyft fram följande faktorer som ska beaktas i planeringen och byggandet och som i väsentlig grad styr allt byggande, även planeringen och byggandet av kulturbyggnader:

- Konstruktioners hållfasthet och stabilitet
- Brandsäkerhet
- Sunda byggnader
- Säkerhet vid användning
- Tillgänglighet
- Bullerskydd och ljudförhållanden
- Energiprestanda
- Bedömning av uppvärmningssystem
- Bruks- och underhållsanvisningar för byggnader
- Bostads-, inkvarterings- och arbetslokaler
- Samlingslokaler
- Minimandel energi från förnybara energikällor

I byggnadsklassificeringen hör kulturbyggnaderna till samlingsbyggnaderna. MBL innehåller separata bestämmelser om möteslokaler. I en möteslokal får det samtidigt vistas endast det antal personer som tryggt kan avlägsna sig från platsen.

Kommunens byggnadstillsynsmyndighet ska i bygglovet, åtgärdstillståndet eller i ett separat beslut som krävs för brandsäkerheten fastställa maximiantalet personer som samtidigt får vistas i möteslokalen. Ett meddelande om detta ska fästas på en synlig plats i möteslokalen. Möteslokalen ska vara tillgänglig också för personer med nedsatt rörelse- eller funktionsförmåga.

5.4 Annan lagstiftning om byggande

Lagstiftningen om byggande gäller alla byggnader och i lagstiftningen behandlas egentligen inte författningar om kulturbyggnader, med undantag av bestämmelser och lagrum om konstruktioner, brandsäkerhet och energisparande. Allmänt taget gäller föreskrifter, bestämmelser och krav som gäller byggande också kulturbyggnadens lokaler.

I lagstiftningen om byggande av kulturbyggnader finns ganska få referenser till byggnadernas karaktär eller kraven på byggnaderna. Även om kravet på fysiskt säkert byggande upprepas ofta i lagstiftningen, har innehållet i kravet inte förklarats i lagstiftningen. Vad den fysiska säkerheten inom kulturbyggandet innebär i praktiken hänger således på författningar på lägre nivå, RT-anvisningar och kommunens egna

18.6.2024

anvisningar. En egenskap som är typisk för en lagtext är att den är oberoende av tidskontexten och tillräckligt allmängiltig. Vid sidan av lagen finns andra anvisningar och mål som lever i tiden och som är lättare att uppdatera.

På andra ställen i lagstiftningen finns konkreta säkerhets- och hälsokrav. När en byggnad granskas som arbetsplats, ingår kraven på säkerhet och hälsa bland annat i statsrådets förordning om krav för säkerhet och hälsa på arbetsplatsen (577/2003) samt i förordningen om byggnaders tillgänglighet (241/2017). Förordningarna konkretiserar i stor utsträckning säkerhetskraven för den fysiska miljön. Den innehåller krav på till exempel belysning, brandsäkerhet och tillgänglighet i samlingslokalerna. Det är dock inte särskilt fråga om reglering av kulturbyggnader, utan kraven gäller ovan nämnda byggnader av den anledningen att kulturbyggnader också är arbetsplatser.

Arbetskyddslagen (738/2002) förpliktar arbetsgivaren att sörja för arbetstagarnas säkerhet och hälsa. Arbetskyddslagen tillämpas också på byggnader inom kulturbranschen och deras personal. I detta avseende ska arbetsgivaren beakta de omständigheter som hänför sig till arbetet, arbetsförhållandena och den övriga arbetsmiljön, liksom också till arbetstagarens individuella förutsättningar.

Miljöministeriets förordningar om byggande innehåller knapphändiga bestämmelser om byggnader för samlingslokaler. I fråga om de största kulturbyggnaderna ska bestämmelserna om planering och underhåll av hallar med *stor spännvidd* iakttas. Lagens namn är "Lag om bedömning av den strukturella säkerheten hos byggnader med stor spännvidd" (300/20.3.2015).

Bedömning av den strukturella säkerheten tillämpas på sådana byggnader med stor spännvidd för vilka bygglov beviljats före ikraftträdandet av denna lag och som används i enlighet med byggnadens huvudsakliga ändamål för idrotts-, rekreations- eller fritidsverksamhet, tillhandahållande av handelstjänster eller för andra motsvarande sammankomster, och som dessutom har följande utmärkande drag:

- 1) i byggnaden finns någon del som har en stor spännvidd och en våningsyta som i någon våning är minst 1 000 kvadratmeter, och
- 2) byggnadens bärande takkonstruktion är
 - a) fabriktillverkad och har en spännvidd på minst 18 meter, eller
 - b) tillverkad på plats och har en spännvidd på minst 15 meter.

Sådana kulturbyggnader kan vara till exempel utställnings- och mässhallar.

Lagen tillämpas inte på byggnader i fråga om vilka konstruktionsplanerna för de bärande konstruktionerna och byggandet av de bärande konstruktionerna har visats överensstämma med kraven under bygglovsfasen eller vid övervakningen under byggnadsfasen eller i ett annat motsvarande förfarande som uppfyller de krav som i denna lag ställs på bedömningen.

18.6.2024

5.5 Övriga anvisningar och bestämmelser som stöder planeringen

I övrigt iakttas allmänt de bestämmelser som styr planeringen av byggnader och byggnader. Följande exempel kan ges:

- Miljöministeriets förordning om byggnaders brandsäkerhet: Brandbestämmelserna och anvisningarna reglerar allt byggande
- Eurokoderna och SFS-standarderna fastställer kommensurabiliteten.
- Inomhusluftsföreningens klassificering av inomhusluften och anvisningar för planering av ventilation.
- Elinspektionsföreningen meddelar föreskrifter och anvisningar för elplaneringen.
- Handikappråden ger anvisningar i frågor som gäller tillgänglighet.

Slutligen presenterar vi som exempel de krav och mål som ställts upp för planeringen av en kulturbyggnad i en stad:

- Tillgänglighetskrav
- Krav på lokaleffektivitet
- Krav på omvandlingsflexibilitet
 - Omvandlingsflexibilitet i konstruktionerna
 - Omvandlingsflexibilitet i lokalerna
 - Omvandlingsflexibilitet i hustekniken
- Mål för inomhusluften
- Mål för belysningen
- Mål för värmehanteringen
- Mål för fukthanteringen
- Ljudtekniska mål
- Krav på utsläppsklass för byggnadsmaterialen inomhus
- Krav på täthet
- Krav på ventilationssystemets specifika eleffekt och värmeåtervinning
- Krav på informations-/kommunikationsteknik
- Energieffektivitetsmål
- Brandtekniska krav
- Krav på skyddsrum
- Mål för livscykel och ansvarsfullhet
- Krav på kostnadseffektivitet
- Mål för byggplatsens massekonomi

Kraven och målen som presenterats gäller alla som är med och planerar byggnaden. Beställaren fastställer dessutom särskilda krav för planeringsområdena. Förändringen jämfört med tidigare är betydande: beställaren ställer upp mätbara mål, krav, begränsningar och andra definitioner för all planering.

18.6.2024

Med allt detta strävar man redan i planeringsskedet efter att säkerställa att de mål som beställaren ställt upp uppnås.

5.6 Bygginformationsstiftelsens RT-anvisningskort som stöd för planeringen

Byggnadsinformationen förbereder och producerar anvisningar för byggbranschen, s.k. RT-kort. Syftet med anvisningarna har varit att publicera praxis för god byggnadssed och att i stor utsträckning utnyttja den i planeringen och byggandet av olika typer av byggnader. Vid sidan av RT-korten publicerar Rakenustieto även LVI-, Ratu-, KH- samt Infra-kartoteken och koordinerar RYL-publikationsserien med allmänna kvalitetskrav för byggande. RYL-publikationerna är en skriftlig beskrivning av god byggnads- och fastighetshållningssed som branschen gemensamt kommit överens om.

RT-korten som publicerats av byggnadsinformationen har blivit de viktigaste anvisningarna som allmänt styr planeringen. RT-korten utgör en omfattande anvisning om byggandet som säkerställer att anvisningarna och lagstiftningen motsvarar varandra. Användningen av RT-korten förutsätter att planeraren har omfattande grundkunskaper i byggnadsplanering. RT-kartoteket har alltså ingen tvingande styrande effekt, men genom att tillämpa anvisningarna i RT-kartoteket säkerställer planeraren till dessa delar att planen är tekniskt genomförbar och överensstämmer med förutsättningarna i lagen.

Planeringen av kulturbyggnader är inte en särskilt betydande del av RT-anvisningarna, till skillnad från till exempel planeringen av idrotts- och motionsbyggnader, där det finns omfattande anvisningar för såväl planering, dimensionering, byggande som underhåll. RT-anvisningarna om kulturbyggnadernas särdrag har i huvudsak publicerats på 1990-talet. Flera RT-anvisningskort behandlar dock olika teman eller detaljer som allmänt anknyter till byggande och planering, såsom tillgänglighet eller säkerhet, som ska beaktas i byggandet i allmänhet och därmed även i byggandet, planeringen och underhållet av kulturbyggnader.

RT-anvisningar som särskilt gäller kulturbyggnader är:

- RT 96-10509 Näyttelytilat (1993)
- RT 96-10503 Esiintymistilat (1993)
- RT 96-10656 Esitys- ja informaatiotilat (1998)

RT-anvisningar som gäller byggande och planering i allmänhet och därmed även kulturbyggnader är till exempel:

- RT 07-10912 Päivänvalon hallinta sisätiloissa (2008)
- RT 103141 Esteetön liikkumis- ja toimintaympäristö (2019)
- RT 103131 Rakennuksen paloluokan määrittäminen ja keskeiset palotekniset vaatimukset (2019)
- RT 103027 Portaat ja luiskat (2019)
- RT 103569 Kaiteet ja käsijohteet (2023)

18.6.2024

Särdragen i ombyggnad och grundlig förbättring av kulturbyggnader behandlas inte i RT-anvisningarna. Ombyggnad behandlas allmänt i sina egna RT-anvisningskort som skapats kring temat reparation och som också kan tillämpas på kulturbyggnader. I RT-anvisningarna behandlas och ges anvisningar till exempel om reparation av byggnaders yttertak och våtrum.

5.7 Kulturbyggnader som föremål för grundlig renovering

I Finland byggs sällan helt nya kulturbyggnader och därför är största delen av byggandet reparationsåtgärder i kulturbyggnader. Liksom i all annan ombyggnad är orsakerna till ombyggnad av kulturbyggnader ofta förnyande av föråldrad husteknik och de följd effekter detta medför, eller betydande problem med inomhusluften.

Om den del av byggnaden som är föremål för reparationen är omfattande leder det lätt till att de tidigare eventuellt lättare säkerhetsbestämmelserna inte längre är i kraft och att man i samband med reparationen är tvungen att beakta strängare och mer omfattande nuvarande bestämmelser. Detta påverkar kostnaderna för ombyggnad och de funktionella lösningarna. Sådana säkerhetsbestämmelser är t.ex. brandbestämmelser, avgränsningar av brandområden, elsäkerhetsbestämmelser, tillåtna maximiantal personer, klassificeringar av inomhusluften och energibestämmelser. I omfattande renoveringsprojekt är det också nödvändigt att förbättra tillgängligheten så att den uppfyller de nuvarande kraven.

Vid reparationsbyggnad, såsom vid allt byggande, har kvaliteten på själva byggandet definierats i de allmänna kvalitetskraven för byggande, RYL.

5.8 De styrande effekterna av författningar och anvisningar samt eventuella behov av författningsändringar och styrning

En författning är en ensidig, förpliktande och skriftlig viljeyttring, dvs. ett förordnande, som ges av ett organ som utövar offentlig makt. Sådana utövare av offentlig makt är i Finland Europeiska unionen, staten, kommunerna eller självstyrande samfund. Författningar är till exempel lagar, förordningar, direktiv och bestämmelser, t.ex. byggnadsordningar och miljöskyddsbestämmelser.

Markanvändnings- och bygglagen skapar allmänna ramar för byggande och planering och den är förpliktande. Utöver byggnadslagen och detaljplanebestämmelserna finns det i Finland mycket få förpliktande bestämmelser som styr arkitektplaneringen. Däremot är det meningen att tillämpningen av Byggbestämmelsesamlingen ska vara flexibel på det sätt som är möjligt med beaktande av byggnadens egenskaper och särdrag. (Miljöministeriet 2023).

I Finland ställer lagstiftningen krav på till exempel energieffektivitet, hälsosamma inomhusluftförhållanden, tillgänglighet och byggnadsmaterialens hållbarhet. Byggandet påverkas också av miljöskyddslagen och andra bestämmelser i miljölagstiftningen, med hjälp av vilka man strävar efter att säkerställa hanteringen av konsekvenserna av byggandet och miljöskyddet.

18.6.2024

Utöver den förpliktande lagstiftningen strävar man efter att främja ansvarsfull praxis även genom att utnyttja frivilliga klassificeringar och verksamhetsmodeller. I allmänhet finns det i Finland ett mångsidigt utbud av anvisningar, standarder, klassificeringar och gemensamt överenskomna verksamhetsmodeller inom fastighetshållnings- och byggbranschen. De allmänna kvalitetskraven för byggande, tillsammans med RT-anvisningar, standarder och andra publikationer, definierar god byggnadssed, och RT-avtalsdokumenten främjar genomförandet av praxis som överenskommit inom branschen.

Styrningseffekten av icke-förpliktande anvisningar, klassificeringar och verksamhetsmodeller som utarbetats inom branschen är kopplad till hur omfattande de används och på vilket sätt man förutsätter att de iakttas i projekten. Klassificeringen av inomhusklimatet, M1-klassificeringen, samt anvisningarna RT 103612 Terve talo och RT 103602 Toimiva talo är några exempel på klassificeringar och anvisningar som styr till vissa verksamhetsmodeller och därmed stöder uppnåendet av ekologiska och socialt hållbara mål i byggprojekt.

Eftersom kulturbyggnaderna är avsedda att användas av konsumenterna övervakar Tukes dessa objekt. Tukes inriktar sin tillsyn huvudsakligen på de områden där riskerna är störst eller där Tukes tillsyn har störst effekt.

I många kommuner har man velat definiera planeringsmålen för tekniska detaljer i en form som styr planeringen. Sådana anvisningar är ofta specifika antingen för byggnadstypen eller projektet. Anvisningar enligt byggnadstyp är till exempel anvisningar för skolplanering, som används åtminstone i de största städerna. De tekniska anvisningarna kan gälla till exempel takfoten, sockeln, VVS-tekniken eller takets form, och för dessa har man kunnat ge noggranna anvisningar vars styreffekt i planeringen kan vara stor. Sådana tekniska anvisningar används mycket allmänt i styrningen av planeringen av kulturbyggnader.

Den lilla mängd lagstiftning, bestämmelser och planeringsanvisningar som styr planeringen av en kulturbyggnad betonar i den enskilda planeringsuppgiften arkitektens kompetens, kreativitet och yrkeskunskap som skaffats genom erfarenhet.

I arkitektutbildningen fördjupar man sig endast i planeringen av några byggnadstyper och utbildningen omfattar inte heltäckande planering av olika byggnadstyper. Arkitektstuderande har således under sin utbildning möjlighet att fördjupa sig i planering av endast några byggnadstyper. I följande kapitel granskas hurdana lärdomsprov och slutarbeten och vilka byggnadstyper inom kulturbranschen de studerande har inspirerats av under de senaste åren.

18.6.2024

6 Sammanfattning av forskning och lärdomsprov

Uppgiften var att granska hurdana undersökningar och lärdomsprov som har gjorts om kulturbyggnader under de senaste åren. I utredningen gjordes sökningar av finskspråkiga lärdomsprov i tjänsten Finna.fi och sökningarna riktades till doktorsavhandlingar, pro gradu-avhandlingar, diplomarbeten och yrkeshögskolornas slutarbeten. Sökningens resultat varierade från yrkeshögskolornas konkreta utredningar av tekniska frågor till de mer teoretiska och omfattande undersökningarna i diplomarbetena och pro gradu-avhandlingarna.

Kulturrelaterade teman är populära gransknings- och forskningsobjekt i lärdomsproven. Byggnaderna inom kulturbranschen utgör en populär referensram för granskning av något fenomen, men granskningen gäller i regel verksamheten som sker i byggnaderna. I avhandlingen kan man tangera förhållandena i förhållande till någon specialfråga, men specialfrågan – med undantag av lärdomsprov inom det tekniska området – är ganska sällan en fråga som gäller lokalerna eller byggnaden. Omständigheten kan hänföra sig till ledarskapet, det omgivande samhället, arbetsgemenskapen eller andra motsvarande faktorer.

Man kan konstatera att planering av kulturbyggnader och undersökningar av olika byggnadstyper har gjorts i liten utsträckning. Ett undantag utgör museer och bibliotek, om vilka det finns fler lärdomsprov än om andra kulturbyggnader.

Det finns vissa teman som är gemensamma för alla kulturbyggnader. Till exempel ämnen enligt olika kulturbyggnaders historiska perspektiv: lokalhistoria, byggnadstypens historia eller historiska utredningar av olika funktioner. Som exempel på denna typ av undersökningar lyfter man fram forskningen om teatrarnas historia vid Konstuniversitetets Teaterhögskola. Publikationen som är avsedd som lärobok har utarbetats av Miettinen, von Boehm och Gröndahl 2021: *”Esityspaikka – näyttämön muotoja ja historiaa”*.

6.1 Kulturbyggnaderna i lärdomsproven

I detta underkapitel granskas lärdomsprov i anslutning till kulturbyggnader med hjälp av exempel. Bilaga 3 (BILAGA 3) innehåller de senaste lärdomsproven som gäller kulturbyggnader.

Doktorsavhandlingar

I doktorsavhandlingarna har kulturbyggnader knappt alls behandlats. En av de få undersökningarna i anslutning till kulturbyggnader är Hannu Tikkas (2022) doktorsavhandling i arkitektur *”Julkisten rakenusten suunnitteluprosessit ja niiden haasteet”*, där man granskade de utmaningar och erfarenheter som huvudplanerarna för tio offentliga kulturbyggnader som planerats i Finland hade mött. Samtidigt bedömer han kvaliteten på det offentliga byggandet i Finland, de offentliga byggnadernas fysiska egenskaper, de viktigaste skedena i planeringsprocessen samt utmaningarna och riskfaktorerna i anslutning till planeringsskedena ur huvudplanerarens synvinkel. Fokus i doktorsavhandlingen låg på planeringsprocessen, inte på själva byggnadstyperna.

18.6.2024

Pro gradun och diplomarbeten

Det har utarbetats en betydande mängd lärdomsprov om bibliotek. I synnerhet har biblioteket granskats som en plats för sociala aktiviteter, inte som en byggnad. Om biblioteksbyggnaden finns slutarbeten och i dem har man behandlat till exempel användarupplevelser, utarbetat en plan för en ny biblioteksbyggnad eller gjort en bedömning av behovet av biblioteksbyggnader.

Museer har genom tiderna varit särskilt populära som ämne för diplomarbeten inom arkitektbranschen. När man bläddrar i lärdomsprov kan man märka att arkitektstuderande har inspirerats av arkitekturtävlingar för olika kulturbyggnader. Till exempel till följd av planeringstävlingarna för Sara Hildéns konstmuseum och Nationalmuseets tillbyggnad färdigställdes flera lärdomsprov som gäller utarbetandet och undersökningen av planen för den museibygnad som är föremål för tävlingen.

Lärdomsproven om teaterbyggnader behandlar i regel teatern ur olika samfunds perspektiv. Teaterbyggnaderna har granskats i mycket liten utsträckning. I undersökningar med anknytning till konsertsalar betonas forskning inom akustikens område.

Yrkeshögskolearbeten

I yrkeshögskolornas lärdomsprov framhövdes biografer och bibliotek som föremål för slutarbetet (jfr bilaga 3). Akustiken har också varit föremål för vissa avhandlingar om biografer, såsom Seredas lärdomsprov från 2022 ”Nykyäikaisten elokuvateatterien akustiikkasuunnittelu”. I lärdomsproven som gäller biblioteken är blicken riktad mot framtiden, såsom den nya biblioteksbyggnaden eller barnavdelningens inredningsplan.

Ofta gäller granskningen i yrkeshögskolornas lärdomsprov någon av byggnadens egenskaper, såsom el-teknik, akustik eller tillgänglighet. Ett exempel på tillgänglighetsperspektivet är Taskinens, Tolvanens och Ylätalos lärdomsprov från 2011 ”*Pisteet Musiikkitalolle: Helsingin Musiikkitalon esteettömyyskartoitus näkövammaisen asiakkaan kannalta*”, där man granskat de dåvarande tillgänglighetskraven och hur de beaktats i planeringen av kulturbyggnaden.

Det har forskats lite i teater- och konsertbyggnader. I de få undersökningar och lärdomsprov som finns granskar upphovsmannen någon sak som hör till ett begränsat tekniskt delområde i kulturbyggnaden.

6.2 Övriga publikationer

6.2.1 Byggnadshistoriska utredningar

Utredningar som genomförs under planerings- och byggprojektet avviker från den akademiska forskningstraditionen. En befintlig kulturbyggnad undersöks i planeringsskedet när byggprojektet förutsätter att byggnadens byggnadshistoriska värde fastställs. Då utarbetar en forskare som specialiserat sig i ämnet en *byggnadshistorisk utredning* om byggnaden. En byggnadshistorisk utredning görs ofta på Museiverkets begäran och kan vara en förutsättning för att få bygglov.

18.6.2024

Senatfastigheter låter ofta göra en byggnadshistorisk utredning av byggnaden innan projektplaneringen inleds eller under den. För Senatfastigheters över 200 byggnader har en byggnadshistorisk utredning utarbetats.

En länk till Senatfastigheters byggnadshistoriska utredningar, restaureringsrapporter och andra undersökningar finns här: <https://www.senaatti.fi/valtion-kiinteistot/kulttuuriperintomme/raportit/>

6.2.2 UKM:s publikationer om kulturbyggnader

UKM har producerat få egentliga publikationer som fokuserar på byggnader inom kulturbranschen. UKM:s publikationer inom kulturområdet fokuserar på att lyfta fram kulturarvet, presentera EU:s riktlinjer och strategier samt föra fram arkitektur- och museipolitiska program. I publikationsverksamheten syns jämställdhets- och tillgänglighetsaspekterna väl.

Som exempel på den senaste tidens publikationer kan nämnas: Publikationen ”Kansainvälistä huipputasoa edustava Arkkitehtuuri- ja designmuseumo Helsinkiin” från 2018.

Slutligen kan det konstateras att undervisnings- och kulturministeriet inte har gett ut motsvarande publikationer om planering, byggande eller underhåll av kulturbyggnader tillsammans med Rakennustieto, vilket man har gjort ända sedan 1980-talet i fråga om idrotts- och motionsbyggnader.

6.3 Till sist

Ett typiskt diplomarbete vid en institution för arkitektur är en planeringsuppgift för offentliga byggnader, till exempel ett teater- eller konserthus, där upphovsmannens huvudsakliga uppmärksamhet ligger på byggnadens funktionalitet, lokalplaneringen och utomhusarkitekturen. Sådana lärdomsprov finns, men de är få till antalet. Planeringen av en kulturbyggnad är utmanande för en studerande i studieskedet på grund av uppgiftens omfattning och komplexitet. Diplomarbeten representerar i allmänhet inte någon egentlig produktion av ny information. Däremot består diplomarbetet av att sammanfatta det man dittills lärt sig till en plan.

Enligt det team som utarbetat utredningen sker den mest intressanta utvecklingen inom planeringsbranschen redan nu sannolikt någon annanstans än vid yrkeshögskolor och universitet. Således är det sannolikt att de mest innovativa projekt som berör kulturbyggnader ligger på planeringsborden och i försökslaboratorierna hos firmor som sysslar med 3D-visualisering och artificiell intelligens.

18.6.2024

7 Expertintervjuer och enkät

7.1 Enkäter

Som en del av utredningen av kulturbyggnadernas nuvarande tillstånd genomfördes två enkäter riktade till olika aktörer. Den första enkäten riktades till kommunerna i Fastlandsfinland i början av 2024. Syftet med enkäten var att komplettera bilden av kulturbyggnaderna och -lokalerna som skapats utifrån statistikmaterialet. Den andra enkäten riktades till privata aktörer inom kulturbranschen som får statsunderstöd för sin verksamhet. Denna enkät genomfördes efter den första enkäten och syftet med enkäten var att komplettera de kommunala aktörernas synpunkter ur den privata tjänsteproducentens synvinkel.

Enkäterna gällde byggnader inom kulturbranschen. Syftet med enkäterna var att producera kvantitativ och kvalitativ information som kompletterar den statistiska granskningen i tidigare kapitel om det nuvarande tillståndet för byggandet av kulturbyggnader och -lokaler, bygg- och renoveringsbehoven, lokalernas lämplighet för jämlik användning, underhållskostnader, behoven av att utveckla lagstiftningen och anvisningarna om samt understödssystemet för kulturbyggande, beaktandet av den hållbara utvecklingen och befolkningsutvecklingen och användarnas delaktighet i projekten samt upphandlingssätten.

Enkäterna genomfördes med Webropol-programmet. Länken till enkäten skickades till kommunens officiella e-postadress med ett följebrev om att enkäten skulle styras till den person i kommunen som bäst känner till kommunens kulturbyggnader.

Enkäten som skickades till kommunerna besvarades av representanter för 75 kommuner (n=75). Respondenterna fördelade sig enligt verksamhetsområde på följande sätt:

- Representanter för kultursektorn 35 respondenter (46 procent)
- Representanter för den tekniska sektorn 38 respondenter (50 procent)
- Annan instans 4 respondenter (4 procent)

Enkäten för privata aktörer inom kulturbranschen besvarades av 58 respondenter. Respondenterna fördelade sig på tre grupper och representerade teatrar (n=18), biografer (n=18) och museer (n=21) ganska jämnt. Dessutom kom det fem svar från orkestrarna och gruppen Övriga.

Materialet i enkäterna analyserades med kvantitativa och kvalitativa metoder.

7.2 Intervjuer

Resultaten av enkäten kompletterades med intervjumaterial. Under utredningen genomfördes intervjuer med ledningen för kommunernas kultursektor, personer som ansvarar för kommunernas byggpro-

18.6.2024

jekt, myndigheter som styr byggandet av kulturlokaler och säkerheten i lokalerna (RFV, Tukes), organisationer inom kulturbranschen, privata upprätthållare av byggnader i kulturbruk och huvudplanerare av kulturbyggnadsprojekt.

Med hjälp av intervjuerna med experterna fördjupade man sig i uppfattningen om nuläget för byggandet av kulturlokaler. I intervjuerna behandlades samma frågor som i de tidigare enkäterna. Med hjälp av intervjuerna kartlades experternas synpunkter på de nuvarande och framtida behoven av att bygga kulturlokaler, behovet av grundlig reparation av kulturbyggnader och -lokaler, behovet av att utveckla lagstiftningen och anvisningarna för kulturbyggande samt understödssystemet, hur olika delområden inom hållbar utveckling hade beaktats i byggprojekt för kulturbyggnader och vilka erfarenheter av och åsikter om användarnas delaktighet de intervjuade hade.

Sammanlagt 15 experter intervjuades. Det insamlade intervjumaterialet analyserades med kvalitativa forskningsmetoder med hjälp av tematisk innehållsanalys. De intervjuade personernas organisationer finns sammanställda i bilaga 4 (BILAGA 4).

7.3 Kulturbyggnadernas nuvarande tillstånd

Ägarskap

I början av enkäten ombads respondenterna välja de byggnader som finns i deras kommun på listan över kulturbyggnader. I följande fråga preciserades ägandet av kulturbyggnaderna. Av 75 respondenter uppgav 66 (88 procent) att kommunen har ett bibliotek, vars byggnad kommunen äger eller är delägare i (bild 21). 54 respondenter (72 procent) uppgav att kommunen också hade en museibygnad som var i kommunens egen ägo eller delägo. I fråga om alla andra kulturbyggnadstyper uppgav mindre än hälften av respondenterna att kommunen var ägare eller delägare. Till exempel uppgav 32 respondenter (43 procent) att ett kulturhus eller -center samt förenings- och klubbyggnader ägdes eller delägdes av kommunen.

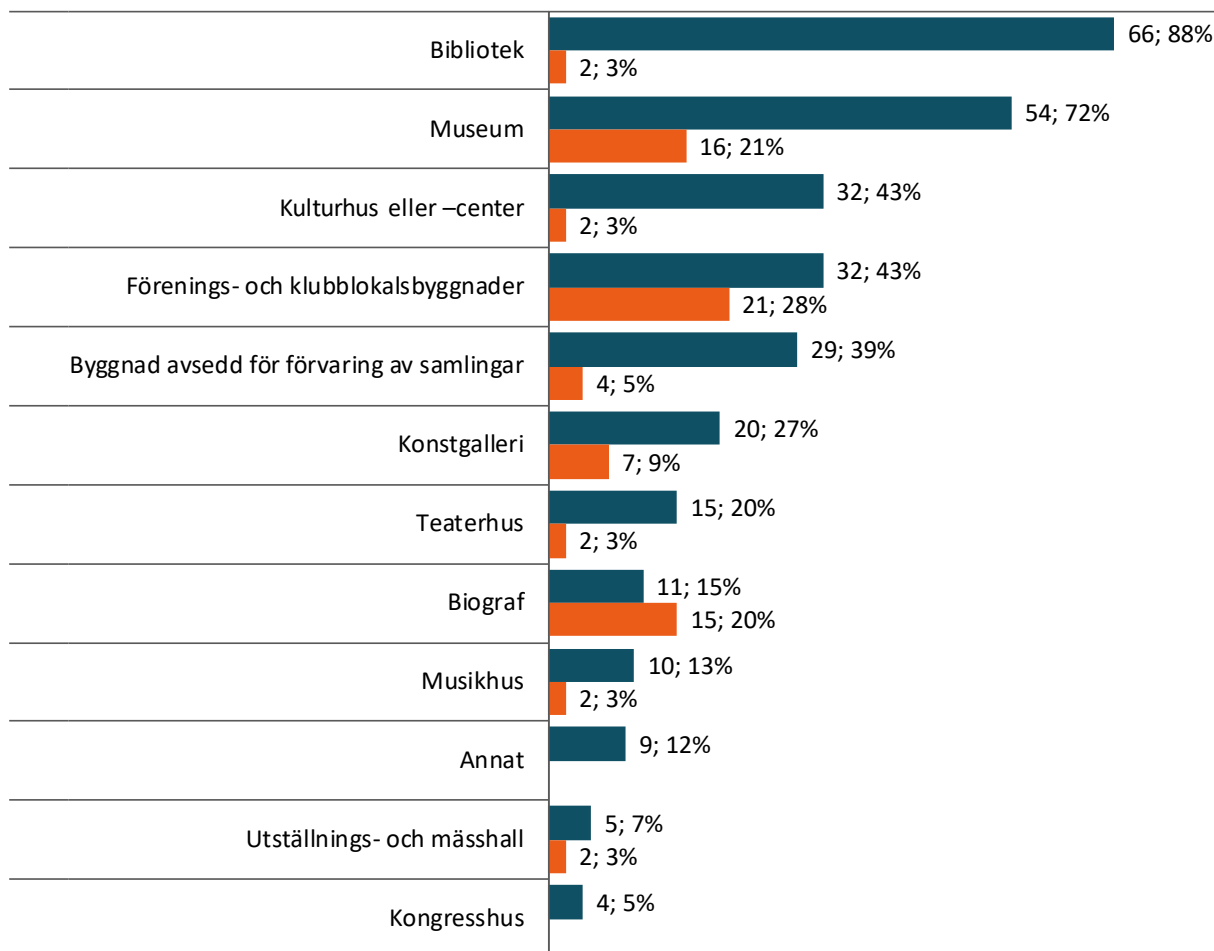
I respondenternas kommuner hade biblioteket, teaterhuset, musikhuset och kulturhuset eller -centret samt utställnings- och mässhallen endast ett par andra ägare än kommunen. I fråga om museer och biografier var det övriga ägarskapet vanligare än för andra byggnader. De som svarade på enkäten verkar vara kommuner där det finns något fler kulturbyggnader än i en genomsnittlig kommun. Till exempel finns ett kommunägt bibliotek enligt statistikmaterialet i 78 procent av kommunerna, medan det bland dem som svarade på enkäten gällde för 88 procent av kommunerna.

Av de kommuner som svarade på enkäten hade 72 procent också en eller flera kommunalt ägda museibygnader, medan endast 56 procent av kommunerna enligt statistiken har antingen en musei- eller en konstgalleribygnad. Antalet förenings- och klubblokalsbyggnader som ägs av kommunerna var betydligt mindre bland de kommuner som svarade på enkäten jämfört med statistikmaterialet, enligt vilket 71 procent av kommunerna har en förenings- och klubbyggnad i kommunal ägo.

18.6.2024

Sorterade enligt antal val.

Antal; andel av respondenterna

■ Kommunen som ägare/delägare ■ Annan ägare

Bild 21 Fördelningen av ägandet av de kulturbyggnader som respondenterna uppgett enligt kulturbyggnad (n=75)

Kulturbyggnadernas ursprung

I en fjärdedel av respondenternas kommuner (25 procent) var alla kulturbyggnader ursprungligen planerade för kulturbruk och i en fjärdedel (25 procent) av respondenternas kommuner hade tre av fyra (75 procent) planerats för kulturbruk. Av de 75 respondenterna representerade 19 kommuner med över 20 000 invånare och av dem uppgav hela 68 procent att antingen alla eller 75 procent av kulturbyggnaderna planerats för kulturbruk.

16 procent av respondenterna (n=12) svarade att alla byggnader i kulturbruk i kommunen ursprungligen var byggnader med annat användningsändamål. Situationen är vanligast i kommuner med färre än 10 000 invånare (jfr bild 22).

18.6.2024

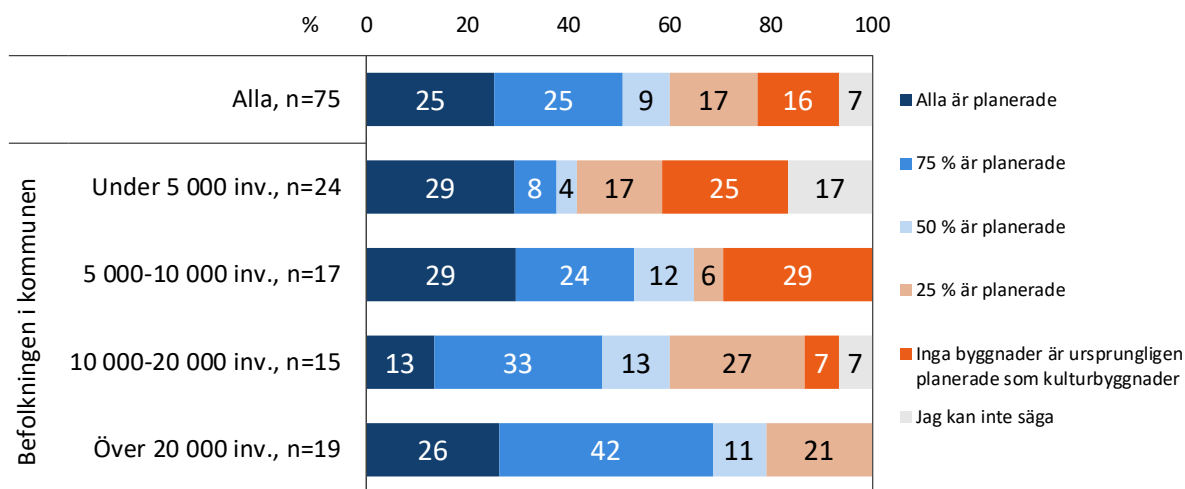

Bild 22 Svaren på frågan "Hur stor andel av de kulturbyggnader som kommunen äger eller förvaltar har ursprungligen planerats för kulturverksamhet?" klassificerade enligt kommunstorleken i respondentens kommun

Kulturlokaler i byggnader med annat användningsändamål

Hos 16 procent av respondenterna finns alla kultur- och samlingslokaler i byggnader som är kulturbyggnader till sitt användningsändamål. Majoriteten av respondenterna (68 %) svarade att en del av kultur- och samlingslokalerna finns i byggnader som är avsedda för annan verksamhet än kulturverksamhet. I drygt en tiondel av respondenternas kommuner är alla kultur- och samlingslokaler i kommunen belägna i byggnader med något annat användningsändamål (bild 23).

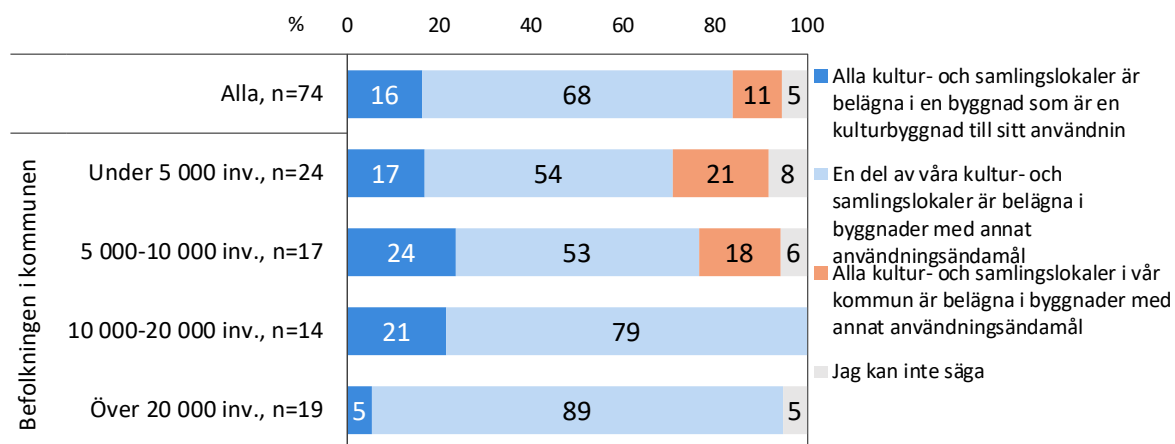

Bild 23 Svaren på frågan "Är kultur- och samlingslokalerna i er kommun belägna i samband med byggnader med annat användningsändamål?" klassificerade enligt kommunstorlek

Lämplighet för användningsändamålet

18.6.2024

Enligt de respondenter som svarade på enkäten lämpar sig kommunernas kulturbyggnader i huvudsak väl för kulturella ändamål, gemensam användning av olika funktioner samt turné- och besöksverksamhet. Ungefär 70 procent svarade att lokalerna lämpar sig ganska eller mycket väl för kulturverksamhetens behov.

På basis av svaren finns det utmaningar med förvaringen av samlingar och material, eftersom cirka en tredjedel av respondenterna ansåg att kommunens kulturbyggnader lämpar sig dåligt för förvaring av samlingar och material. På motsvarande sätt lyftes förvaringen av samlingar och material inte alls fram i intervjuerna.

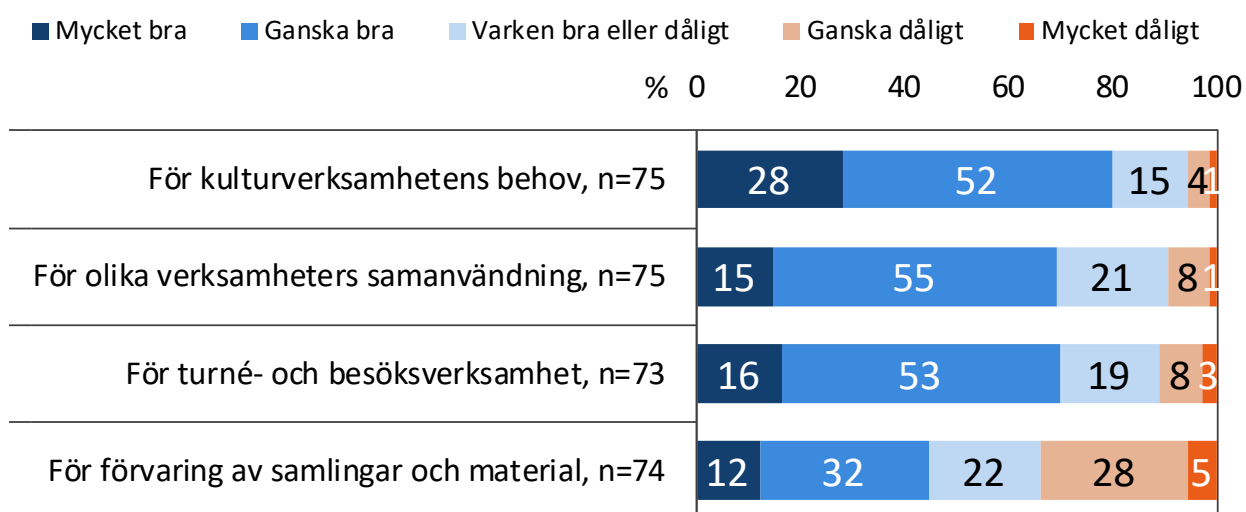

Bild 24 Svaren på frågan "Bedöm hur väl kulturbyggnaderna i er kommun lämpar sig för olika funktioner" klassificerade enligt olika synvinklar

7.4 Kulturbyggnadernas behov av grundlig reparation

I enkäten och intervjuerna samlade man in synpunkter på reparationsbehoven i anslutning till kulturbyggnader. Resultaten av enkäten visar att kommunernas situation varierar avsevärt. I ungefär hälften av kommunerna som svarade på enkäten definierades behovet av grundlig reparation av kulturbyggnader som betydande eller ganska stort och i ungefär hälften av kommunerna hade man inget behov av grundlig reparation stort eller så var behovet ganska litet.

I de större kommunerna med fler kulturbyggnader framhävs behovet av grundlig reparation. I ungefär en tredjedel av kommunerna med över 20 000 invånare är kulturbyggnadernas behov av grundlig reparation betydande (jfr bild 25).

18.6.2024

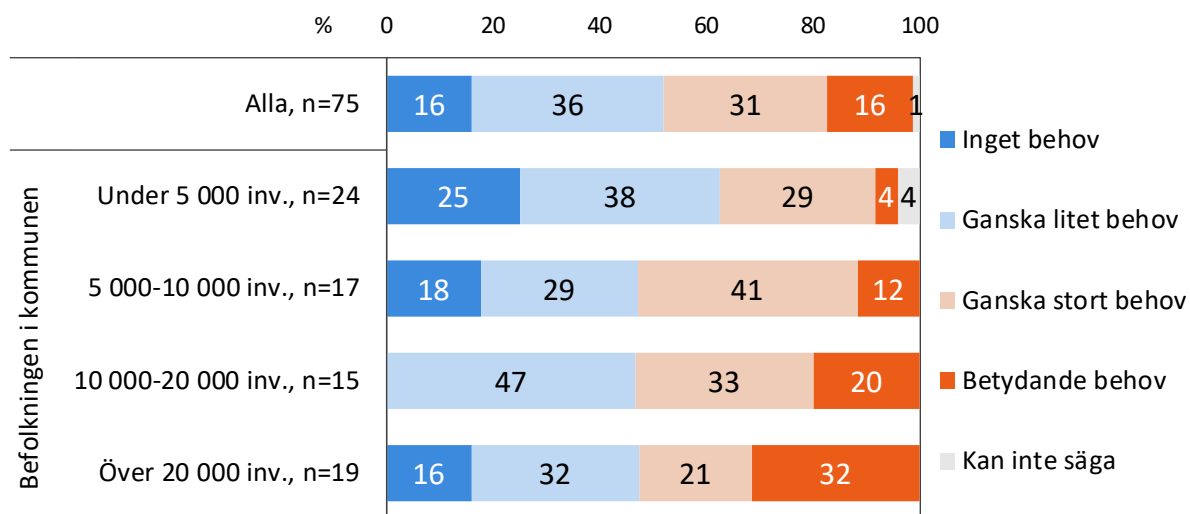

Bild 25 Svaren i kommunenkäten på frågan "Bedöm på en allmän nivå behovet av grundlig reparation i de kulturbyggnader ni äger", klassificerade enligt kommunstorlek

Även intervjumaterialet visar att kulturbyggnadernas nuvarande tillstånd varierar avsevärt på olika håll i Finland. En del av kommunerna har gjort tydliga förbättringar i sina kulturbyggnader, men de intervjuade identifierade utmaningar i synnerhet med gamla byggnader. I intervjuerna framkom att många kommuner och organisationer har betydande reparationsbehov, men de ekonomiska utmaningarna begränsar investeringarna och bristen på finansiering gör att man ofta tvingas kompromissa. Å andra sidan konstaterade en del av de intervjuade att man också kan se positiva utvecklingsförlopp – såsom nya byggprojekt och grundläggande reparationsprojekt – som förbättrar situationen för kulturbyggnaderna på lång sikt. Tillgänglighet och hållbar utveckling är centrala teman i framtidsplanerna.

I intervjuerna framfördes att det i flera kommuner finns olika fastigheter i kulturbruk som är i dåligt skick och kräver grundlig reparation. De intervjuade lyfte fram exempel och en byggnadsgrupp är teaterarna. Enligt den intervjuade finns det många teaterbyggnader i Finland som under de kommande åren behöver en omfattande grundlig reparation eller nybyggnad⁵. Teaterhusen är ofta historiskt betydelsefulla byggnader och byggnaderna är ofta skyddade, men kräver omfattande grundliga reparationer.

Det finns också behov av reparationer i andra kulturområdets lokaler. Ett annat bekymmer gällde stambyten i byggnader, vilka ansågs vara dyra. Till exempel kan ett stambyte i en stor byggnad med andra

⁵ Under de senaste åren har man till exempel genomfört grundliga reparationer av följande teaterbyggnader: Helsingfors stadsteater, Åbo stadsteater, Finlands Nationalteater, Kajana stadsteater och Kemi Teater. Under de kommande åren har man planerat grundlig reparation, ombyggnad eller nybyggnad bland annat i följande teaterhus: Jyväskylä stadsteater (start 2024), Tammerfors teater (start 2024), Kouvola teater, Åbo svenska teater, Tampereen Työväen Teatteri & Esbo teater (nybyggnad), Finlands Nationalteater (kupoltak), S:t Michels teater och Nyslotts teater (lokalfrågan utreds i staden).

18.6.2024

reparationsåtgärder snabbt stiga till över 20 miljoner euro. I vissa kommuner pågår ännu arbetet med att förbättra arbetslokalerna eller så är antalet otillräckligt. En del av de intervjuade med kommunal bakgrund berättade att kommunen använder privata aktörers lokaler för kulturevenemang. Sådana lokaler är till exempel gymnastiksalar, hotellutrymmen och privatägda byggnader som lämpar sig för kulturbruk.

Separata nya huvudbibliotek utgör undantag i kommunerna. I intervjuerna framkom en trend där kommunerna strävar efter att placera bibliotek i olika allaktivitetshus som kan finnas till exempel i samband med skolbyggnader. Denna trend syns också till exempel som en kombination av biblioteks- och ungdomslokaler. I flera kommuner kräver de gamla biblioteksbyggnaderna grundlig reparation och stora investeringar.

En mycket allmän utmaning i kommunerna är den stora reparationsskulden som kommunerna aktivt strävar efter att minska. De ekonomiska utmaningarna påverkar investeringarna. De intervjuade upplevde det som utmanande att man i många kommuner prioriterar skol- och daghemsbyggnader framför andra byggnader. Investeringarna riktas i huvudsak till stora byggnader som är i behov av grundlig reparation. Till exempel i Kuopio har man gjort investeringar, såsom att genomföra konstmuseets nya lager och renovera musikcentrets husteknik. Kuopio huvudbibliotek väntar ännu på att repareras grundligt (under planering). Enligt den intervjuade har Åbo stadsteater renoverats med s.k. stora pengar, men nybyggnadsprojektet för en teater i tillväxtkommunen Esbo har varit anhängigt i 20 år. De intervjuade konstaterade att det i flera städer finns behov av stora investeringar, men det är svårt att få med projektet på investeringslistan. Bristen på pengar är ett allmänt problem och begränsar genomförandet av grundliga reparationer. "Man är ofta tvungen att kompromissa av ekonomiska skäl", konstaterade en av de intervjuade om sin erfarenhet.

Även gamla arbetarteatrar och andra motsvarande byggnader som byggdes i början av 1900-talet har en betydande reparationsskuld. Tillgänglighet och dagens övriga krav förutsätter förbättringar i byggnaderna. Flera kulturbyggnader ägs av privata stiftelser eller föreningar, men får stöd av kommunerna till exempel i form av hyra.

Hembygdsförbundet är aktivt i utdelningen av reparationsunderstöd för föreningshus. En stor del av den årliga byggnadspotten på över 100 miljoner euro riktas till kulturbyggnader, men med summan kan man till exempel inte möta det kontinuerliga reparationsbehovet av museibygnader.

I många små kommuner verkar de lokala föreningshusen på föreningarnas ansvar. Föreningshusen, som är cirka 2 000 till antalet, har i huvudsak byggts före 1950 och ägs av många slags föreningar och ligger ofta i centrum av tätorter. Reparation och utveckling av energiekonomin, såsom övergången till jordvärme, är centrala utvecklingsobjekt för föreningshusen (jfr. med den intervjuades ord "eftersom elräkningar kan fälla föreningarnas ekonomi"). I vissa kommuner är föreningshusen nästan de enda kulturlokalerna och deras situation i fråga om grundliga reparationer är utmanande. Nedsänkningen i reparationsunderstöden har tvingat många av husens ägare att avstå från sin verksamhet, sälja sina fastigheter eller lämna dem kalla. En utmaning för föreningshusen är också tillgängligheten och byggnadernas funktionalitet i förhållande till den nuvarande användningen.

18.6.2024

De intervjuade lyfte också fram vissa särskilda utmaningar i anslutning till byggnadstyperna. Till exempel kan utmaningarna i museer och det gamla byggnadsbeståndet vara mycket annorlunda än i andra kulturbyggnader. Den intervjuade lyfte till exempel fram museibygnader som ursprungligen planerats för militärt bruk. I sådana byggnader blir tryggheten av användarnas säkerhet en viktig fråga och är svårare att genomföra jämfört med många andra byggnader.

Kulturlokalernas behov av grundlig reparation

I enkäten kartlades ännu separat kulturlokalernas behov av grundlig reparation. På basis av enkätsvaren varierar kommunernas situation i förhållande till reparationsbehoven mycket. Över hälften av respondenterna ansåg att deras kommun inte har behov av grundlig reparation av kulturlokaler eller att behovet är ganska litet. Således bedömde mindre än hälften av respondenterna att behovet av grundlig reparation av kommunens kulturbyggnader är ganska stort eller betydande. I kommuner med över 20 000 invånare där det finns många kulturlokaler framhävs också behovet av grundlig reparation (jfr bild 26).

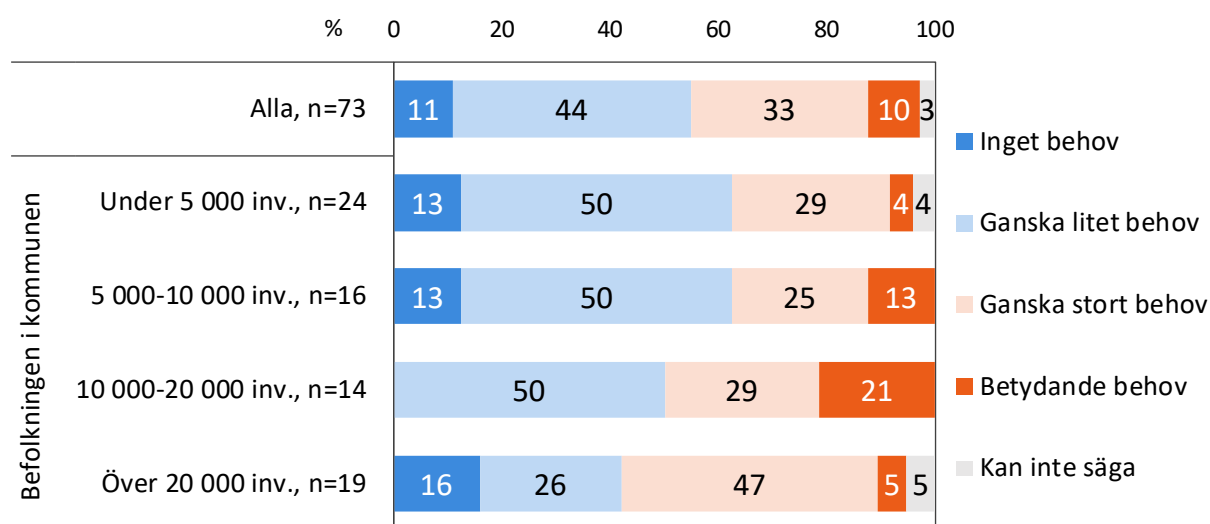

Bild 26 Svaren på frågan "Bedöm på en allmän nivå behovet av grundlig reparation i de kulturlokaler ni äger", klassificerade enligt kommunstorlek

Privata kulturaktörer som får statsandel bedömer i sin egen enkät att de kulturlokaler som de använder är i något sämre skick än de som svarat på kommunenkäten i fråga om sina egna eller delägda lokaler. Nästan 60 procent av de privata kulturaktörerna upplevde att behovet av grundlig reparation av de lokaler som aktören använder är åtminstone ganska stort (bild 27).

18.6.2024

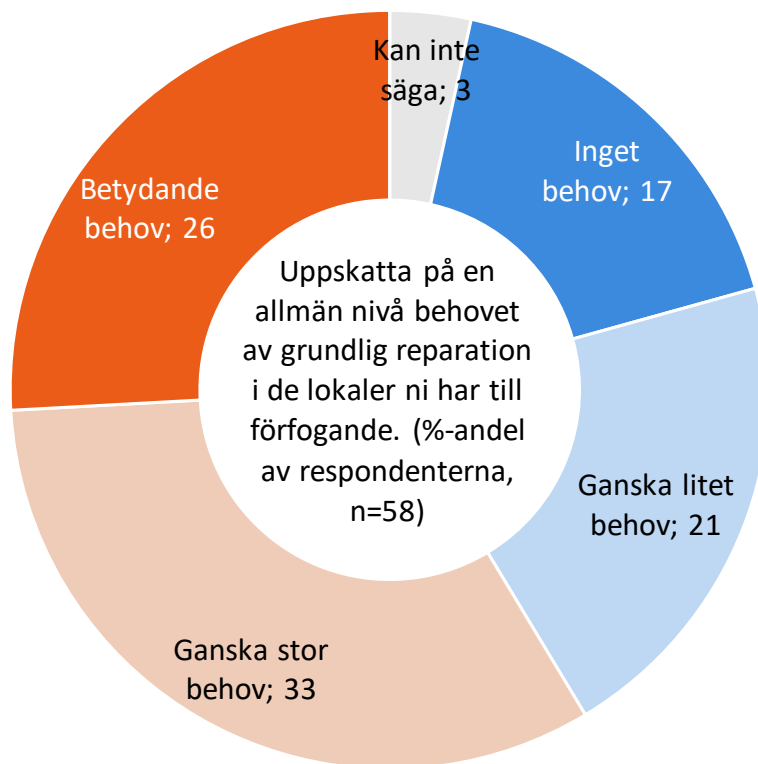

Bild 27 De privata kulturaktörernas bedömningar av behovet av grundlig reparation i de kulturbyggnader de använder (n=58)

7.5 Behov av att bygga kulturbyggnader och bedömningar av framtiden

Resultaten av enkäten visar att kommunerna har få avsikter att genomföra betydande utvidgningar av kulturbyggnader eller nybyggnader under de kommande tio åren. Det vanligaste av de projekt som är under byggnad eller som har framskridit till investeringsprogrammet är en allaktivitetsbyggnad där det förutom kulturverksamhet även finns andra aktörer. Andra kulturbyggnader som var under byggnad var bland annat ett projekt i anslutning till förvaring eller lagring av samlingar i kommunen (2 st), ett museum (2 st) och ett konstgalleri (1 st). I vissa kommuner byggdes flera kulturbyggnader samtidigt.

I största delen av respondenternas kommuner planeras ingen nybyggnad eller betydande utvidgning av kulturbyggnaderna. Dessa svar presenteras inte på bild 28. Andelen kommuner där det inte fanns planer på att bygga nya kulturbyggnader varierade enligt byggnad, men var i genomsnitt 87 procent.

18.6.2024

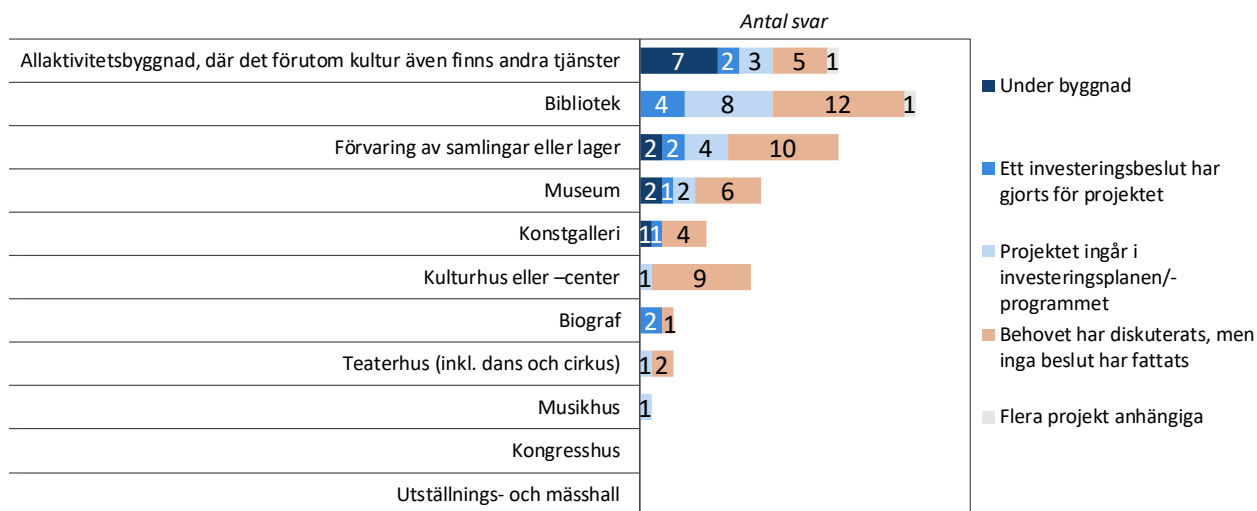

Bild 28 Har er kommun planer på att genomföra en betydande utvidgning av en kulturbyggnad eller en nybyggnad under de kommande 10 åren?

Av kommunernas, organisationernas och företagens intervjusvar framgick att byggbehoven och -situationerna för kulturbyggnader varierar stort på olika håll i Finland. Som exempel berättades om en kommun, där ett nytt musikhus torde stå färdigt 2026. I vissa kommuner har man satsat på konstnärernas arbetslokaler, såsom Konstens hus i Åbo, som erbjuder lokaler för 30–40 konstnärer. I synnerhet i de större städerna pågår betydande investeringar och genomföranden av nya projekt som förbättrar situationen för kulturlokalerna på lång sikt.

I flera kommuner ansåg man att underhållet och de grundliga reparationerna av de nuvarande byggnaderna var så betydande ekonomiskt sett, att man upplevde att det inte fanns behov av nybyggnad eller att det av ekonomiska skäl inte var möjligt. I synnerhet i de mindre kommunerna har inga stora byggnadsinvesteringar planerats. Vissa reparationsinvesteringar hade gjorts till exempel i stora evenemangssalar, med vilkas hjälp man drog stora publikmassor till kommunen under sommaren. Men i regel kämpar kommunerna och föreningarna med reparationsskuld och brist på finansiering.

Å andra sidan lyftes också uppkomsten av andra möjligheter i framtiden fram i intervjuerna. Till exempel i takt med att ungdomsåldersklasserna blir mindre och skolor slås ihop ansåg man att det kan uppstå nya multifunktionella lokaler för scenkonst.

Av de intervjuade arkitekternas svar framgår att bristen på investeringsfinansiering för kulturbyggnader länge har varit en s.k. flaskhals för reparation och utveckling av byggnader. I allmänhet strävar man efter hög kvalitet i projekten och detta kan eftersträvas till exempel med hjälp av arkitekturtävlingar. Reparation av skyddade byggnader ses som viktigt, men kontinuerlig service och underhåll under användningstiden är utmanande. Försummelse av dessa påskyndade behovet av grundlig reparation av byggnaderna. Många kulturverksamheter finns i värdefulla byggnader och dessa konstaterades kräva särskild uppmärksamhet. Nybyggnad rekommenderas endast om användningsändamålet förutsätter helt nya lokaler.

18.6.2024

I intervjuerna sammanställdes också synpunkter på framtiden för byggandet av kulturbyggnader och på vad man borde koncentrera sig på och rikta resurser till i fråga om kulturbyggnader. I vissa kommuner har det under de senaste åren pågått en "rivningsboom", och nya byggnader har byggts istället för de gamla. I synnerhet arkitekterna anser att principerna för hållbar utveckling, tillgängligheten och energieffektiviteten kommer att vara allt viktigare teman i kommande byggnads- och reparationsprojekt när både grundliga reparationer och nybyggen genomförs.

Flera respondenter betonar vikten av att noggrant överväga lokalernas och byggnadernas användningsändamål. Å andra sidan framförde man i intervjuerna att det i kända reparationsobjekt, såsom i teaterhus, är orealistiskt att tänka sig att genomföra annan verksamhet i teaterns lokaler. I intervjuerna betonades också att lokalerna för scenkonst och konstnärernas arbetslokaler borde utvecklas och eventuellt förverkligas i samarbete med staden och de privata ägarna. I intervjuerna framfördes ofta att personals och verksamhetens tillräcklighet väcker mer oro än antalet väggar.

För biblioteksbyggande beviljas inte längre statsunderstöd, så nya biblioteksbyggnader byggs sällan. Ombyggnaden av biblioteken framhävs.

Senatfastigheter förvaltar kulturbyggnader, i synnerhet värdefulla fastigheter, och staten har under de senaste åren satsat på deras skick. Fastighetsmassan har minskat något i sin helhet, men det finns ingen strävan att minska antalet statsägda byggnader i någon större grad. Nya kulturbyggnader som finansieras av staten byggs sällan.

Av de privata kulturaktörer som svarade på enkäten (n=56) svarade sex respondenter (11 procent av respondenterna) att ett investeringsbeslut har fattats om ett byggprojekt eller att planeringen har inletts. Över hälften (55 %) av de privata kulturaktörerna hade inga utvidgnings- eller nybyggnadsplaner. I en tredjedel av respondentorganisationerna hade man diskuterat behoven, men inga egentliga beslut hade fattats.

18.6.2024

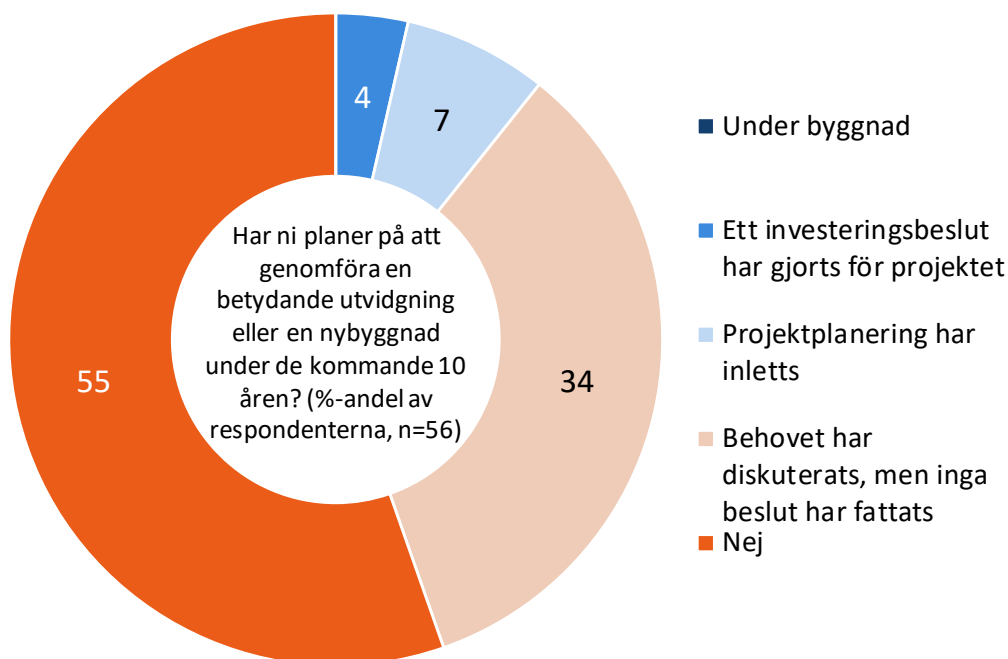

Bild 29 Fördelningen av privata kulturaktörers svar på frågan "Har ni planer på att genomföra en betydande utvidgning av en kulturbyggnad eller en nybyggnad under de kommande 10 åren?"

Största delen av dem som svarade på enkäten hade inga planer på att skaffa nya lokaler för kulturverksamheten på andra sätt. 16 procent av de privata respondenterna tänkte hyra nya lokaler, medan 8 procent av dem som svarade på kommunenkäten meddelade om motsvarande åtgärd. Att omvandla lokalerna till kulturverksamhetsbruk var en lösning för tio kommunala respondenter och sex privata kulturaktörer. Bland de privata aktörerna var det något vanligare att skaffa nya lokaler än i kommunerna (jfr bild 30).

18.6.2024

Sorterade enligt antal val.

Antal; andel av respondenterna

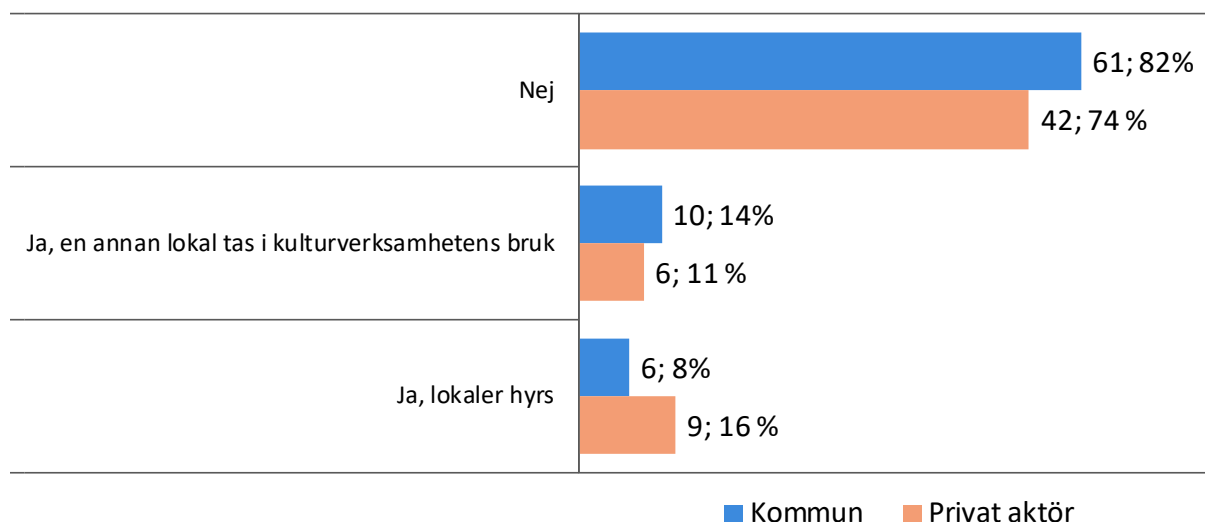

Bild 30 Fördelningen av svaren på kommunenkäten (n=74) och enkäten för privata kulturaktörer (n=57) på frågan "Har er organisation planer på att skaffa lokaler för kulturverksamheten på annat sätt än genom att bygga en utvidgning eller nybyggnad?"

Synpunkter på resursfördelningen

I intervjun kartlades de intervjuades synpunkter på vilka kulturbyggnader resurserna borde riktas till i framtiden. Flera av de intervjuade lyfte fram uppdateringen av kulturbyggnadernas husteknik, genomförandet av lokaler som är tillgängliga för allmänheten och trygga för arbetstagarna samt satsningar på teknisk säkerhet och energieffektivitet. En del av experterna nämnde problem med inomhusluften som en utmaning som gör att en del av personalen arbetar på distans. Betydelsen av energieffektivitet och rörsystemens skick betonades och samtidigt konstaterades att statsunderstöd eller nationella stöd inte räcker till för att täcka alla behov.

I intervjuerna lyfte man också fram att nationellt betydelsefulla kulturbyggnader får stöd i regeringsprogrammet, men städernas vilja att investera varierar. I intervjuerna betonades betydelsen av en gemensam syn och kontinuitet, vikten av partnerskap, ökningen av lokala motprestationer och höjningen av kulturbyggnadernas image.

Som en sammanfattning av intervjuerna kan man konstatera att man i framtiden i byggandet och reparationerna av kulturbyggnader bör fokusera på:

- Grundliga reparationer och selektiv nybyggnad: Särskilt i fråga om bibliotek och värdefulla fastigheter där användningsändamålet bestämmer byggsättet.
- Uppdatering av hustekniken och ekologiskt underhåll: Förbättring av energieffektiviteten och den tekniska säkerheten kräver stöd.
- Förtydligande av användningsändamålet: Lokalernas syfte och profil ska övervägas noggrant.

18.6.2024

- Utveckling av lokaler för scenkonst och konstnärers arbetslokaler: Det behövs nya och tekniskt välutrustade lokaler.
- En gemensam syn och kontinuitet: Långsiktig planering och partnerskap spelar en nyckelroll.

Tomma kulturlokaler

Största delen av kommunerna som svarade på enkäten har enligt respondenterna inga tomma eller ur bruk tagna kulturbyggnader i sin ägo. I knappt en femtedel av kommunerna som svarade fanns det tomma eller ur bruk tagna byggnader i kommunens ägo. Ju större kommun det är fråga om, desto vanligare är det att äga tomma byggnader.

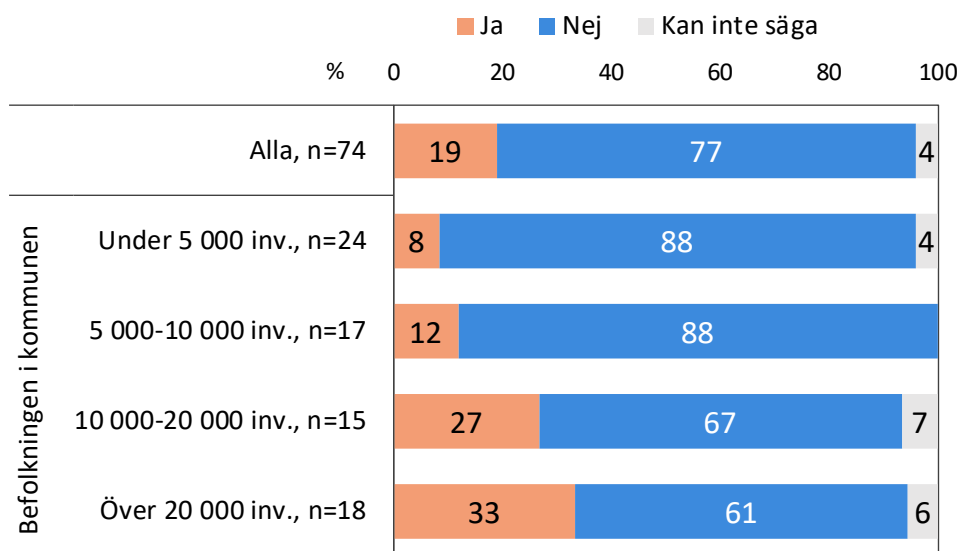

Bild 31 Fördelningen enligt kommunstorlek av svaren på frågan "Äger ni kulturbyggnader som står tomma eller har tagits ur bruk?" i kommunenkäten

7.6 Behov av att utveckla anvisningarna för planering och byggande av kulturbyggnader

I intervjuerna sammanställdes experternas synpunkter och observationer om behoven av att utveckla anvisningarna för planering och byggande av kulturbyggnader. Svaren varierar stort beroende på respondentens roll och erfarenheter. En stor del av de intervjuade kunde inte bedöma behoven av att utveckla anvisningarna.

I intervjuerna väntade några personer på den nya bygglagen, och de nämnde oklarheten kring slopandet av tillståndsplikten för små byggnader. I allmänhet betonade de intervjuade behovet av riksomfattande jämlika anvisningar för att bestämmelserna inte ska vara handläggar-specifika och kommunerna inte ska utarbeta egna anvisningar.

18.6.2024

I intervjuerna konstaterades att städerna kan ha egna planeringsanvisningar som grundar sig på lagstiftning och förordningar, men att man vid skyddsobjekt följer strängare anvisningar. Detta var en orsak till att man önskade tydligare och enhetligare nationella anvisningar som beaktar de gamla byggnadernas särdrag.

En av de intervjuade konstaterade att man i projekten bör beakta att byggnaderna kan vara skyddade i framtiden. Enligt hen är det viktigt att beakta kulturhistoriska element och säkerställa att de inte ändras även om byggnaden för närvarande inte är skyddad. En del av de intervjuade berättade att de håller på att uppdatera sin skyddsförteckning och beaktar målen för skyddet i alla underhålls- och ändringsarbeten.

Ett tecken på mångfalden hos lokalerna och byggnaderna inom kulturverksamheten är att en av de intervjuade talade om skyddade byggnader och den följande som intervjuades lyfte fram säkerheten i olika pop-up-lokaler. Kulturevenemangens och -verksamhetens spridning till de mest fantasifulla lokaler har skapat ett behov av nationella anvisningar.

Även nya sätt att använda befintliga kulturlokaler kan skapa ett behov av att granska anvisningarna för byggandet. Ett exempel på detta fick vi av en av dem som intervjuades, som berättade om placeringen av tunga konstverk på rumsavdelare eller i taket på utställningslokalen. För närvarande finns det inga separata anvisningar om den extra belastning på de bärande konstruktionerna i utställningslokalen som presentationen av konstverken orsakar.

Det förblev oklart vilken åsikt den intervjuade hade om anvisningarnas styrande effekt, när hen berättade att det på 1970- och 1980-talet fanns noggranna anvisningar för hur bibliotek skulle planeras. Enligt hen har situationen förändrats och nuförtiden anpassar sig biblioteksverksamheten ofta till lokalen istället för lokalen till biblioteksverksamheten med tanke på kraven.

7.7 Användarnas delaktighet i byggprojekt för kulturbyggnader

I byggprojekt för kulturbyggnader engageras användarna i relativt stor utsträckning. Delaktighetens omfattning och form kan variera beroende på projektets karaktär och lokala behov. Dess betydelse för en lyckad planering av lokalerna är obestridlig enligt de intervjuade. Kontinuerlig utveckling och utnyttjande av olika metoder för delaktighet spelar en nyckelroll i genomförandet av lyckade kulturbyggnader.

De intervjuade betonade att användarna redan på många sätt har engagerats i byggprojekt för kulturbyggnader. Till exempel intervjuas användarna före byggprojektet och de deltar i mötena under projektets gång. Dessutom har användarna och kommuninvånarna engagerats genom enkäter och invånarkvällar under projektplaneringen. Genom dessa åtgärder kan man samla in information om användarnas behov och önskemål och möjliggöra direkt växelverkan med planerarna. I anbudsförfarandena har man också använt olika inkluderande processer.

I vissa projekt, såsom vid planeringen av Lahtis museum för visuell konst Malva, har invånarna engagerats på grund av byggnadens läge och närhet till ett bostadsområde. Ett annat exempel, en väggmural som genomförts tillsammans med invånarna, visar att det lokala samfundet aktivt engageras. I Malvaprojektet begärde man utlåtanden av konstföreningarna och de lokala föreningarna hördes.

18.6.2024

Malva kan vara ett undantag, eftersom deltagande i projekt för ändring av användningsändamålet eller i synnerhet ombyggnadsprojekt inte spelar en lika stor roll som vid nybyggnadsprojekt. Den intervjuade bedömde att skillnaderna i delaktigheten kan bero på att reparationer inte nödvändigtvis förutsätter samma slags engagemang av samfundet som nybyggnad.

De intervjuade betonar att användarnas åsikter är viktiga för planeringen och användningen av lokalerna. Till exempel kräver utvecklingen av lokalerna för scenkonst och konstnärers arbetslokaler att användarna av lokalerna kommer med synpunkter och engagerar sig. De ekonomiska aspekterna av delaktigheten och användningen av lokalerna är också viktiga faktorer. Kulturlokalernas användningsgrad och kostnads hantering är viktiga saker att beakta. Till exempel i en hybridmodell, där evenemangsaktörerna ansvarar för bokningen av lokalerna, strävar man efter att optimera användningen av lokalerna och kostnadseffektiviteten.

Det är viktigt att engagera användare och icke-användare för att säkerställa en effektiv användning av lokalerna. Säkerheten och bruksanvisningarna för de mer öppna biblioteken och självbetjäningsplatserna är också viktiga. Användarna ska vara medvetna om säkerhetsanvisningarna, särskilt vid användning utanför den officiella tillsynen.

7.8 Beaktande av hållbar utveckling i byggprojekt

Intervjumaterialet visar att utvecklingsbehoven inom den hållbara utvecklingens olika delområden i byggprojekt för kulturbyggnader är varierande beroende på objekt och kontext. Ett viktigt utvecklingsobjekt är beaktandet av cirkulär ekonomi. Även om cirkulär ekonomi har lyfts fram som ett nytt begrepp, förutsätter det praktiska genomförandet och integreringen av cirkulär ekonomi i kulturbyggnadsprojekt utveckling.

Flexibiliteten, dvs. byggnadernas förmåga att anpassa sig till olika funktioner, har redan beaktats relativt väl i idrotts- och skolbyggnader, men i kulturbyggnader, såsom teatrar, museer och konsertsalar, är det svårare att genomföra den. En av de intervjuade konstaterade att användarna i dessa byggnader ofta uppskattar lokalernas ursprungliga användningsändamål och kan motsätta sig ändringar.

Den ekologiska hållbarheten lyftes ofta fram i intervjuerna och dess betydelse betonades som ett planeringsmål och även som en del av anbudsförfarandena och arkitekttävlingarna. Den ekologiska hållbarheten ansågs ha en betydande inverkan på nya projekt där man strävar efter att förbättra energieffektiviteten och minska miljökonsekvenserna. Många reparationsprojekt fokuserar på att förbättra energieffektiviteten, vilket är särskilt viktigt för "gamla timmerhus och andra historiskt värdefulla byggnader". När det gäller dessa byggnader är det också viktigt att förstå och respektera deras ursprungliga byggnadssätt och material.

Enligt de intervjuade har den sociala hållbarheten skötts väl i byggprojekt för kulturbyggnader, och den tar sig särskilt uttryck i beaktandet av samfundets delaktighet och användningsbehovet av lokalerna. Tillgänglighetsreparationer, såsom byggandet av tillgängliga toaletter, har varit drivkrafter och prioriteringar i många reparationsprojekt. Föreningshusen är ett bra exempel på byggnader som stöder social och kulturell hållbarhet genom att erbjuda gemensamma lokaler. Å andra sidan kan de vara förknippade med stora tillgänglighetsutmaningar, eftersom byggnadsbeståndet är gammalt.

18.6.2024

Ekonomisk hållbarhet är en väsentlig del av projekten för kulturbyggnader, men det ekonomiska perspektivet upplevdes också delvis som utmanande. Stora investeringar, såsom Nationalteaterns och andra betydande byggnaders reparationsprojekt, görs i allmänhet med cirka 50 års mellanrum, vilket medför utmaningar för den ekonomiska hållbarheten och budgeteringen. Ansvarsfullhet och strikt iakttagande av budgeten är centrala mål, men samtidigt måste man beakta att vissa lösningar som samordnar gammalt och nytt kan vara dyra och kräva tilläggsresurser.

Av materialet framgår att grundliga reparationer som genomförts i ett tillräckligt tidigt skede och omsorgsfullt effektiviserar uppnåendet av målen för hållbar utveckling, förbättrar arbetssäkerheten, utvecklar lokalernas funktionalitet och förbättrar husens energieffektivitet och tillgänglighet. Renoveringen av en kulturlokal bör göras på ett övergripande sätt med beaktande av alla delområden och framtida behov. Renoveringar som gjorts i ett tillräckligt tidigt skede och omsorgsfullt stöder målet att förlänga arbetskarriärerna, målen för energibesparing och kolneutralitet samt målet att förbättra likabehandlingen i takt med att lokalernas tillgänglighet utvecklas.

Byggherrekompens och restaureringsutbildning är också viktiga utvecklingsområden. De intervjuade lyfte fram att byggherrekompens ofta är vagt förankrad till och med i stora organisationer. Restaureringsutbildningens nivå i Finland motsvarar till exempel inte utbudet i Stockholm, vilket medför utmaningar för genomförandet av högklassig restaurering. Att koncentrera kompetensen till ett fåtal personer kan leda till otillräckliga resurser och brist på planeringstid.

Men hjälp av enkäten sammanställde man de kommunala myndigheternas synpunkter på hur olika teman för hållbar utveckling har beaktats i ombyggnads- eller byggprojekt för kulturbyggnader. En betydande majoritet svarade att effektiv användning av kommunens byggnadsbestånd, förbättring av energieffektiviteten och mångfunktionalitet numera beaktas väl i byggprojekten. Däremot är byggnadens koldioxidavtryck, den biologiska mångfalden, klimatförändringen, cirkulär ekonomi, befolkningsutvecklingen och jämlikhet teman som ännu inte beaktas särskilt väl i byggprojekten.

18.6.2024

Sorterade enligt antal val.

Antal; andel av respondenterna

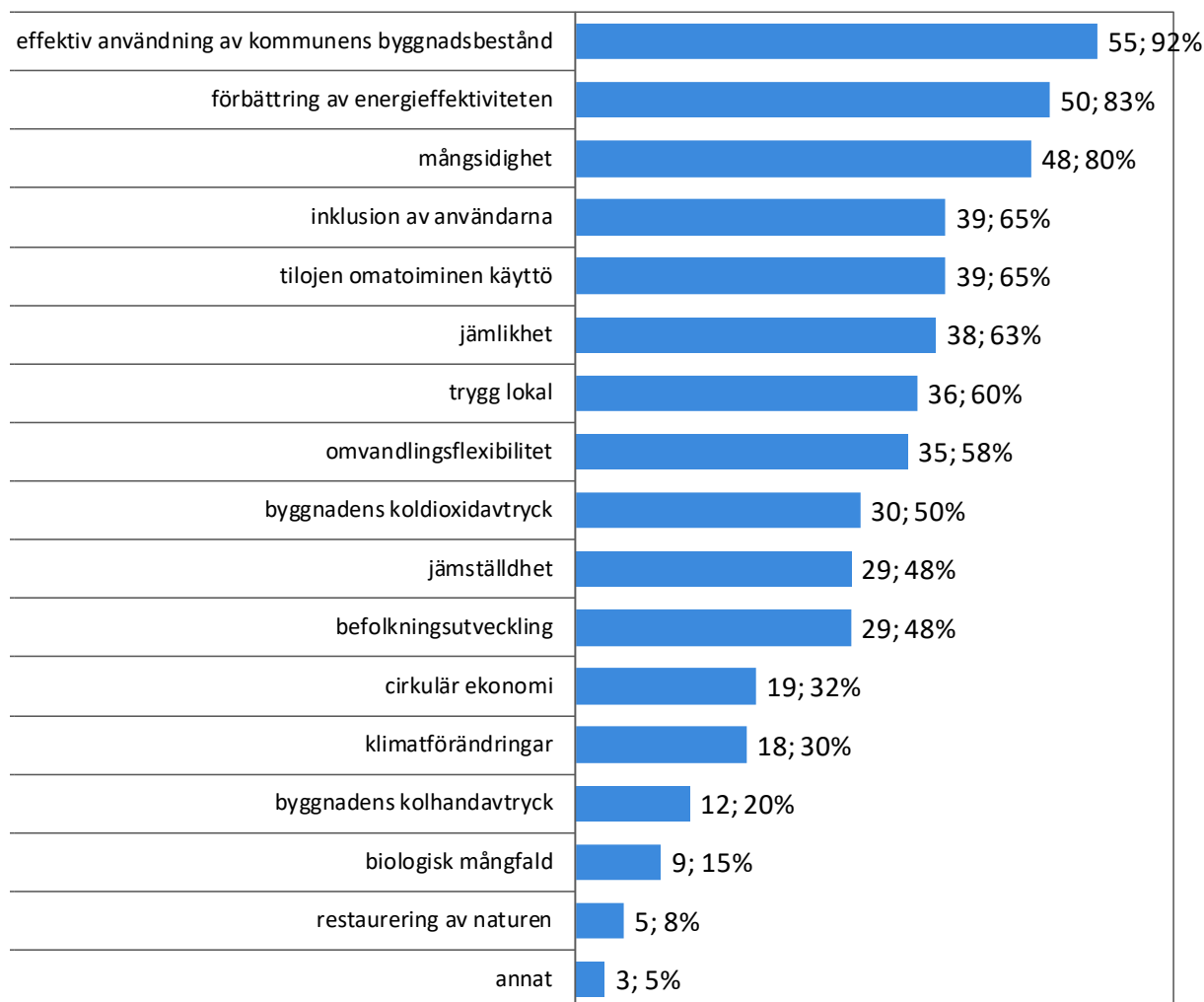

Bild 32 Vilka av följande faktorer har beaktats i ert ombyggnads- eller byggprojekt för kulturbyggnader? (n=60)

Resultaten visar att beaktandet av olika delområden inom hållbar utveckling är mångsidigt och delvis också utmanande i byggprojekt för kulturbyggnader. Cirkulär ekonomi, ekologisk och social hållbarhet, ekonomisk hållbarhet, byggherrekompetens och arbetsförhållanden är alla områden där det finns utvecklingsbehov. Förbättringen av dessa delområden ansågs kräva kontinuerlig satsning, utbildning och effektiv användning av resurser för att kulturbyggnadsprojekten ska kunna uppfylla kraven på hållbar utveckling i framtiden.

18.6.2024

8 Sammanfattning och slutsatser

I utredningen av kulturbyggnadernas nuvarande tillstånd granskades kulturbyggnadernas antal och kvalitet, lagstiftningen, bestämmelserna och anvisningarna som styr planeringen av dem, undersökningar och lärdomsprov. Man utredde också till exempel lokalernas lämplighet för turnéverksamhet och deras tillgänglighet.

De kulturbyggnader som granskades utgjorde ett speciellt utredningsobjekt. Kulturbyggnaderna som byggnadstyper avviker till många delar från varandra. I kulturbyggnader kan verksamheten i en byggnad avvika avsevärt från verksamheten i en annan byggnad och verksamheterna kan ligga mycket långt från varandra. Det finns färre faktorer som förenar alla kulturbyggnader än faktorer som skiljer dem åt. Kulturbyggnaderna är byggnader som fungerar på verksamhetens villkor: om verksamheten inte förändras under årens lopp finns det inget behov av att ändra byggnaden av funktionella skäl. Detta leder till att kulturbyggnaderna kännetecknas av att de är relativt permanenta institutioner. Detta stöds också av byggnadsklassificeringen som kategoriserar den byggda miljön.

8.1 Granskning av utgångsmaterialet

Granskningen av kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnaderna grundade sig på uppgifterna för 2021 i Statistikcentralens tjänst Byggd miljö, som gavs som utgångsdata. Under analysen av materialet upptäcktes brister i statistikens täckning, uppgifternas riktighet och aktualitet.

Enligt statistiken skulle det i Finland inte finnas byggnader som är äldre än 288 år och som används för kultur. I statistiken har 1735 antecknats som byggnadsår för de äldsta kulturbyggnaderna. Året i fråga har angetts som byggnadsår för 12 byggnader. Bland dessa finns bl.a. ett museum och konstgalleri i Åbo som ägs av staten eller ett statligt affärsverk och vars våningsyta är över 15 000 m². Förmodligen är det fråga om Åbo slott. Förmodligen är museet och konstgalleribyggnaden med en våningsyta på 9 600 m² i Nyslott det 540-åriga Olofsborg. Om så är fallet, har som byggnadens ägare istället för staten eller ett statligt affärsverk antecknats "annan" och som byggnadsår 1975. Dessa två exempel beskriver uppgifternas bristfällighet (om inte rent av felaktighet) och hur svårt det utifrån statistiken är att gestalta vilken byggnad det är fråga om.

Det statistiska materialet omfattar endast byggnader vars huvudsakliga användningsändamål är kultur- och samlingsbruk. Kulturhusen och -centren utgör inte en egen huvudklass i byggnadsklassificeringen, utan de bestäms enligt det huvudsakliga användningsändamålet och dess underklasser. Dessutom lämnas ett betydande antal kultur-, förenings- och klubblokaler utanför materialet, liksom kulturlokaler som är belägna i byggnader med ett annat huvudsakligt användningsändamål.

0710 Teatrar, musik- och kongresshus:

I Statistikcentralens material finns teatrar, musik- och kongresshus med det huvudsakliga användningsändamålet 0710 Teatrar, musik- och kongresshus i samma kategori. Utgångsmaterialet gör det inte möjligt att skilja teater-, musik- och kongresshusen och deras uppgifter från varandra.

18.6.2024

I utgångsmaterialet saknas teater- och musikbyggnader och -lokaler som är belägna i byggnader, vars huvudsakliga användningsändamål inte är att ordna teater-, opera- eller konsertföreläsningar. Således saknas till exempel teatrar som finns i bostads- eller affärsbyggnader (exempelvis Villmanstrands stads-teater) på listan. I utgångsmaterialet har man sannolikt i klassificeringen hänfört vissa byggnader till denna klass, som också kunde höra till byggnadsklass 072 Förenings- och klubblokalsbyggnader.

0712 Bibliotek och arkiv:

I Statistikcentralens material finns biblioteksbyggnader och arkivbyggnader med det huvudsakliga användningsändamålet 0712 Bibliotek och arkiv i samma kategori. Utgångsmaterialet gör det inte möjligt att skilja bibliotekens och arkivens uppgifter från varandra.

Om ett bibliotek eller ett arkiv är beläget i en byggnad vars huvudsakliga användningsändamål är något annat, till exempel en skola eller ett kontor (082 Byggnader för allmänbildande läroanstalter och 040 Kontorsbyggnader), finns det inga separata uppgifter om antalet eller storleken på biblioteks- eller arkivlokalerna på ett sådant verksamhetsställe. Relativt många kommunala bibliotek ligger i anslutning till någon annan verksamhet (skolor, idrotts- och motionslokaler, affärsbyggnader) och hamnar därmed utanför det statistiska material som utarbetas utifrån utgångsmaterialet.

I avsnittet om biblioteksstatistik i den riksomfattande bibliotekstjänsten www.biblioteken.fi finns statistikuppgifter om de allmänna biblioteken i Finland från och med 1999. Under punkten "Serviceställen" i det statistiska materialet finns punkten "Nyttoyta nym²". I bibliotekstjänstens begrepp definieras punkten i fråga på följande sätt: "Bibliotekets nyttoyta (nym²) Med nyttoyta avses lokaler som är i biblioteksanvändning i enlighet med den del som avgränsas av de inre väggarna. Till nyttoyten räknas inte tekniska utrymmen (t.ex. värmecentral, ventilationsmaskinrum och eltekniska utrymmen), hissar, vindfång, trappor, trapphus, korridorer eller sådana entré- och tambursutrymmen där det inte finns biblioteksverksamhet. Nyttoyten för lokaler som används för bibliotek räknas ihop."

Statistikanvisningen innebär att man under punkten i fråga har räknat med lokalerna i alla kommunens bibliotek och omfattningarna presenteras som nyttoytor. Ur omfattningsuppgifterna är det inte möjligt att urskilja enskilda biblioteksbyggnader och/eller klassificera bibliotek enligt huruvida de är belägna i byggnader med det huvudsakliga användningsändamålet bibliotek och arkiv, eller i byggnader med något annat huvudsakligt användningsändamål.

Också användningen av nyttoyten som en bestämning av omfattningsuppgifterna är mycket exceptionellt. I allmänhet beskriver man storleken på lokalerna i lokalprogrammet med hjälp av nyttoyten. Lokalprogrammet utarbetas som en del av projektplanen, i början av byggprojektet.

0713 Museer och konstgallerier:

I Statistikcentralens material finns museerna och konstgallerierna i samma kategori enligt sitt huvudsakliga användningsändamål, 0713 Museer och konstgallerier. Utgångsmaterialet gör det inte möjligt att skilja uppgifterna om dessa två användningsändamål från varandra.

18.6.2024

Om ett museum består av flera olika byggnader behandlas varje byggnad separat i statistiken. Utifrån materialet kan man inte skilja exempelvis kommersiella konstgallerier från konstmuseerna i denna kategori.

072 Förenings- och klubblokalsbyggnader:

I Statistikcentralens material med det huvudsakliga användningsändamålet 072 Förenings- och klubblokalsbyggnader, finns föreningshus, klubblokaler, ungdomsgårdar, student- och nationshus, föreningsbyggnader, arbetarföreningshus och byggnader för paus- och socialutrymmen för personal. Utgångsmaterialet gör det inte möjligt att skilja uppgifterna om dessa olika användningsändamål från varandra.

I Hembygdsförbundets register finns 2 600 byggnader, men en del av byggnaderna är inte längre i bruk. Byggnader kan också saknas i registret. Hembygdsförbundet har

- ett elektroniskt hanteringsregister över reparationsunderstöd för föreningshus, där man har samlat uppgifter om alla byggnader som ansökt om reparationsunderstöd, bl.a. byggnadsår samt ägar-, läges- och arealuppgifter.
- ett elektroniskt register över föreningshusens energiunderstöd från 2023, då allmännyttiga samfund kunde ansöka om understöd av engångsnatur för energikostnader för ett hus av föreningshustyp. Det elektroniska hanteringsregistret innehåller uppgifter om byggnadsår, ägare, läge och areal för cirka 800 byggnader för vilka ansökan lämnats in.
- På webbplatsen Seurantat.fi finns en relativt stor mängd byggnadsuppgifter om föreningshusen. Uppgifterna grundar sig på uppgifter som administratörerna själva lämnat och uppdaterat om bl.a. byggnadsår, ägare, lägen och arealer, enligt vad administratörerna har uppgett.

Slutsats:

På basis av bristerna i statistikmaterialet kan man konstatera att skapandet av en helhetsbild utifrån Statistikcentralens utgångsmaterial för den byggda miljön förblir bristfälligt. Utifrån materialet är det endast möjligt att skapa en allmän beskrivning av de byggnader som **ingår i statistiken**.

När materialet behandlades rådde det likaså hela tiden en liten osäkerhet om materialets täckning och tillförlitlighet, till exempel ett kast på över tusentals kvadratmeter i uppgifterna om Jyväskylä teaters omfattning. Uppgifterna om bibliotekens omfattning presenterades i biblioteksstatistiken som nyttoytor (nym²) och biblioteksstatistiken innehöll också uppgifter om omfattningen av bibliotek i andra byggnader. Nyttoytan används allmänt i planeringsskedet och är inte jämförbar med våningsytan (våningsm²) i Statistikcentralens material.

Syftet var att granska kulturbyggnaderna enligt byggnadstyp. Med tanke på utmaningarna i utgångsmaterialet som beskrivits ovan kan man konstatera att uppgiften till denna del inte kunde genomföras på ett tillfredsställande sätt. I samma byggnadsklass finns byggnadstyper som avviker från varandra. Till exempel har bibliotek och arkiv klassificerats i samma byggnadsklass, likaså museer och konstgallerier.

18.6.2024

På basis av det material som funnits tillgängligt är det således inte möjligt att skapa en exakt uppfattning om hur många lokaler kulturaktörerna i verkligheten har till sitt förfogande i Finland. Problemet härstammar från bygglovet ansökningskedje, där sökanden bl.a. uppger byggnadens huvudsakliga användningsändamål. Om kulturlokaler till sitt huvudsakliga användningsändamål byggs till exempel i anslutning till skollokaler, specificeras de inte separat så att de statistikförs som en lokalhelhet som avviker från det huvudsakliga användningsändamålet.

De uppgifter om byggnaden som anges i bygglovet överförs direkt till Statistikcentralen. Utifrån materialet kan dessa byggnader endast granskas som helheter enligt det huvudsakliga användningsändamålet. Uppgifter om till exempel bibliotekets eller utställningslokalernas ytor eller lokalernas existens fås inte fram i byggnadens uppgifter.

8.2 Kvantitativ och kvalitativ granskning av kulturbyggnaderna

Antalet kulturbyggnader enligt Statistikcentralens byggnadsklassificering är störst i landskapen med större stadscentrum, såsom Nyland och Egentliga Finland. I förhållande till folkmängden finns det proportionellt sett flest kulturbyggnader i landskap med liten befolkning, såsom Österbotten och Kajanaland.

Aktörer inom den offentliga sektorn äger drygt en fjärdedel av kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnaderna. Dessutom kan aktörerna inom den offentliga sektorn ha andelar i andra kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader. I fråga om kulturbyggnader är andelen något större, eftersom 86 procent av förenings- och klubblokalsbyggnaderna ägs av en aktör utanför den offentliga sektorn.

Det offentliga ägandet varierar i fråga om bibliotek (70 %), museer och konstgallerier (47 %) samt teatrar och musik- och kongresshus (45 %). Landskapsvis förekommer det vissa variationer i ägandet. Minst är det i Österbotten, där en aktör inom den offentliga sektorn äger endast 15 procent av byggnaderna, medan motsvarande siffra i Kajanaland är 39 procent.

Under Finlands självständighetstid har en betydande del av kulturbyggnaderna har byggts efter 1980. Även på 1920-talet byggdes ett stort antal kulturbyggnader. Åren 1930–1979 byggdes ganska få kulturbyggnader, i genomsnitt cirka 90 byggnader under ett decennium. Under perioden 1980–1990 byggdes cirka 400 kulturbyggnader.

Slutsats:

På 1980-talet byggdes cirka 400 nya kulturbyggnader. I genomsnitt står detta byggnadsbestånd inför stora grundliga reparationer under åren 2020–2040. Detta innebär i genomsnitt 20 byggnader som ska repareras om året. Kombinationen grundlig reparation och minskande befolkning är mycket utmanande för kulturbyggnader, för vilka man nödvändigtvis inte ännu har förberett sig på finansieringen av den grundliga reparationen. Under samma årtionden inträffar den förutspådda förändringen i befolkningsstrukturen.

18.6.2024

Samtidigt finns det i tillväxtcentrumen ett tryck att skaffa nya lokaler och byggnader för kulturverksamheten. När nya kulturlokaler eller -byggnader planeras bör kategoriseringen av kulturlokaler och -byggnader på basis av en enda verksamhet omprövas. Detta innebär att användargruppernas mångfald och variation bör synas i konceptet för kommande kulturbyggnader. Lokaler och byggnader planeras inte utifrån en enda verksamhet, utan som flexibla och modifierbara multifunktionella byggnader. Denna syn på multifunktionella kulturbyggnader lyftes också kraftigt fram i intervjuerna.

8.3 Granskning av föreskrifter och anvisningar

I lagstiftningen om kulturbranscherna finns ganska få hänvisningar till byggnaderna inom kulturbranschen och deras egenskaper. Något annat än samlingsbyggnadernas säkerhet eller hälsosamhet regleras knappt alls. I lagstiftningen i anslutning till hälso- och sjukvården finns en del faktorer som gäller den allmänna säkerheten och hälsan, men det är fråga om krav på allmän nivå.

Byggandet av kulturbyggnader regleras i bygglagen på samma sätt som annat byggande. Den som påbörjar ett byggprojekt ansvarar för vilken typ av kulturbyggnad som byggs. Lagstiftningen om byggande gäller alla byggnader och på lagstiftningsnivå har det inte utfärdats olika bestämmelser om byggande av kulturbyggnadstyper. I bygglagen finns separata bestämmelser om planering av samlingsbyggnader och dessa bestämmelser tillämpas också på planering av kulturbyggnader. Denna princip kan anses fungera.

Byggandet styrs noggrannare av RT-korten som allmänt fungerar som anvisningar för byggande och planering, men de styr inte separat planeringen eller renoveringen av kulturbyggnader. De nuvarande anvisningarna behandlar i mycket begränsad utsträckning kulturbyggnadernas särdrag och är föremål för ständig förändring och uppdatering av informationsinnehållet.

Generiska anvisningar för byggande har publicerats i stor utsträckning, men det finns behov av detaljerade anvisningar som beaktar olika kulturbyggnaders särdrag. Underhåll av kulturbyggnader samt fastställande av det tekniska skicket och byggnadernas värde bör göras regelbundet. Som stöd för denna utvärdering behövs anvisningar som för närvarande inte finns.

Byggnadshistoriska värden, beaktande av cirkulär ekonomi och energiekonomi är viktiga perspektiv när gamla byggnader värderas. Det ska finnas användbara anvisningar utifrån dessa utgångspunkter för fastställandet av byggnadens värde som hjälper när man överväger alternativ mellan rivning och reparation. Det behövs i synnerhet detaljerade och tydliga anvisningar för **ombyggnad av kulturbyggnader**. De nya RT-anvisningarna i anslutning till detta borde bl.a. behandla hur man i renoveringsprojekt för gamla kulturbyggnader löser byggnadens tillgänglighet, brandsäkerhet eller tillgänglighet så att den motsvarar de nuvarande kraven. I anvisningarna bör man ta ställning till när man i samband med en grundlig reparation kan avvika från de nuvarande bestämmelserna eller när lösningarna enligt de gamla bestämmelserna ska ändras.

Varje år byggs eller renoveras få kulturbyggnader och objekten avviker avsevärt från varandra. En del av objekten är också små helheter. Av dessa orsaker är användningen av anvisningar i anslutning till en enskild kulturbyggnadstyp liten. I kulturbyggnadsprojekt tillämpas de befintliga RT-anvisningarna som

18.6.2024

behandlar de allmänna planeringsprinciperna för byggnader mycket detaljerat. Dessutom finns det anvisningar för planering och hantering av fastigheternas livscykel samt utarbetande av en långsiktig reparationsplan, såsom RT 18-10922 Kiinteistön tekniset käyttöikä ja kunnossapitajaksot (Fastighetens tekniska livslängd och underhållsperioder).

Slutsats:

Den nuvarande praxisen där lagar och förordningar reglerar byggandet på allmän nivå (Byggnadslagen 2025) är en fungerande praxis. Anvisningarna för byggande och planering har en lättare styrningseffekt än lagstiftningen och möjliggör projektspecifik tillämpning även i fråga om kulturbyggnader. Under utredningen framkom inget behov av att ändra nuläget.

De typspecifika RT-anvisningarna för kulturbyggnader som genomförts i samarbete med kulturbranscherna kan svara på det behov av enhetliga anvisningar som framkommit i intervjuerna. En jämförelsepunkt för utvecklingen av anvisningarna för kulturbyggnader kunde sökas i anvisningarna för idrotts- och motionsbyggnader. UKM beviljar finansiering för bl.a. olika publikationer som gäller planering av idrotts- och motionsbyggnader och -lokaler. En motsvarande publikationsverksamhet skulle för sin del stöda förverkligandet av de kulturbyggnader som lätt får mindre uppmärksamhet.

8.4 Undersökningar och lärdomsprov

Ett av syftena med utredningen av kulturbyggnadernas nuvarande tillstånd var att kartlägga lärdomsproven som gjorts om kulturbyggnader och -lokaler under de senaste åren. Ofta är en kulturbyggnad en referensmiljö inom vilken man har granskat verksamheten, verksamhetskulturen, den sociala interaktionen eller andra motsvarande faktorer. Själva kulturbyggnaden har uppenbarligen inte intresserat forskarna och dem som utarbetar lärdomsprovet på samma sätt som verksamheten inne i byggnaden.

Lärdomsprov som gäller olika kulturbyggnader har gjorts särskilt i fråga om bibliotek, biografer och museer. Inom arkitekturen har temat för diplomarbetena i regel varit att utarbeta och undersöka en plan för någon kulturbyggnadstyp. Lärdomsproven vid yrkeshögskolorna varierade från att sammanställa användarnas upplevelser av olika kulturbyggnader till tekniska eller byggnadstekniska detaljer.

I Hannu Tikkas (2022) doktorsavhandling kan ett resultat med anknytning till tematiken i denna utredning lyftas fram. Enligt Tikka är alla faser i planeringsprocessen för offentligt byggande förknippade med olika svårigheter. Som en typisk utmaning som förenar hela planeringsteamet anger han dock projektets bristfälliga utgångsuppgifter.

I samband med kartläggningen av undersökningar och lärdomsprov observerades att det i Finland i viss mån finns tidsenliga bloggar för olika kulturbyggnader som upprätthålls av olika experter, där man också kunde behandla teman med anknytning till byggnaderna och lokalerna.

Slutsats:

Istället för att granska en kulturbyggnad som byggts för en typ av verksamhet bör man i lärdomsproven granska byggnadens möjligheter med tanke på en mer omfattande verksamhet. Enligt vår uppfattning

18.6.2024

genomgår världen runt kulturbyggnaderna en stor förändring: befolkningsstrukturen förändras, användarkåren blir mångsidigare, användarnas behov och önskemål splittras, byggnadernas ägarskap blir mångsidigare och många andra motsvarande förändringar. Förändringen och koncepten för framtidens kulturbyggnader och de nuvarande kulturbyggnadernas lämplighet för ett föränderligt användningsändamål bör undersökas såväl i lärdomsprov vid yrkeshögskolor som i doktorsavhandlingar.

8.5 Centrala observationer från enkäter och intervjuer

Ombyggnad och nybyggnad

Investeringsbehoven för kulturbyggnader varierar stort på olika håll i Finland. Resultaten av enkäten visar att behoven av renovering av kulturbyggnader varierar avsevärt i olika kommuner. Ungefär hälften av kommunerna upplever att behovet av grundlig reparation är betydande eller ganska stort, medan den andra hälften upplever att behovet är litet. Endast 16 procent av kommunerna hade för närvarande inget behov av grundlig reparation av kulturbyggnader. I större kommuner, i synnerhet kommuner med över 20 000 invånare, är reparationsbehoven vanligare, vilket också beror på det större antalet kulturbyggnader. Dessutom upplevde nästan 60 procent av de privata kulturaktörerna att behovet av grundlig reparation av de lokaler som aktören använder är åtminstone ganska stort.

De flesta kommuner har inga planer på betydande utvidgningar av kulturbyggnader eller nybyggnader under de kommande 10 åren. I de stora städerna pågår dock som bäst också betydande investeringar och nya projekt, medan mindre kommuner fokuserar på underhåll av de befintliga byggnaderna. Allmänt taget kan man förutspå att tyngdpunkten i byggandet inom den närmaste framtiden kommer att ligga på ombyggnad. Utöver att upprätthålla det gamla byggnadsbeståndet kan man skaffa nya kulturlokaler genom att bygga om andra lokaler för kulturverksamhetens bruk, men helt nya kulturbyggnader byggs det endast ett fåtal.

Många kommuner och organisationer har betydande ekonomiska utmaningar, vilket begränsar investeringarna i kulturbyggnader. Bristen på ekonomiska resurser tvingar till kompromisser och i många kommuner har man prioriterat användningen av medel för skol- och daghemsbyggnader.

Svaren visar att man kan se positiva utvecklingstrender och strävanden mot mer hållbara och tillgängliga lokaler. I och med förtätningen av skolnätet planeras i flera kommuner multifunktionella byggnader där man till exempel har reserverat egna lokaler för kulturverksamhet och/eller lokaler som används tillsammans med andra aktörer. Endast i 16 procent av kommunerna fanns alla kulturlokaler i byggnader med kulturellt användningsändamål. Biblioteken är exempel på lokaler som ofta placeras i allaktivitetshus i anslutning till skolbyggnader.

Reparationsunderstöd för föreningshus kan beviljas endast sådana hus i föreningshusbruk som ägs av allmännyttiga samfund. I praktiken har hus som är yngre än 1980-talet inte fått understöd.

Anvisningar och delaktighet

I svaren framkom att de nuvarande planeringsanvisningarna delvis lämnar rum för tolkning, vilket leder till att olika kommuner har egna lokala anvisningar. En del anser att det är nödvändigt med tydliga och

18.6.2024

enhetliga anvisningar som beaktar de gamla byggnadernas särdrag. En del av de intervjuade väntar på den nya bygglagen som man hoppas ska förtydliga de nuvarande oklarheterna, såsom slopandet av tillståndsplikten för små byggnader. Ett exempel på en konflikt mellan anvisningar och praxis är placeringen av tunga konstverk i utställningslokalernas konstruktioner. Om detta borde finnas noggranna anvisningar för att säkerställa säkerheten och konstruktionernas hållbarhet.

Att engagera användarna har konstaterats vara en betydande faktor i planeringen och byggandet av lyckade kulturbyggnader. För att engagera användarna används många metoder, såsom intervjuer, möten, enkäter och invånarkvällar. Delaktighetens former och omfattning kan variera beroende på projektets karaktär och de lokala behoven. Delaktighetens betydelse för projektets framgång konstaterades i intervjuerna vara obestridlig. Användarnas delaktighet kan också påverka lokalernas användningsgrad och kostnadseffektivitet, vilket är viktigt med tanke på en optimal användning av kulturlokalerna och de ekonomiska aspekterna.

De intervjuade konstaterade att målen för hållbar utveckling har fått en betydande roll i byggprojekt för kulturbyggnader. Integreringen av principerna för cirkulär ekonomi i kulturbyggnadsprojekt kräver utveckling, även om begreppet redan är allmänt känt. Den ekologiska hållbarheten framhävs numera särskilt i planeringen av nya byggprojekt och i reparationsprojekt där man strävar efter att förbättra energieffektiviteten.

I byggprojekt för kulturbyggnader förverkligas den sociala hållbarheten genom att man engagerar gemenskapen och beaktar behoven av att använda lokalerna. Förbättringen av tillgängligheten har varit central i många ombyggnadsprojekt.

Ekonomisk lönsamhet är en central faktor i kulturbyggnadsprojekt. Ekonomisk hållbarhet kan vara utmanande på grund av stora investeringar. Enligt de intervjuade är dock ansvarsfullhet och ett strikt följande av budgeten viktigt.

I fråga om understödssystemet framkom inga betydande utvecklingsbehov. De intervjuade konstaterade att kontakten till UKM:s tjänsteman finns och att information finns tillgänglig. Minskningen av understöden upplevdes vara den största utmaningen.

Slutsats:

De ekologiska målen syntes på ett positivt sätt i svaren hos många av de intervjuade. Oberoende av den intervjuades bakgrund (representant för kommunens kulturväsende, teknisk representant osv.), konstaterade de intervjuade att de ekologiska och sociala målen utgör en del av de egna kulturbyggnadsprojekten.

8.6 Till sist

Syftet med utredningen var att skapa en översikt över det nuvarande tillståndet hos kulturbyggnaderna och -lokalerna. Den väsentliga frågan är vad en kulturbyggnad är eller vad som gör en byggnad till en kulturbyggnad.

18.6.2024

Statistikföringssättet utesluter en betydande del av lokalerna inom kulturverksamheten från statistikföringen. Byggnader som i byggnadsklassificeringen har klassificerats som till exempel allmänbildande läroanstalter enligt ett annat huvudsakligt användningsändamål kan vara regionalt betydelsefulla kulturutrymmen eller byggnader. Skolornas salar fungerar ofta som teater- och konsertlokaler, biografer och konstupställningslokaler.

Förenings- och klubblokalsbyggnader som hör till en egen byggnadsklass lämnas utanför granskningen om granskningen hänför sig till byggnadsklassen för kulturbyggnader. De flesta förenings- och klubblokalsbyggnader är dock centrala kulturlokaler med låg tröskel.

Vår observation är att statistikföringen kategoriserar olika byggnad och lätt leder till att man tänker att en byggnad endast har ett användningssätt. På grund av byggnadernas föränderliga verksamhetsmiljö bör de granskas ur många synvinklar. Man måste identifiera vilka alla möjligheter byggnaden skulle kunna erbjuda olika kulturaktörer och -användare utöver det användningsändamål för vilket byggnaden ursprungligen planerades och vilket dess ursprungliga huvudsakliga användningsändamål var. Kan en byggnad som planerats för ett visst kulturbruk fungera som byggnad för någon annan kulturverksamhet?

Tillfälliga lokaler och konstruktioner som har uppförts i samband med ett evenemang verkar stå utanför statistikföringen. Sådana är till exempel stora tältbyggnader, tak och scener. Dessa kan vara centrum för ett stort kulturevenemang och en stor kulturverksamhet.

I intervjuerna betonades byggnadernas multifunktionalitet och ekologi. Förändringen i befolkningsstrukturen tömmer vissa kulturbyggnader och på andra håll ökar behovet av kulturtjänster. Förändringarna i befolkningsstrukturen kan orsaka överraskningar för användningen av kulturbyggnader och det regionala behovet. Exempelvis invandrare är en grupp som avsevärt kan förändra sättet att använda kulturbyggnader. I utvecklingen av kulturbyggnader bör man i framtiden i högre grad än tidigare beakta de nya användargrupperna.

Kulturbyggnader är historiskt värdefulla unika byggnader, såsom nationalteatern eller Åbo slott, obestridliga märkesbyggnader på den egna orten, såsom Kuhmotalo eller Seinäjoki bibliotek, och byggnader med arkitektoniska särdrag, såsom kyrkor; dylika kulturbyggnaders speciella karaktär skapar egna krav på såväl underhåll som renovering och de ska genomföras med beaktande av byggnadens särdrag.

8.7 Fortsatta åtgärder

Som fortsatta åtgärder föreslår vi följande:

- Man förbereder sig på förändringar i befolkningsstrukturen under de närmaste åren och granskar kulturbyggnadernas mångfunktionalitet ur ett bredare perspektiv än tidigare. I utvecklingen av kulturbyggnader bör man i framtiden i högre grad än tidigare beakta de nya användargrupperna.
- Forskningen om och genomförandet av lärdomsprov om underhåll och planering av kulturbyggnader och -lokaler bör utökas.

18.6.2024

- Undervisnings- och kulturministeriet ska bedöma om ministeriet självständigt och i samarbete med Byggnadsinformationen borde producera motsvarande anvisningar och publikationer om planering, byggande eller underhåll av kulturbyggnader, som ministeriet i fråga om idrotts- och motionsbyggnader har genomfört sedan 1980-talet.
- Ägarna till kulturbyggnaderna ska utreda vilka åtgärder det innebär för nuvarande och kommande kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader att uppnå målet om kolneutralitet 2035.
- För att kulturbyggnaderna ska tas upp på kommunens investeringslistor ska kulturbyggnadens ägare (kommunen) göra upp en långsiktig underhålls- och finansieringsplan för sina egna kulturbyggnader.
- Den offentliga finansieringen av byggandet av kulturbyggnader bör tryggas.
- De tidigare beskrivna bristerna i statistikföringen av kulturbyggnader ska åtgärdas.
- Täckningen och noggrannheten i statistikföringen av byggnader i bygglovsskedet bör utvecklas. Till de uppgifter som statistikförs bör läggas till vilka andra lokaler som finns i byggnaden utöver lokalerna för det huvudsakliga användningsändamålet.
- Av byggnadstyper för kulturbyggnader som avsevärt avviker från varandra ska man inte dra allmängiltiga slutsatser om kulturbyggnader. Kulturbyggnadstyperna ska granskas som separata helheter på grund av den kvantitativa obalansen mellan kulturbyggnadernas underklasser och byggnadstypernas kvalitativa karaktär som skiljer sig från varandra. Till exempel bibliotek och arkiv samt museer och konsthallar utgör 81 procent av de byggnader som hör till kulturbyggnadernas huvudklass och dessa byggnadstyper avviker avsevärt från varandra, men också från till exempel teater-, musik- och kongresshus.

18.6.2024

Källor

Gröndahl Laura: Katsojan paikka teatteritilassa: Föreningen för teaterforsknings nionde årsbok i publikationsserien Näyttämö ja tutkimus med rubriken Esitys, katsoja ja läsnäolo. Publicerad: 8.3.2023

Miettinen, Jukka O. & Boehm, Jukka von & Gröndahl, Laura. 2021. Esityspaikka – näyttämön muotoja ja historiaa, Teaterhögskolans publikationsserie 73. Konstuniversitetets Teaterhögskola, Helsingfors.

Paavolainen, Pentti. Suomen teatterihistoria. Helsingfors: Teaterhögskolans publikationsserie 53.
<https://disco.teak.fi/teatteri/>

Teatterikesän talokeskustelu. Suunnitteluvirheet – stop jo nyt!” Teatteri 12/1974, 6.9.1974, 6

Uudet teatterirakennukset. Turun teatteritalo Kalervo Nissilän silmin. Työskentelytilojen ahtaus pahin epäkohta.” Teatteri 2/1964, 24.1.1964, 4

Witicka, Jack. 1989. ”Ei tila vaan ihmiset” i boken Teatteri tilassa, red. Hanna-Leena Helavuori & Aili Peurala, Helsingfors: Teatermuseum, 10–13.

Worthen, William B. 2005 (1992). ”Moderni draama ja teatterin retoriikka” i boken Teatterin ja historian tutkiminen, red. Pirkko Koski. Helsingfors: Like, 150–167.

Centrala lagar och förordningar:

Lag om främjande av scenkonst (1082/2020).

Lag om Nationella audiovisuella institutet 28.12.2007/1434.

Lagen om kommunernas kulturverksamhet 166/2019.

Lag om bedömning av den strukturella säkerheten hos byggnader med stor spännvidd 300/2015.

Lag om allmänna bibliotek 29.12.2016/1492.

Markanvändnings- och bygglagen 5.2.1999/132.

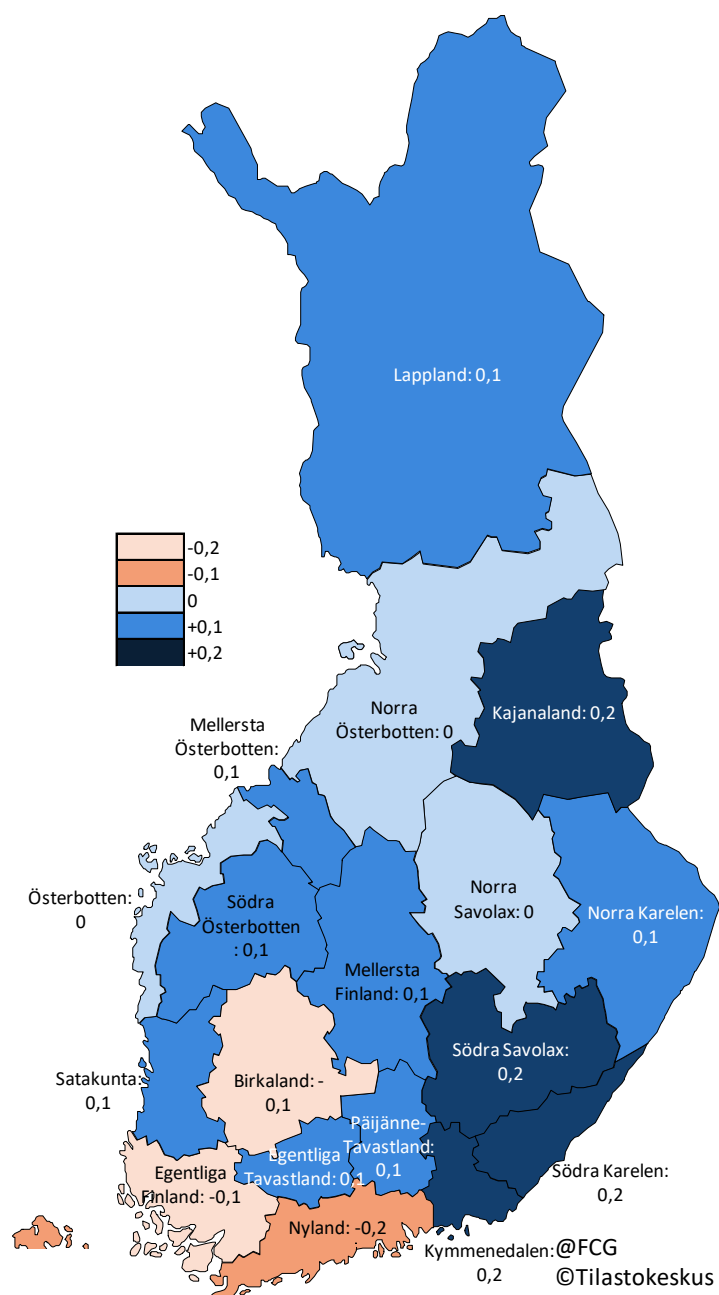
Museilagen (314/2019).

Arbetskyddslagen 23.8.2002/738.

Statsrådets förordning om krav för säkerhet och hälsa på arbetsplatsen 18.6.2003/577.

18.6.2024

Bilaga 1 Förändring i antalet kultur-, förenings- och klubblokalsbyggnader i förhållande till befolkningen (byggnader per 1000 invånare) fram till 2040 på basis av Statistikcentralens befolkningsprognos 2021 (Statistikcentralen 2021)

18.6.2024

*Bilaga 2 Utdrag ur lagstiftningen om kulturverksamhet***Lag om kommunernas kulturverksamhet**

Med kommunens kulturverksamhet avses verksamhet genom vilken kommunen främjar skapande och utövande av, tillgång till och bruk av kultur och konst samt konst- och kulturförsking och kulturarv. Vid ordnandet av uppgifterna enligt denna lag och tillhandahållandet av tjänster som anknyter till dessa uppgifter ska kommunen beakta lokala förhållanden och resurser samt behoven hos olika befolkningsgrupper.

Kommunen kan ordna kulturverksamhet själv eller i samverkan med andra kommuner eller på något annat sätt. Vid ordnandet av kommunernas kulturverksamhet ska tillräcklig och mångsidig expertkompetens anlitas.

När kulturverksamhet ordnas ska kommunen beakta verksamhet som grundar sig på lagen om allmänna bibliotek, lagen om grundläggande konstundervisning, museilagen, teater- och orkesterlagen (ersatt med en ny lag, se punkt 3.2.7) och lagen om fritt bildningsarbete.

Denna lag syftar till att 1) stödja människors möjligheter till kreativt uttryck och kreativ verksamhet samt till att skapa och uppleva kultur och konst, 2) främja alla befolkningsgruppers likvärdiga möjligheter till och deltagande i kultur, konst och bildning, 3) stärka befolkningens välfärd och hälsa samt delaktighet och samhörighet genom kultur och konst, 4) genom kultur och konst skapa förutsättningar för utvecklingen av lokal och regional livskraft och kreativ verksamhet som stöder livskraften.

Dessa syften ska uppnås med utgångspunkt i demokrati, invånarorientering, jämställdhet, hållbar utveckling samt kulturell mångfald och dialog.

Museilag

Syftet med museiverksamheten är att upprätthålla och stärka medborgarnas förståelse och delaktighet i fråga om kultur, historia och miljö.

Museerna ska bedriva och främja forskning, undervisning och informationsförmedling på området genom att ta till vara, undersöka, förvara och ställa ut föremål och annat material om människor och deras omgivning. För museiverksamheten beviljas statsandel för driftskostnader

Lag om allmänna bibliotek

De allmänna bibliotekens riksomfattande utvecklingsuppdrag sköts av Helsingfors stadsbibliotek. Verksamhetsområdet är hela landet.

Regionala utvecklingsuppdrag i fråga om allmänna bibliotek sköts av följande allmänna bibliotek: 1) Joensuu stadsbibliotek med kommunerna i Norra Karelen som verksamhetsområde, 2) Kuopio stadsbibliotek med kommunerna i Södra Savolax och Norra Savolax som verksamhetsområde, 3) Lahtis stadsbibliotek med kommunerna i Egentliga Tavastland, Päijänne-Tavastland, Kymmenedalen och Södra Karelen som verksamhetsområde, 4) Uleåborgs stadsbibliotek med kommunerna i Norra Österbotten och Kajanaland som verksamhetsområde, 5) Borgå stadsbibliotek med kommunerna i Nyland som verksamhetsområde, 6) Rovaniemi stadsbibliotek med kommunerna i Lappland som verksamhetsområde, 7) Tammerfors stadsbibliotek med kommunerna i Birkaland och Mellersta Finland som verksamhetsområde, 8) Åbo stadsbibliotek med kommunerna i Egentliga Finland och Satakunta som verksamhetsområde, 9)

18.6.2024

Vasa stadsbibliotek med kommunerna i Södra Österbotten, Österbotten och Mellersta Österbotten som verksamhetsområde.

Ett allmänt bibliotek kan för att sköta de uppgifter som avses i denna lag samarbeta med myndigheter, aktörer inom biblioteksområdet, daghem, skolor, läroanstalter och andra sammanslutningar.

Lag om främjande av scenkonst

Undervisnings- och kulturministeriet beviljar statsandelar för driftskostnaderna för verksamhetsenheter för scenkonst. Med scenkonst avses i denna lag teaterkonst, cirkuskonst, danskonst, musik och andra konstnärliga liveframträdanden vid en viss tidpunkt inför publik.

Syftet med denna lag är att främja 1) högklassig och professionell scenkonst, 2) befolkningens jämlika möjligheter till bildning, 3) välbefinnande, samhörighet och delaktighet.

En förutsättning för att en verksamhetsenhet ska godkännas såsom berättigad till statsandel är att

- 1) verksamheten vid enheten är professionell och etablerad och utövas regelbundet och året om,
- 2) den som leder verksamheten vid enheten har uppgiften som huvudsyssla och har en för uppgiften lämplig utbildning, tillräcklig förtrogenhet med uppgiftsområdet och i praktiken visad ledarförmåga,
- 3) den konstnärliga verksamheten vid enheten leds av en person som har en för uppgiften lämplig utbildning eller tillräcklig förtrogenhet med uppgiftsområdet,
- 4) enheten har en tillräckligt stor övrig personal som är yrkeskunnig på området,
- 5) enhetens huvudman är en kommun eller samkommun eller en sådan privat registrerad sammanslutning eller stiftelse till vars stadseenliga uppgifter det hör att utöva verksamhet med framträdanden inom scenkonst eller driva en verksamhetsenhet för scenkonst,
- 6) det finns tillräckliga ekonomiska förutsättningar för verksamheten,
- 7) syftet med verksamheten inte är att eftersträva ekonomisk vinst,
- 8) enheten har en flerårig plan som anger dess mål, verksamhet och ekonomi.

Syftet med den statsandel som beviljas för driftskostnaderna för verksamhetsenheter för scenkonst är att från konstnärliga utgångspunkter främja mångsidigheten och den kulturella mångfalden inom scenkonst samt den riksomfattande och regionala tillgången och tillgängligheten för olika befolkningsgrupper till de tjänster som tillhandahålls inom ramen för scenkonst.

Undervisnings- och kulturministeriet kan återkalla godkännandet av en verksamhetsenhet för scenkonst såsom berättigad till statsandel, om enheten inte längre uppfyller de föreskrivna förutsättningarna.

18.6.2024

Bilaga 3 Sammanfattning av undersökningar, utredningar och lärdomsprov

LÄROMEDEL	Författare	År	Läroanstalt	Länk
Esityspaikka: näyttämön muotoja ja historiaa	Miettinen, Jukka O.; Boehm, Jukka von; Gröndahl, Laura	2021	Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-353-046-1
DOKTORSAVHANDLING	Författare	År	Läroanstalt	Länk
Julkisten rakennusten suunnitteluprosessit ja niiden haasteet	Tikka Hannu	2022	Aalto-yliopisto, Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-64-0976-4
The building that disappeared : The Viipuri Library by Alvar Aalto	Berger Laura	2018	Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, arkkitehtuurin laitos	https://aalto-doc.aalto.fi/bitstream/123456789/34027/1/isbn9789526080734.pdf
Skenaarioita maaseudun palveluista. Kaupat, kirjastot, pankit ja postit historiasta tulevaisuuteen	Lehtonen Jussi	2016	Turun yliopisto, Humanistinen tiedekunta	https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-6600-4
PRO GRADU	Författare	År	Läroanstalt	Länk
Firenze museo	Keramaa, Joël	2022	Tampere University	https://trepo.tuni.fi/handle/10024/143253
Museosuunnitelma: Suunnitelma Museokennuksesta Kivi-Poriin	Halme Joni	2020	Tampereen yliopisto, Arkkitehtuurin tutkimusohjelma	https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202008196564
Täydennysrakentaminen historiallisessa ympäristössä: Uudisrakentamisen ja paikan välisiä pohdintoja Turussa, Lundsissa ja Ribessä	Riihelä Juha	2020	Tampereen yliopisto, Arkkitehtuurin tutkimusohjelma	https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202008196562

18.6.2024

Satakunnan museon peruskorjaus ja laajennus	Tervonen Tuomas	2020	Tampereen yliopisto, Rakennetun ympäristön tiedekunta	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202004294667
3 - 5 -vuotiaiden lasten kuuleminen kunnassa: tapaustutkimus lasten osallistumisesta kirjasto-rakennuksen suunnitteluun taidelähtöisin menetelmin	Puro, Marjo	2019	Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta	https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-201908263018
Viivyn vielä vartin : Haapajärven kirjasto- ja kulttuuritalon mennyt ja tuleva	Väätäinen, Maria	2020	Tampereen yliopisto, Arkkitehtuurin tutkiminto-ohjelma	https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202004273886
Monikulttuurinen kirjasto - Raili ja Reima Pietilän suunnitteleman Hervannan kirjaston kehityssuunnitelma	Ala-Uotila Sari	2019	"Tampereen yliopisto, Arkkitehtuuri, Rakennetun ympäristön tiedekunta "	https://urn.fi/URN:NBN:fi:tty-201905101573
Kansanomaista rakennustaidetta Pohjanmaalla: representaationa Väinöntalon rakennuskanta	Paalanen Mikko	2018	Jyväskylän yliopisto, Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos	http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201806063037
Maakuntamuseoiden koelmatilat ja maakunnallinen koelmayhteistyö vuonna 2016	Kataja Jaana	2017	Jyväskylän Yliopisto Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos Museologia	www.urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201703081598
Taloton taidemuseo: Lahden museo- ja taidehautakunnan taidemuseorakennusta käsittelevät puheenvuorot 1950-1982	Korhonen Susanna	2016	Jyväskylän yliopisto, Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos	http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201607033458
Mediakasvatusta kirjastossa - Satumainen mediamatka	Helminen Milla	2016	Tampereen yliopisto, Viestinnän, median ja teatterin yksikkö	https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201609022206

18.6.2024

Kirjasto mediakasvatuksen kolmantena tilana	Sallmén Pirjo	2016	Tampereen yliopisto, Viestinnän, median ja teatterin yksikkö	https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201609022205
Alvar Aallon museosuunnitelmat 1928–1958	Malmisalo-Lensu, Anna-Maija	2015	Jyväskylän yliopisto, Humanistinen tiedekunta, Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos	www.urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201510193414
DIPLOMARBETE	Författare	År	Läroanstalt	Länk
Kirjasto ja kunnanvirasto lihin	Hietala Johanna	2023	Oulun yliopisto, Arkkitehtuurin tiedekunta	http://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-202306192636
Nyky aikaisten elokuvateatterien akustiikkasuunnittelu	Ossi Sereda	2022	Tampereen Yliopisto, rakennetun ympäristön tiedekunta	https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202205044333
Helsingin Musiikkitalon energiatehokkuus	Lahti Niko	2022	Vaasan yliopisto, Tekniikan ja innovaatiojohtamisen yksikkö	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022042029764
Suomen sisällissotamuseo	Wäre Matti	2020	Aalto-yliopisto, Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:aalto-202003152528
Louheatar – museorakennus myyttisenä matkana	Kiuttu Kaisa	2019	Aalto-yliopisto, arkkitehtuurin laitos	https://urn.fi/URN:NBN:fi:aalto-201910135738
Kansallismuseon lisärakennus	Salmi Sanni	2019	Tampereen yliopisto, Rakennetun ympäristön tiedekunta	https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-201910294183
Valoateljee – galleriarakennus Albert Edelfeltin ateljeemuseolle	Wiikinkoski Meri	2018	Aalto-yliopisto, Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:aalto-201803131702

18.6.2024

Kolme tilaa musiikille	Suorsa Henri	2018	Oulun yliopisto, Arkkitehtuurin tiedekunta	http://urn.fi/URN:NBN:fi:oulu-201805311970
Kirjasto kohtaamispaikana: kuinka arkkitehtuuri voi tukea myöhäis-modernia yhteisöllisyyttä kirjastossa	Rauhala Tatu	2016	Tampereen yliopisto, Talouden ja rakentamisen tiedekunta	https://urn.fi/URN:NBN:fi:tty-201604073780
Tapiolan uusi teatteritalo Pluto	Salminen Lauri	2015	Aalto-yliopisto, Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:aalto-201511205111
YH-LÄRDOMS PROV	Författare	År	Läroanstalt	Länk
Elokuvateatterin uusi konsepti: tilallinen, tarinallinen ja graafinen konseptiluonnos	Lassila Juha	2023	LAB-ammattikorkeakoulu, Muotoilu	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202305108992
Perniön kirjasto	Tiikasalo Elisa	2022	LAB-ammattikorkeakoulu, Muotoilu	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022061518026
Florinin huvimajan ranskalainen pano-raamatapetti Seurasaa-ren ulkomuseossa: tpe-tin konservointi ja säilyttämisen turvaaminen.	Kymäläinen, Anna-Maria; Théodore, Sara	2022	Metropolia Ammattikorkeakoulu Konservatorin YAMK Konservoinnin tutkimusohjelma (YAMK)	https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202205077815
Kirjaston tulevaisuus, tulevaisuuden kirjasto: kirjasto Kalasatamaan	Norrbacka Sanni	2022	Metropolia, Rakennusarkkitehtuuri	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022060214479
Salon kaupungin arkistotilahanke	Kiprianoff Päivi	2021	Turun ammattikorkeakoulu; Liiketalous, hallinto ja markkinointi	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202104124612
Kulttuurirakennuksen auditorion olosuhdeselvitys ja korjaussuunnittelu	Vierimaa Hermann	2021	Metropolia, Rakennus- ja yhdyskuntateknikka	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202102102113

18.6.2024

Elokuvateatterin perustaminen ja palveluiden ideointi palvelumuotoilun keinoin	Elina Kangas	2019	Satakunnan ammattikorkeakoulu SAMK	https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/161477/kangas_elina.pdf?sequence=2&isAllowed=y
Elokuvateatterin perustaminen ja palveluiden ideointi palvelumuotoilun keinoin	Kangas Elina	2019	Satakunnan ammattikorkeakoulu, Liiketalous	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201903173260
Koto - Klaukkalan uusi kirjasto	Kauppi Annika	2019	Metropolia, Rakennusarkkitehtuuri	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019051710409
DWG-betonirakennetyyppikirjasto	Supperi Otso-Lari	2019	Savonia-ammattikorkeakoulu, Tekniikka ja liikenne	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019053113665
Museorakennusten konservointiperiaatteiden muuttuminen 1960-luvulta 2010-luvulle - tutkimuskohteena Yli-Lauroselan talomuseo	Lehtimäki Anni	2017	Metropolia Ammattikorkeakoulu Konservattori (ylempi AMK) Konservoinnin koulutusohjelma	https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017083014647
Teatterin näyttämö teknisen henkilökunnan työpaikkana	Pajunen Arto	2013	Metropolia, Esiitys- ja teatteritekniikka	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201305179135
Kino 2.0: vanhan ajan Hollywood glamour nykyajan saavutettavassa elokuvateatterissa	Lönnqvist Vera	2015	Lahden ammattikorkeakoulu, Muotoilu	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201505137958
Elokuvateatteri Kinolinan laajennuksen sähkösuunnitelmat	Outinen Hannu-Pekka	2014	Mikkelin ammattikorkeakoulu, Sähkötekniikka	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201402182406
Julkinen tila lapselle: Sisustussuunnitelma Bron kirjaston lastenosastolle	Saarento Pipsa	2013	Kymenlaakson ammattikorkeakoulu, Muotoilu	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201305077042
Tilaa stagelle ja maker-spacelle: Kirjastotilojen muutoksia 1980-luvulta nykypäiviin	Leskinen Marja	2011	Oulun ammattikorkeakoulu, Informaatioteknologia	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201703283824

18.6.2024

Pisteet Musiikkitalolle: Helsingin Musiikkitalon esteettömyyskartoitus näkövammaisen asiakkaan kannalta	Taskinen Venla; Tolvanen Heidi; Ylä-talo Jaana	2011	Metropolia, Optometria	http://www.urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2011111514564
---	--	------	------------------------	---

Bilaga 4 Personer som intervjuats i utredningen

Arkitektitöimistö Freese Oy, arkitekt Simo Freese

Regionförvaltningsverket i Södra Finland, överinspektör Kristiina Kontiainen

Luftfartsmuseet, verkställande direktör Pia Illikainen

Jyväskylä stad, fastighetsdirektör Tuomas Kuronen

Jyväskylä stad, sektorschef Hannu Kantonen

Hembygdsförbundet, byggnadsforskare Jari Heiskanen

Hembygdsförbundet, verksamhetsledare Teppo Ylitalo

Kuopio stad, lokaldirektör Hannu Väänänen

Lahtis stad, bildningsdirektör Tiina Granqvist

Mänttä-Vilppula kommun, kulturchef Antti Korkka

Senatfastigheter, sektorschef Riitta Juutilainen

Finlands teatrar rf, verkställande direktör Kaisa Paavolainen

Tammerfors stad, planeringschef Mikko Alinniemi

Åbo stad, kulturdirektör Anu Laitela

Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes), överinspektör Jaakko Leinonen